

JALƏ QULAMOVA

*Naxçıvan Muxtar Respublikası
Bəstəkarlar Təşkilatının 30 ildə
keçdiyi yaradıcılıq yolu*

Bakı - 2010

Redaktor: Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının katibi,
Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, əməkdar
incəsənət xadimi, sənətsünaslıq doktoru, professor
Ramiz Zöhrabov

Rəyçilər: Respublikanın xalq artisti, Azərbaycan və
Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar
incəsənət xadimi, professor
Nəriman Məmmədov

Azərbaycan Milli Konservatoriyasının
professoru, sənətsünaslıq namizədi
Fəttah Xalıqzadə

«Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatının 30 ildə keçdiyi yaradıcılıq yolu» monoqrafiyasında Naxçıvan MR-da musiqi mühitinin təşəkkülündə, formalaşmasında, inkişafında, təkmilləşməsində böyük rol oynayan Bəstəkarlar Təşkilatının 30 ildə keçdiyi yola nəzər salınmış, bu təşkilatın yaranmasında mühüm xidmətləri olan ayrı-ayrı professional musiqiçilərin yaradıcılıq fəaliyyətləri işıqlandırılmışdır.

Monoqrafiya bəstəkar, musiqişünas və xalq professional musiqi irsini sevən oxucular üçün nəzərdə tutulmuşdur.

I FƏSİL

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI BƏSTƏKARLAR TƏŞKİLATI

Dünən ...

Bu gün ...

«Azərbaycanın qədim və zəngin tarixə, mədəniyyətə və çoxəsirlik dövlətçilik ənənələrinə malik olan Naxçıvan diyarı mürəkkəb və çətin inkişaf yolu keçmişdir. Orta əsrlərdə Şərqi iri elm, mədəniyyət, ticarət və sənətkarlıq mərkəzlərindən biri kimi şöhrət qazanmış Naxçıvan dünya sivilizasiyasına dəyərli töhfələr vermişdir. Naxçıvanlıların öz fədakarlığı, işgüzarlığı hesabına Naxçıvan yaşayır, inkişaf edir, Naxçıvanda quruculuq işləri gedir».

Heydər Əliyev.

Naxçıvan Azərbaycanın qədim və maddi, mənəvi dəyərləri ilə zəngin olan ərazilərindəndir. Bu torpaq Azərbaycan tarixinin yaddaşına ululuq simvolu kimi daxil olmuşdur. Naxçıvan yaranışı günündən mədəniyyət, sənət, ədəbiyyat beşiyi olub və dünya mədəniyyətinə onlarla qüdrətli sənətkarlar bəxş edib. Əjəmi Əbubəkir, Bəhrüz Kəngərli, Jəlil Məmmədquluzadə, Yusif Məmmədəliyev, Rza Təhmasib, Kazım Ziya... kimi ədiblər, memarlar, alimlər bu torpaqda dünyaya göz açmışlar.

Naxçıvan tarixinin möhtəşəm sütunlarından biri də Naxçıvan musiqi mədəniyyəti tarixidir.

Bir çox sənətkarlar kimi musiqiçilər də yaşayıb-yaratdıqları dövrün ictimai-siyasi həyatının, mədəniyyətinin, məişətinin bu günümüze gəlib çatmasında mühüm rol oynamışlar. Şübhə yoxdur ki, onlar yazdıqları əsərlərində, ifaçılıq sənətində tarixi hadisələri, qəhrəmanları, onların göstərdikləri şücaət və igidlikləri, yaşadıkları dövrün, məkanın xüsusiyyətlərini vəsf etmiş, xalqa məhz həqiqətləri sehirli musiqi vasitəsilə çatdırmışlar.

Naxçıvan musiqi mədəniyyəti onun tarixi kimi qədimdir. Naxçıvanın musiqi sənətindən danışarkən ilk növbədə gözümüz önündə xalq şənətkarlari, saray musiqisi, toy mərasimləri və i.a. canlanır.

Hələ XII əsrdə dahi memar Əcəmi Əbubəkr oğlu Naxçıvani tərəfindən yaradılan Mömünə Xatun türbəsi kimi dünya şöhrətli mədəniyyət abidəsi o dövrdə Naxçıvanın elmindən, mədəniyyətindən, insəsənətindən xəbər verir. Bəli, yalnız yüksək səviyyəli mədəniyyəti olan bir diyarda hələ də öz gözəlliyini itirməyən bu cür abidələr yarana bilərdi. Əlbəttə ki, belə mədəniyyətə malik Naxçıvan torpağı, memarlıqla yanaşı bir çox sənətlərin də inkişafına təkan vermiş, istedadlı sənətkarların yetişməsinə mühüm təsir göstərmişdir.¹

Ümumiyyətlə, Naxçıvan mədəniyyəti, eləcə də onun bir qolu olan musiqi mədəniyyəti heç bir dövrdə istimai inkişafdan geri qalmamış, əlaxsus X-XIII əsrlərdə Azərbaycanın yüksək inkişaf etmiş mədəniyyət mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir. Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin inkişafı bir çox xalqların musiqi mədəniyyəti kimi məişət musiqisi, xalq şənlikləri, saray musiqisi ilə bağlı olmuşdur. XI əsrdə saray məclislərində musiqiçilər sevimli xalq qəhrəmanlarını, Naxçıvanın tarixi hadisələrini, bənzərsiz təbiətini vəsf etmişlər. Eramızdan əvvəl V minilliyə aid olan Şərur yallılarının, XVIII əsrdə yaşayıb-yaratmış ifaçı-bəstəkar Muradağa Naxçıvanlının, Şərurlu saz-söz ustası Ağ Aşıq Allahverdi Kosacanlının bu günümüzdə qədər gəlib çatan musiqisi Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin möhkəm sütunlarından xəbər verir. İllər ötsə də «Naxçıvan diringəsi», Naxçıvan, Ordubad, Şahbuz haqqında saz və aşıq havaları, «Araz», «Apardı sellər Saramı» kimi xalq

¹ Naxçıvan tarixinin səhifələri. N.Tusi adına ADPU-nun mətbəəsi. Bakı, 1996

mahnıları, bir çox xalq rəqsləri və oyunları bu günlə səsleşən əsərlərdir.¹

Naxçıvan diyarında ta qədimdən həm xalq musiqisi, həm də klassik musiqi yanaşı şəkildə yayılmışdır. Musiqi mədəniyyətinin inkişafında xalq mahnı və rəqslərinin, aşiq və muğam sənətinin mühüm rolu olmuşdur. Mövsüm və mərasim nəğmələri – (üzərliksalma, xanbəzəmə, duvaqqapma, zorxanaçılıq, şəbeh tamaşaları və s.), əmək fəaliyyəti ilə bağlı nəğmələr – (qodu - qodu, sayacı, xırman nəğmələri) – musiqi folklorunun qədim nümunələrindəndir.

Xalq mahnıları «Ay qız, dur gəl, sabah oldu», «Aynalı göz», «Çobanla qız», «Oyanmır, yatmış, oyanmır» və s., habelə toy mərasimləri ilə bağlı haxıştalar, rəqs havaları, xüsusilə xalq yaradıcılığının sintetik janrı, vokal və instrumental musiqini özündə birləşdirən yallı və yallıbaşı mahnıları ən çox Şərur bölgəsində geniş yayılmışdır.

Xalq yaradıcılığında özünəməxsus yeri olan aşiq sənəti əsasən Şərur, Şahbuz, Sədərək və Ordubad bölgələrində geniş yayılmışdır. Naxçıvan aşiq mühiti Aşiq Süleyman, Xanxanım oğlu Əli, Çobankərəli Aşiq Cəfər, Aşiq Məmmədcəfər, Aşiq Muxtar, Aşiq Əzim, Aşiq Yusif Sədərəkli kimi ustad aşıqlar yetişdirmişdir.²

«İfaçılıq prinsipləri baxımından qonşu mühitlərdən o qədər də seçilməyən Naxçıvan mühiti yüzilliklər ərzində söz yaradıcılığı və saz bəstəçiliyi sahəsində özünəməxsus uğurlar qazanaraq aşiq sənətinin repertuar zənginliyinə qiymətli örnəklər əlavə etmişdir. «Naxçıvani», «Naxçıvan gülü», «Köhnə Naxçıvan», «Aşiq şərili»,

¹ Nazim Quliyev «Naxçıvan musiqi mədəniyyəti tarixindən». Bakı, Elm, 1999, s.7

² Azərbaycan folkloru antologiyası. I jild /Naxçıvan folkloru/, Bakı, «Sabah», 1994, s.309-326

«Yüngül şərili» (Naxçıvanda yerli camaat «Şəzur» adını «Şəril» şəkliində tələffüz edir. «Şərili» - «Şəzura bənzər hava» anlamında işlədilmişdir) və s. bu kimi orijinal saz havaları, «Ordubadlı Kərim», «Ziyad-Şövkət» dastanları, habelə regionun tarixi güzəranını əks etdirən çoxsaylı aşıq rəvayətləri və aşıq şəri nümunələri Naxçıvanda saz-söz ovqatının uzun bir zaman ərzində sənət mühiti şəklində yaşadığını göstərir».¹

Bu dövrdə yaşayıb-yaradan musiqiçilər nəinki xalq şənliklərində öz yaradıcılıqlarını nümayiş etdirmiş, onlar eyni zamanda Ordubad və Naxçıvanda geniş yayılmış muğam-şeyr məclislərində iştirak edərək, muğamın sirlərinə yiyələnmiş və sənətsevərlər arasında muğamın təbliği xüsusi əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Heç təsadüfi deyil ki, 1920-ci ilədək professional musiqiçi olmayan sənətsevərlər də muğam məclisləri təşkil edib, bu məclislərdə muğam sənətinə böyük hörmət və ehtiramla yanaşaraq, bu sənəti yüksək qiymətləndirirdilər. Onu da qeyd edək ki, klassik muğam ifaçılığı, xanəndəlik və sazəndəlik sənəti əsasən Ordubad və Naxçıvanda yayılmışdır. Musiqiçilərdən Mandi Mələk, Kəblə Baxşəli, İdris Nağıyev, Məşədi Əbil, Sarı Heydər və başqaları yaşadıkları dövrün mahir sənətkarları olmuşlar. Məşhur çalğıçı Muradağa Naxçıvanlı (XVIII əsr) Türkiyə sultanı IV Muradın sarayında musiqiçi kimi fəaliyyət göstərmişdir. O, öz zamanəsinin mahir çahartar musiqi aləti çalanlarından olub, bəstəkarlıq qabiliyyətinə də malik şəxslərdən sayılıb.

Naxçıvan musiqiçilərinin digər qismi isə Azərbaycan xalq musiqisinə yiyələnməklə yanaşı artıq not savadı almağa da çalışır və tədricən peşəkar bəstəkarların əsərlərini öyrənərək, öz ifaçılıq səviyyələrini daha da püxtələşdirirdilər. Bu kimi musiqiçilərin

¹ Məhərrəm Qasımlı «Ozan-aşıq sənəti». Bakı, Uğur, 2007, s.193

inkişaf dövrünün başlanması bilavasitə 1927-1928-ci illərə təsadüf edir. Onlar Azərbaycan bəstəkarlarının yeni yazdıqları əsərlərlə yanaşı, qərb bəstəkarlarının əsərlərini də öyrənirdilər.

Beləliklə, Azərbaycan xalq çalğı alətlərində ifa texnikası inkişaf edərək alətlərin imkanları daha da genişləndirdi. Bu dövrdə Naxçıvanda ilk musiqi məktəbi açılır və gələcəkdə bu məktəb musiqiçilərin yaradıcılıq imkanlarının yüksəlməsində müstəsna rol oynayır. Musiqi məktəbi ilə yanaşı Naxçıvanda özfəaliyyət kollektivlərinin yaranması da sözün əsl mənasında musiqi sənətinin püxtələşməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi.

XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində Naxçıvanda iri həcmli musiqi tamaşalarına maraq artır. Məhz həmin dövrdə drama və musiqili teatr yaranır, açıq konsertlər təşkil edilirdi. XX əsrin əvvəllərində tikilmiş Naxçıvan Dövlət Dram Teatrında Üzeyir Hacıbəyliun «Leyli və Məcnun», «Şah Abbas və Xurşidbanu» kimi operaları, «Arşın mal alan», «Ər və arvad», habelə Zülfüqar Hacıbəyovun «Əlli yaşında cavan», «Evliykən subay» musiqili komediyaları tamaşaya qoyulur. Bu da təbii ki, insanların təfəkkür tərzinin mənəvi cəhətdən formalaşmasına müsbət təsir göstərmişdi.

Onu qeyd edək ki, bəstəkar Zülfüqar Hacıbəyovun Naxçıvan teatri ilə əlaqəsi 1910-cu ildə başlanır. Belə ki, o, həmin ildə ilk dəfə Mirzəağa Əliyev, Göyərçin xanım və digər sənətkarlarla birlikdə Naxçıvana gələrək, 1911-ci ildə yerli truppaya üzvlərinin iştirakı ilə Üzeyir Hacıbəylinin «O olmasın, bu olsun», «Ər və arvad» və özünün «Əlli yaşında cavan» əsərlərini tamaşaya hazırlayır. «Evliykən subay» musiqili komediyasını isə bilavasitə Naxçıvanda olarkən yazıb qurtarır. Əsər 1912-ci ilin mart ayında Naxçıvan Dram Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulur. Bəstəkar bu illərdə Naxçıvanda Şərq musiqisindən ibarət müsəmirələr də təşkil edir. Zülfüqar Hacıbəyov dram dərnəyi üzvlərinin musiqi təliminə də

xüsusi diqqət yetirir, ifaçıların zövqünün inkişafına çalışır. Onun rəhbərlik etdiyi musiqiçilər heyəti – Mənsur Sultanov (kamança), Adil Kəngərli (tar), Heydər Təhmasib (tar), Əli Şərifov (fleyta) Məmməd Sultanovdan (klarnet) ibarət idi.¹

Mənsur Sultanovla Adil Kəngərlinin Naxçıvan teatrının inkişafındakı xidmətləri də unudulmazdır. Onlar teatrın gənc həvəskarlarından ibarət musiqiçilər dəstəsi təşkil etmişdilər.

Naxçıvan teatrında oynanılan musiqili komediya əsərlərinin tamaşalarına qadınlar da böyük maraq göstərirdilər. Truppanın rejissoru Rza Təhmasib qadınların teatra həvəsini görüb, fəqət onların kişilərlə bir yerdə oturmaqlarının çətinliyini nəzərə alaraq, gündüzlər qadınlar üçün ayrıca teatr tamaşaları təşkil etməyə başlayır. Bu dövrdə Naxçıvan qızlar məktəbinin müdiri Nazlı xanım Nəcəfova Rza Təhmasibin köməyi ilə məktəbli qızlardan ibarət dram dərnəyi təşkil edir. Sözsüz ki, bu Naxçıvan tarixində görünməmiş bir hadisə idi. Dərnəyin məşqləri həm məktəbdə, həm də qadınların maariflənməsi yolunda fədakarlıqla çalışan Nazlı xanım Nəcəfovanın evində keçirilirdi. Nəhayət 1917-ci ilin noyabr ayının 12-də cümə günü teatrın binasında qadınlar üçün «Arşın mal alan» musiqili komediyası göstərildi. Tamaşada Soltan bəyi - Süsən Sultanova, Cahan xalanı - Gövhər Kəngərli, Süleymanı - Asya Məmmədəliyeva, Vəlini - Xanım Vəzirova, Gülçöhrəni - Dilbər Sultanova, Əsgəri - Günəş Kəngərli, Asiyanı - Bilqeyis Naxçıvanskaya və Tellini - Fatma Şeyxova ifa edirdi.²

1930-cu ildə artıq Naxçıvanda professional bəstəkarlıq sənəti sürətlə inkişaf etməyə başlayır. Qeyd etdiyimiz kimi, 1937-ci ildə dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin Naxçıvana gəlişi, 1942-ci ildə bu

¹ Əli Xəlilov «Naxçıvan teatrının tarixi». Bakı, 1964, s.30

² Lətif Hüseynzadə «Naxçıvan teatr tarixindən». Bakı, 2002, s.53

diyarda Tofiq Quliyevin rəhbərlik etdiyi caz orkestrinin fəaliyyət göstərməsi, 1959-cu ildə Naxçıvan Dövlət konsert briqadasının yaranması, bəstəkar Xəlil Cəfərovun Naxçıvan şəhər uşaq musiqi məktəbində müəllim işləməsi və mütəmadi olaraq zəmanəmizin məşhur dirijoru Niyazinin, görkəmli müğənnilərdən Bülbülün, Rəşid Behbudovun, Lütfiyar İmanovun və başqa musiqiçilərin qədim şəhərlə yaradıcılıq əlaqələri istər bəstəkarlıq, istərsə də ifaçılıq sənətinin yüksəlməsinə mühüm təsir göstərməyə bilməzdi.

Ötən əsrin 20-ci illərindən başlayaraq, Naxçıvan şəhərinin mərkəzi istirahət parkında nəfəs alətləri orkestri və Şərq üçlüyü konsertlər verirdi. Sonralar onları xalq çalğı alətləri ansambları əvəz etdi. XX əsrin 30-cu illərində xalq çalğı alətləri ilə yanaşı, Avropa alətləri də istifadə olunurdu. 1937-ci ildə Üzeyir Hacıbəylinin təşəbbüsü ilə Naxçıvanda uşaq musiqi məktəbi açıldı. Dahi bəstəkar məktəbə notlar və «Berlin» markalı piano hədiyyə etmişdi.

Musiqi mədəniyyətinin digər əsas inkişaf mərhələsi musiqi təhsili və peşəkar musiqi kollektivlərinin yaranması ilə bağlı olmuşdur.

Bu diyar Azərbaycan musiqi mədəniyyətinə Ərtoğrul Cavid kimi gənc bəstəkar bəxş edib. Dahi Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir Hacıbəylinin sevimli və istedadlı tələbələrindən biri olan və vaxtilə bu qədim diyarda yaşayan gənc sənətkar Ərtoğrul dövrünün amansız rejimindən xilas ola bilsəydi, şübhəsiz ki, Naxçıvan bəstəkarlıq məktəbi daha da zənginləşərdi.

Üzeyir bəyin tələbəsi olmuş daha bir Naxçıvanlı, professional bəstəkarlıq təhsili almış ilk musiqiçilərdən olan Məmməd Nəsirbəyovdur. O, 1897-ci ildə XIX-əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində tanınmış ziyalı, istedadlı müəllim, Mirzə Cəlil Məmmədqluzadənin və Nəriman Nərimanovun yaxın dostu və silahdaşı Mirzəhəsən Nəsirbəyovun ailəsində anadan olmuşdur. Onun gözəl

səsi var idi. Uşaqlıqdan musiqiyə çox diqqət yetirir, tez-tez Naxçıvanda göstərilən teatr tamaşalarına gedirdi. 1910-12-ci illərdə bəstəkar Zülfüqar Hacıbəyov Naxçıvanda işlədiyi dövrdə Üzeyir bəyin musiqili əsərlərini tamaşaya hazırlayarkən, təsadüfən Məmmədin səsini eşidir və onu teatra dəvət edir. Həmin gündən Məmməd Nəsirbəyov teatrda tamaşaya qoyulan musiqili əsərlərin gənc ifaçısı kimi tanınmağa başlayır. Lakin ilk musiqi təhsilini 1923-cü ildə Üzeyir Hacıbəylinin Bakıda açdığı musiqi məktəbində alır. Bu illərdə onun ailəsi Bakıya köçür və gənc musiqçinin yaradıcılığında yeni bir dövr başlayır. «Arşın mal alan» operettasında Əsgər rolunun müvəffəqiyyətli debütündən sonra o, Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının truppasına daxil olur. Bu gün çox az adama məlumdur ki, Pyotr İliç Çaykovskinin məşhur «Yevgeni Onegin» operasından Lenskinin partiyasının ilk ifaçısı məhz Məmməd Nəsirbəyov olmuşdur.

Üzeyir bəyin təkidi ilə o, Musiqi Texnikumuna daxil olur. 1937-ci ildə Moskvaya P.İ.Çaykovski adına Konservatoriyada bir ilik təkmilləşdirmə kursuna gedir. 1938-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq fakültəsinə qəbul olan Məmməd hələ tələbəlik illərində müəllimi Üzeyir Hacıbəyli ilə birlikdə xalq musiqisini toplamaq üçün Azərbaycanın bir çox rayon və kəndlərinə yollanır. Eyni zamanda o, Bakıda 3 musiqi məktəbi açmağa nail olur. Uzun müddət bu məktəblərdən birində direktor işləyir. Böyük Vətən Müharibəsi başlayarkən könüllü olaraq cəbhəyə yola düşür.¹

Onun sonrakı yaradıcılıq fəaliyyəti haqqında demək olar ki, heç bir məlumat yoxdur. Çox az mənbələrdə Məmmədin adı çəkilir.

¹ L.Baqirova «Straniü bioqrafii liçnosti». «Naş vek» qəzeti, 23 fevral, 2001, s.15

Tanınmış kamança ifaçısı Ruqiyyə Rzayevanın «Unudulmaz əziz müəllimim Qılman Salahov haqqında xatirələrim» məqaləsində Məmməd Nəsirbəyov haqqında az da olsa məlumat verilir. O, yazır: «1926-cı ildə Bakıda Radio verilişləri təzə başlayanda musiqi nömrələrinə çox yer verilirdi. Oxuyanları tar, kamança, qaval üçlüyü müşayiət edirdi. Bu üçlükdə əsasən Xosrov Məlikov – tar, Qılman Salahov – kamança, Xalıq qavalda çalırdılar. Bu verilişlərdə məşhur xanəndələr müntəzəm iştirak edirdilər. O vaxt gənç vokalist Nəsirbəyov Məmmədin məlahətli lirik səslə oxuduğu mahnılar çox sevilirdi. Sonra o, bəstəkar oldu».

Biz də qısa da olsa Məmməd Nəsirbəyov haqqınca danışmağı özümüzə borc bildik.

Bu dövrdə gənc instrumentalist musiqiçilər – Nəriman Məmmədov, Ramiz Mirişli, Məmməd Məmmədov, Məmməd Ələkbərov, Rəşid Məmmədov, Səfər Rəcəbov, Vahid Axundov, Məmməd Cavadov, Bəxtiyar Kərimov və başqaları ilk əsərlərini yaradırlar. Gənc, istedadlı musiqi ifaçıları, bəstəkarlıq sənətinə hədsiz dərəcədə həvəsləri və qabiliyyətləri olan Nəriman Məmmədov 1951-ci ildə, Ramiz Mirişli isə 1959-cu ildə Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq şöbəsinə daxil olurlar. Beləliklə, bu cəhəti Naxçıvanda professional bəstəkarlıq sənətinin ilk mərhələsi hesab etmək olar.

1958-ci ildə Naxçıvan Dövlət «Araz» Mahnı və Rəqs ansamblı yaradıldı. Bu ansambl yaradıcı axtarışların nəticəsində repertuar zənginliyinə ciddi fikir verdi və yüksək səviyyəli bir kollektivə çevrildi. Bircə faktla demək olar ki, ötən 50 il ərzində bu yaradıcı kollektiv məhz ustad musiqiçilər - müğənnilər, rəqaslar yetişdirmişdir. Bu baxımdan Ələkbər Ələkbərov, Əzizəğa Məmmədov, Tamerlan Bağirov, Zöhrab Axundov, Zeynalabdin Babayev, Ramiz Məmmədov, Arif Quliyev, Məmməd Məmmədov,

Əkrəm Məmmədov, Ramazan Axundov, Çingiz Axundov, Elman Əliyev, Vidadi Heydərov, Namiq Vəliyev, Oktay Məmmədov, Ülviyyə Sultanova, Qəribə Qərbətova (Həsənova), Hünər Əliyev və onlara başqaları istedad və bacarıqlarıyla çoxsaylı tamaşaçıların rəğbətini qazanmışlar.

Doğrudan da Naxçıvan Muxtar Respublikasında musiqi sənətinin formalaşmasında «Araz» Mahnı və Rəqs ansamblının böyük xidmətləri olmuşdur. Məhz bunun əyani nəticəsidir ki, bu ansamblın bazası əsasında 1984-cü ildə Naxçıvan Dövlət Filarmoniyası yaradıldı. Bu filarmoniya təbii zərurətdən – Naxçıvanda yetişən gənc musiqi kadrlarının bolluğundan yarandı. Bu gün böyük bir nəğməli kollektivi birləşdirən Naxçıvan Dövlət Filarmoniyası özünün fərəhli, sevincli günlərini yaşayır. Əsasən istedadlı gəncləri öz ətrafında toplayan Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının nəzdində xalq çalğı alətləri orkestri, kamera orkestri, rəqs ansamblı, instrumental ansambl fəaliyyət göstərir.

Eyni zamanda 1975-ci ildə Üzeyir Hacıbəyli adına Naxçıvan Orta İxtisas Musiqi Məktəbi (indiki Musiqi Kolleci), 1988-ci ildə Yusif Məmmədəliyev adına Naxçıvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda «Musiqi və təsviri incəsənət» kafedrası, 1996-cı ildə həmin kafedranın bazası əsasında konservatoriya ixtisasları yaranır. Belə ki, Konservatoriyada fortepiano, skripka, musiqişünaslıq, bəstəkarlıq, xor-dirijorluğu, xalq çalğı alətləri, ifaçılıq ixtisasları açılır. 2000-ci ildən burada opera studiyası da fəaliyyət göstərir.

*Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının «Mahnu və rəqs» ansambli,
2002-ci il*

*Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının «Gəmiqaya» instrumental
ansambli,
2002-ci il*

*Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının «Gəmiqaya» instrumental ansamblı,
direktor Arif Quliyev və Əzizağa Məmmədov, 2002-ci il*

Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının kamera orkestri

Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının «Gəmiqaya» instrumental ansamblı, 2002-ci il

Bütün bunların bariz nümunəsi kimi, zəmanəmizin böyük siyasi xadimi, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 1999-cu ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaranmasının 75 illiyi münasibətilə keçirilən təntənəli gecədə naxçıvanlı sənətçilərinin istedadına, bacarığına yüksək qiymət verərək dediyi sözləri xatırlatmaq yerinə düşərdi: «Naxçıvanda mədəniyyət xeyli inkişaf edib, tərəqqi yoluna çıxıb. Bu torpağın istedadlı gəncləri çoxdur. Onlar Milli mədəniyyəti və milli ruhu gözəl qoruyurlar».

Təbii ki, bu qiymətli sözlərin fonunda çox şeylər durur, çünki həmin tədbirdə bu nəğməli kollektivin üzvləri professional bacarıqlarını bariz şəkildə nümayiş etdirdilər.

Naxçıvan Respublikasının 75-ci ildönümü ərəfəsində keçirilən konsertdən sonra Azərbaycan Respublikasının prezidenti Heydər Əliyevin Naxçıvan incəsənət ustaları ilə görüşü. 1999-cu il

*Heydər Əliyev Naxçıvan MR-nin 75 illiyinə həsr olunmuş
konsertdən*

*sonra Naxçıvan Musiqi Texnikumunda iştirak etdiyi musiqi
kollektivlərini təbrik edir. 1999-cu il*

Bildiyimiz kimi, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə başqa sənət sahələri ilə yanaşı Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin və musiqişünaslığının inkişafına böyük diqqət və qayğı ilə yanaşmışdır. İncə və həssas musiqi duyumuna, musiqi zövqünə malik olan, Azərbaycan və dünya musiqisinin bədii nümunələrini həvəslə dinləyən, musiqişünaslığın elmi fikir və ideyalar dairəsini zənginləşdirən, daim musiqiçilərlə dostluq edən bu insanın həyat və fəaliyyətini musiqi incəsənətindən ayrı təsəvvür etmək qeyri mümkündür. Onu musiqi mədəniyyətinin bütün çağdaş və aktual məsələləri, bəstəkarların və ifaçıların problemləri, fikir və təklifləri, uğurları daim maraqlandırmışdır. Ümumiyyətlə, Heydər Əliyevin Azərbaycan musiqi mədəniyyəti və incəsənətinin inkişafı, təbliği, yüksəlişi, sağlam ənənələr üzərində yeniləşməsi, ənənəvi musiqi sərəvətimizin qorunması və yaşadılması, yeni və müasir konsert salonlarının tikilməsi, peşəkar musiqi kollektivlərinin səmərəli fəaliyyəti, xalqlarla və ölkələrlə musiqi-mədəni əməkdaşlığın genişlənməsi, peşəkar musiqiçilərə yaradıcılıq şəraiti və imkanlarının yaradılması, musiqinin müxtəlif sahələri üzrə peşəkar kadrların yetişdirilməsi, musiqi əsərlərinin ifa olunması və nəşri, gənclərin musiqi-estetik tərbiyəsinin fəal və düzgün şəkildə qurulması və sairə bu kimi aktual, mühüm məsələlər və onların həlli yolları ilə maraqlanması, musiqi mədəniyyətinin inkişafına dövlət siyasəti səviyyəsində yanaşması onun siyasi və dövlətçilik fəaliyyətinin bütün dövrlərini əhatə edir. Beləliklə, Heydər Əliyev çoxillik zəngin siyasi və dövlətçilik fəaliyyəti ərzində Azərbaycan musiqi mədəniyyətinə dair özünün çox dəyərli, maraqlı irsini

yaratmışdır. Bu irs XX-XXI əsr Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin demək olar ki, yarım əsrlik dövrünü əhatə edərək, bu dövr ərzində Azərbaycan musiqisinin bütün sahələrini, məsələlərini, yeniliklərini və nailiyyətlərini özündə cəmləşdirir.

1969-cu ilin iyul ayından etibarən respublikada siyasi rəhbərliyə başlamaqla Azərbaycan tarixində keyfiyyətə yeni dövrün təməlini qoyan Ulu Öndər siyasi hakimiyyətinin ilk illərindən respublikada elmin, təhsilin, mədəniyyət və incəsənətin də müasir zamana və tələblərə, milli maraqlara və ənənələrə, gələcək tərəqqiyə uyğun hərtərəfli inkişafı üçün uğurlu dövlət siyasəti həyata keçirməyə başladı.

Heydər Əliyev 1969-cu ildə respublikaya siyasi rəhbərlik edənə qədər Azərbaycanda professional musiqi incəsənəti və bəstəkarlıq məktəbi artıq SSRİ miqyasında tanınırdı. Üzeyir Hacıbəyli SSRİ miqyasında ilk Milli klassik - professional musiqinin banisi kimi hörmətlə anılır, klassiklərimizə və çağdaş bəstəkarlarımıza yubileylər təşkil olunurdu. Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri SSRİ-nin müxtəlif respublikalarında, şəhərlərində tez-tez səslənir, dirijor, ifaçı və peşəkar musiqi kollektivlərimizin ifaları maraqla qarşılanırdı. Hətta SSRİ Mədəniyyət Nazirliyi, SSRİ Bəstəkarlar İttifaqı tərəfindən xaricdə yaradıcılıq səfərləri, festivallar, görüşlər, qastrol konsertləri təşkil edilərkən Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvlərindən, respublikamızın ifaçılarından da kimlərsə siyahıya daxil edilirdi. İkinci məsələ, Azərbaycanın, Orta Asiya respublikalarının, SSRİ-nin müsəlman və türk mənşəli xalqlarının yaşadıkları digər respublika və muxtar respublikaların milli – mədəni ucqarlar hesab olunması idi.

Azərbaycanın mədəniyyət və incəsənət sahəsində milli ucqar kimi qəbul edilməsi onun təmsilçilərinə də hiss etdirilirdi. Peşəkar musiqiçilərimizə fəxri adların, mükafatların verilməsi, yeni əsərlərin

təsdiqi və nəşri, yeni tədbirlərin keçirilməsi, xaricdə yaradıcılıq səfərləri bilavasitə mərkəzdə – SSRİ Bəstəkarlar İttifaqında və Mədəniyyət Nazirliyində həll olunurdu, çox hallarda isə bu məsələlər qəsdən biganəliklə yubadılırdı. Dövrün yazılmamış «qanunlarına» görə, mərkəzi bəstəkarlar ittifaqının hər hansı tədbirində kimlərin və neçə nəfərin iştirak etməsi də «yuxarının» razılığı və siyahını təsdiq etməsi ilə baş tuta bilirdi və i.a. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının əldə etdiyi yaradıcılıq və təşkilatçılıq nailiyyətlərinə baxmayaraq, bu qurum yuxarı instansiyalarda daim tənqid edilir, musiqi mədəniyyətimiz və onun təmsilçiləri haqqında «durğunçuluq», «ətəlat», «yeniliklərə və novatorluğa meylədən uzaq», «sovet incəsənətinin tələblərinə tam cavab verməyən» təəssüatları formalaşdırırdılar. Yalnız bəzi dirijor, bəstəkar, musiqişünas və ifaçılarımızın fərdi təşəbbüsləri və fəaliyyətləri Azərbaycan musiqi incəsənətini «Milli ucqar» kimi baxımsızlıqdan, saymazlıqdan və sairədən müəyyən qədər xilas edirdi. Bu siyasi, tarixi, mədəni missiyanı, Milli musiqi incəsənətinin tərəqqi yollarının genişlənməsi kimi həllivacib problemi məhz Heydər Əliyev bir siyasi rəhbər, bir mədəniyyət hamisi, vətəninə və millətini sonsuz məhəbbətlə sevən böyük bir vətəndaş olaraq birdəfəlik aradan qaldırdı.¹

Respublikada hər bir sahədə yeniliklərin, islahatların, aparılmasına, ətrafda baş verən bütün demokratik və tərəqqi proseslərinin respublikanın inkişafında əks olunmasına, respublikanın yeni iqtisadi və sənaye potensialının tam gücü ilə qurulmasına, hərtərəfli iqtisadi inkişafın və yüksəlişin hər bir sahəyə, o cümlədən mədəniyyət və incəsənətin yüksəlişinə müsbət təsir

¹ Ariz Abduləliyev «Heydər Əliyev və Azərbaycan musiqi mədəniyyəti». Musiqi dünyası curnalı, №1-2, 2008, s.6

göstərməsinə nail olan Heydər Əliyev məhz həyata keçirdiyi inkişaf siyasətinin uğurlu nəticələri kimi tezliklə bütün respublikanı böyük bir tikinti, abadlaşdırma meydanına çevirdi, iqtisadiyyatın və sənayenin bir çox aparıcı sahələrinin qurulmasına və inkişafına imkanlar yaratdı. Bunun nəticəsində respublikamızda çoxlu sayda yeni mədəniyyət evləri, mədəniyyət sarayları, konsert salonları tikildi, opera və balet incəsənətinin inkişafına xidmət edən təhsil, mədəniyyət qurumları, binaları tikilib istifadəyə verildi. Məsələn, hazırda Ulu Öndərin adını daşıyan Heydər Əliyev Sarayı, Bakı Xoreoqrafiya Məktəbi, Ş.Məmmədova adına Opera Studiyası, Dövlət Mahnı Teatrı, Yaşıl Teatr, Məktəblilər Sarayı, Bakıətrafı və respublikanın rayonlarında yeni mədəniyyət evləri, yeni uşaq musiqi və incəsənət məktəbləri, musiqi texnikumları, Naxçıvan Muxtar Respublikasının və Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Filarmoniyaları, Naxçıvanda Musiqi Texnikumu, Konservatoriyanın yaradılması və i.a. fikirlərimizə konkret nümunə ola bilər.

Qeyd etdiyimiz kimi, Bəstəkarlar İttifaqının fəaliyyətinin tənzimlənməsində, musiqi sənətimizin inkişaf etdirilib dünya miqyasında tanıtılmasında Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri olmuşdur. Dahi şəxsiyyətin yaradıcı ziyalılarının, o cümlədən Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının görkəmli üzvlərinin, xüsusi xidmətləri olan bəstəkarların, musiqişünasların əməyini yüksək qiymətləndirməsi, onların yaradıcılıqlarını yüksək fəxri adlar və mükafatlarla dəyərləndirməsi bilavasitə Bəstəkarlar İttifaqının fəaliyyətinə verdiyi qiymətin bariz nümunəsidir. ¹

¹ Azərbaycan Respublikasının ədəbiyyat və incəsənət xadimlərinə dövlət qayğısının artırılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı. «Azərbaycan» qəzeti, 1997, 11 noyabr

Azərbaycanın xarici ölkələrlə mədəni əlaqələrinin yaranması və inkişafını daim diqqət mərkəzində saxlayan, görkəmli sənətkarları respublikamıza dəvət edən bu dahi şəxsiyyət bununla da Bəstəkarlar İttifaqının beynəlxalq əlaqələrinin daha da genişlənməsinə şərait yaradırdı. Xalqımızın böyük oğlu Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının müxtəlif tədbirlərində, müəllif və yubiley gecələrində, bəstəkarlarımızın yeni səhnə və konsert əsərlərinin premyeralarında iştirak edərək, dəyərli fikir və mülahizələrini söyləmiş, bəstəkarlarımıza dəstək vermişdir. Bu faktlar bir daha sübut edir ki, Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərliyi dövründə Bəstəkarlar İttifaqının və onun üzvlərinin yaradıcılıq fəaliyyəti ilə daim maraqlanmış, onların uğurlarına və nailiyyətlərinə yüksək qiymət vermişdir. Bəstəkarlar İttifaqının inkişafını, yerlərdə onun təşkilatlarının yaradılmasına böyük qayğı göstərmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatı da ulu öndərimiz Heydər Əliyevin təşəbbüsü və qayğısı ilə yaradılan yaradıcılıq təşkilatlarından biridir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında musiqi sənətinin inkişafının son 35 ili Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Məhz onun sayəsində 1978-ci ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Naxçıvan Təşkilatı yaradılmışdır. Hələ 1976-cı ildə ulu öndərimizin tapşırığı ilə Naxçıvanda Bəstəkarlar Təşkilatının yaranması ilə əlaqədar SSRİ xalq artisti, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının katibi, bəstəkar Rauf Hacıyev Naxçıvanda olmuş və burada Naxçıvan bəstəkarlarının əsərlərindən ibarət konsertdə iştirak etmişdir. Konsertdə hər bir bəstəkarın yaradıcılığı haqqında söhbət getmiş və əsərləri səslənmişdir.

**NAXÇIVAN BƏSTƏKARLARININ ƏSƏRLƏRİNDƏN
İBARƏT KONSERT PROQRAMI (1976)**

1.	Məmməd Məmmədov «Doğma diyar», sözləri M.Nəsirlinindir	Oxuyur Gülşən Qurbanova. Müşayət edir Naxçıvan Orta İxtisas Musiqi Məktəbinin Xalq Çalğı Alətləri Orkestri. Dirijor Arif Məhərrəmovdur.
2.	Həlimə Məhərrəmov «Prelüd»	Royalda çalır müəllif
3.	Həlimə Məhərrəmov «Səni unuda bilmirəm», sözləri H.Hüseynzadəninindir	Oxuyur Gülbəniz Rzayeva
4.	Elxan Muradov «Dodaqda gəz», sözləri B.Vahabzadənin- dir	Oxuyur Vilayəddin Əmirov
5.	Elxan Muradov «Sən getdin», sözləri B.Vahabzadəninindir	Həmin ifada
6.	Məmməd Ələkbərov «İlk görüş», sözləri N.Xəzrinindir	Oxuyur İlhamə Quliyeva (val)
7.	Məmməd Ələkbərov «Doğma Naxçıvan», sözləri E.Əliyevinindir	Oxuyur Elbrus Mehdiyev (val)
8.	Nizami Məmmədov «Lirik mahnı»	Klarnetdə çalır müəllif. Royalda müşayət edir Nüşabə Məmmədova
9.	Dilqəm Məhərrəmov «A dilbər»	İfa edir Naxçıvan Orta İxtisas Musiqi Məktəbinin vokal an- sambli
10.	Sadiqə Qulubəyova «Layla»,	İfa edir müəllif. Royalda

	sözləri A. Qulubəyovanındır	müşayət edir Əliağa Seyidov
11.	Rəşid Məmmədov «Ürək pıçıldayır», sözləri Ə.Yusiflinindir	Oxuyur Hünər Əliyev
12.	Rəşid Məmmədov «İntizar», sözləri B.Vahabzadəninindir	Həmin ifada
13.	Səyavuş Əlizadə «Xətrinə dəydi», sözləri E.Əliyevindir	İfa edirlər Sevda Vəliyeva və Bətulə Məmmədəliyeva. Royalda müşayət edir Əliağa Seyidov
14.	Azər Abbasov «Süita»	İfa edir instrumental kvartet
15.	Nazim Quliyev «Ordubad bağları», sözləri A.Qasımovundur	İfa edir vokal ansamblı
16.	Nazim Quliyev «Naxçıvan eskizləri» süitasından IV və V hissələr	Royalda çalır Həlimə Məhərrəmov
17.	Səidə Məmmədova «Ürəyim-dəsən», sözləri H.Razinindir	İfa edir vokal ansamblı
18.	Səidə Məmmədova «Sevirəm yurdumu», sözləri M.Nəsirlinindir	İfa edir Dilqəm Məhərrəmov və vokal ansamblı

Konsertin bədii rəhbəri Nazim Quliyev, dirijoru Arif Məhərrəmov idi. Ümumiyyətlə, bu konsertin ərsəyə gəlməsində Nazim Quliyevin əsas məqsədi Naxçıvanda bəstəkarlıq sənətinin də inkişaf etdiyini Respublika rəhbərliyinə çatdırmaq və bu bölgədə Bəstəkarlar İttifaqının bölməsinin yaradılmasının zəruri olduğunu göstərmək idi.

18 musiqi nömrəsindən ibarət böyük konsertə baxdıqdan sonra Rauf Hacıyev bəstəkarlarla görüşdə hər bir əsəri geniş təhlil etmiş, əsərlərin bir çoxu haqqında müsbət fikirlər söyləmiş, gənclərdən bir neçəsinə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq şöbəsində təhsillərini davam etdirməyi məsləhət görmüşdür. 1978-ci ilin sentyabr ayında ulu öndərimizin göstərişi ilə Naxçıvanda Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Naxçıvan Bölməsi yaradıldı. Görkəmli bəstəkar, əməkdar incəsənət xadimi Ramiz Mirişli təşkilatın sədri, Məmməd Ələkbərov isə məsul katib təyin olundular. Bəstəkar Ramiz Mirişli 1978-ci ildən 1998-ci ilədək bu təşkilata rəhbərlik etdi.

Onu da qeyd edək ki, 1978-ci il Naxçıvan bəstəkarlıq sənətinin inkişafında məhsuldar illərdən birinə çevrildi. Naxçıvan bəstəkarları təşkilatın açılmasından ruhlanaraq yeni-yeni əsərlər yaratdı. Məmməd Ələkbərovun, Rəşid Məmmədovun, Məmməd Məmmədovun, Əkrəm Məmmədovun, Səidə Məmmədovanın, Elxan Muradovun, Azər Abbasovun, Ramiz Mirişlinin, Nəriman Məmmədovun yaradıcılıqlarının çiçəklənməsi məhz bu dövrə təsadüf edir.

Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, Azərbaycan Respublikasının və Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, professor Nəriman Məmmədov

Azərbaycan Respublikasının və Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi Nəriman Məmmədov yaradıcılığının Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin, eləcə də Naxçıvan mədəniyyətinin inkişafında xüsusi yeri vardır. O, uzun illərdir ki, bəstəkarlıq sahəsində çalışır. Bu müddətdə bəstəkar bir çox janrlarda maraqlı əsərlər yaratmışdır.

Belə ki, bəstəkar 6 musiqili komediya (3-ü Tofiq Bakıxanovla birlikdə), 7 simfoniya (4-cü simfoniyası dahi Azərbaycan şairi və dramaturqu Hüseyn Cavidə, 5-ci simfoniyası isə Xocalı faciəsinə həsr olunub), simfonik poema, fortepiano və simfonik orkestr üçün 4 konsert, tar və orkestr üçün konsert (görkəmli tarzən Ramiz Quliyevin ifasında), skripka və simfonik orkestr üçün konsert (Seyran Qəniyevin ifasında), fleyta və simfonik orkestr üçün

konsert, «Azərbaycan» oratoriyası, xalq çalğı alətləri orkestri üçün Simfonieta, süitalar, həmçinin kamera əsərləri, 25-dən artıq dram tamaşasına musiqi, 300-dən artıq mahnı və romans yazmışdır. Onun 3 pərdə və 6 şəkildən ibarət olan «Humay» baleti bütün dünyada məşhurdur. Bu baletin partiturası Moskvada nəşr olunmuş, orada məşhur dirijorların ifasında vala yazılmışdır.

Nəriman Məmmədovun bir musiqişünas kimi fəaliyyəti Azərbaycan musiqi elminə bir sıra töhfələr vermişdir. Azərbaycan Elmlər Akademiyası Memarlıq və İncəsənət İnstitutunda elmi işçi kimi çalışan musiqişünas uzun illərdir ki, muğamlarımızı nota köçürür və onları tədqiq edir. Bildiyimiz kimi, uzun illər hesab olunurdu ki, özünəməxsus lad-intonasiya və metroritmik cəhətləri ilə fərqlənən muğamlar ənənəvi Avropa not sisetmi ilə yazıla bilməz. Lakin dəfələrlə muğamın nota köçürülməsinə cəhd göstərilirdi. Bu haqda bəstəkar Nəriman Məmmədov belə deyir: «Musiqişünas Qəmər İsmayılova qeyd edirdi ki, ilk dəfə olaraq muğamı 1928-ci ildə Müslüm Maqomayev nota köçürmüşdür. Təəssüf ki, bu yazı bizə məlum deyil. 1930-cu illərin ortalarında «Rast» və «Şur» muğamları instrumental şəkildə maestro Niyazi tərəfindən nota salınır. Həmin dövrdə Qara Qarayev «Şur» muğamını vokal-instrumental şəkildə nota köçürür. Məşhur rus musiqişünası V.Belyayev özünün «Yaxın və Orta Şərq xalqlarının musiqi mədəniyyəti» haqqında çox mühüm əsərində Qara Qarayevin bu yazısının fraqmentlərini yerləşdirib. İlk dəfə olaraq Tofiq Quliyev və Zakir Bağirovun 1936-cı ildə «Rast», «Düğah», «Zabul-Segah» muğamlarının nota köçürmələrinin nəşri Azərbaycanın musiqi həyatında böyük bir hadisə oldu. Ondan sonra bir çox bəstəkarlarımız muğamları nota köçürməyə başladı». Nəriman Məmmədov özü də muğamlarımızın təbliğində böyük rolunu oynayan, onları nota köçürən bəstəkarlar sırasındadır. Onunla

müsaibələrin birində – «Nəriman müəllim, necə oldu ki, muğamları nota salmaq qərarına gəldiniz? sualına o, belə cavab vermişdir: «1950-ci illərin sonunda Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun musiqi şöbəsinin müdiri Q.Qasımov mənə muğamların nota salınmasını təklif etdi. Böyük sevinclə razılaşdım. Muğamları uşaqlıqdan sevirdim. Bu məhəbbət məndə tardan təhsil aldığım illərdə daha da möhkəmləndi. Lakin bəstəkar və nəzəriyyəçi olmasaydım, çox çətin janr olan muğamın professional yazılışını edə bilməzdim».¹ Onun «Rast», «Cahargah», «Humayun», «Segah-zabul», «Şahnaz», «Rahab» instrumental muğamları Bakıda, «Çahargah», «Rast» muğamları vokal-instrumental şəkildə, «Bayatı-Şiraz», «Şur» muğamları isə instrumental şəkildə Moskvada nəşr edilmişdir. Nəriman Məmmədovun Əhməd İsayadə ilə birlikdə topladığı və nəşr etdirdiyi «Azərbaycan xalq mahnı və oyun havaları» adlı məcmüəsi, xalq musiqi nümunələrimizin öyrənilməsi və tədqiqi sahəsində yeni nailiyyətlərdən hesab edilir. Qeyd edək ki, bəstəkarın muğam nəşrləri (nota köçürmələri) Rusiyada, Almaniyada, Amerikada, İngiltərədə, Polşada, Rumıniyada, Misirdə, Türkiyədə və digər ölkələrdə geniş yayılmışdır. O cümlədən Moskvada VII Beynəlxalq musiqi konqresində, Alma-Atada Beynəlxalq musiqi tribunasında, Səmərqənddə Beynəlxalq xalq musiqi simpoziumlarında nümayiş etdirilmişdir. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Memarlıq və İncəsənət İnstitutunda xalq musiqisinin tarixi və nəzəriyyəsi şöbəsi tərəfindən uzun illər ekspedisiyada toplanılan xalq mahnıları və rəqsləri, eləcə də 12 muğam (bəziləri instrumental, bəziləri isə vokal-instrumental şəkildə) YUNESKO və İSESKO-nun xoş məramlı səfiri və Heydər Əliyev fondunun pre-

¹ Yusif Hüseynov «Vəfa» ədəbi-bədii, ictimai-publisistik curnal, 4(5) / 2004, s.11

zidenti Mehriban xanım Əliyevanın himayəsilə hazırlanan VII jild-dən ibarət «Antologiya»da çap edilmişdir.

Nəriman Məmmədov Azərbaycanın görkəmli incəsənət ustaları ilə birlikdə

Bəstəkar bir pedaqoq kimi də uzun müddət Asəf Zeynallı adına Bakı Musiqi Texnikumunda dərslər demiş, hal-hazırda Bakı Musiqi Akademiyasında və Azərbaycan Milli Konservatoriyasında professor vəzifəsində çalışır. Prezident təqaüdçüsüdür.

Son illərdə Nəriman Məmmədov Hüseyn Javidin «Şeyx Sənan» baleti üzərində işini başa çatdırmışdır. Musiqili komediyaları – «Altı qızın biri Pəri», «Məmmədli kurorta gedir», «Qız görüşə tələsir» və eləcə də «Olajağa çarə yoxdur» (Ramiz Abdullayevin librettosu əsasında), «Pasport» (Ramiz Abdullayevin librettosu əsasında 2 hissəli komediya), «Qurbanəlibəy kurorta gedir» (Ramiz Heydərli librettosu əsasında) musiqili komediyaları bəstəkarın son uğurlarındandır.

Bəstəkarın Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrının inkişafında da xidmətləri az olmayıb. Onun musiqi yazdığı dram tamaşaları içərisində, Əliyər Yusiflinin «Səadət naminə», Adil Babayevin «Yarımqıç şəkil», Ramiq Muxtarın «Əgər sevirsənsə», «Şəhərli kürəkən», «Üfüqlər qızaranda» və bir sıra pyeslərə bəstələdiyi musiqi obrazların psixoloji və fəlsəfi mənasının açılmasında mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. O, bu gün də Naxçıvan teatri ilə öz əlaqəsini davam etdirir, teatrın repertuarını zənginləşdirir.

Nəriman müəllim Dövlət İmtahanlarında iştirak etmək üçün uzun illər Naxçıvan Musiqi Texnikumuna (indiki Naxçıvan Musiqi Kolleci) dəvət almışdır.

***Bəstəkar Nəriman Məmmədov Naxçıvan Musiqi Texnikumunda
Dövlət İmtahanı zamanı müəllim kollektivi ilə birlikdə***

*Bəstəkar Nəriman Məmmədov Naxçıvan Musiqi Texnikumunda,
1995-ci il.*

Nəriman Məmmədov eyni zamanda Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının işi ilə yaxından maraqlanır, təşkilatın keçirdiyi konfranslarda iştirak edir, gənc bəstəkar və musiqişünaslara öz tövsiyyələrini verir.

Beləliklə, Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafında Nəriman Məmmədovun xidmətləri bir bəstəkar, musiqişünas və pedaqoq kimi əvəz edilməzdir.

Ramiz Mirişli Azərbaycanın görkəmli bəstəkarlarından biridir. Bəstəkar yaradıcılığı boyu müxtəlif janrlarda əsərlər yazmışdır. O, 2 operettanın, kamera orkestri üçün simfoniyanın, 3 simfonik poemanın, 4 simfonik süitanın, 3 kantatanın, səs və simfonik orkestr üçün iki vokal məcmüenin, fortepiano üçün 12 süita və miniatürlərin, 50-dən artıq teatr tamaşalarına və kinofilmlərə yazılmış musiqinin müəllifidir.

Ramiz Mirişli, Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, professor

Bəstəkarın yaradıcılığında Azərbaycan xalq mahnılarının ilhamlı melodiylarına tez-tez rast gəlmək olar. Onun bir-birinə bənzəməyən, ürəkləri rıqqətə gətirən, melodiylarına, məzmununa, rəngarəng ifaçılıq vasitələrinə malik olan mahnılarında xalqın həyatı, mənəviyyatı, əhval-ruhiyyəsi təsvir edilir. Bəstəkar bütün həyatı boyu mahnı janrının spesifikasını gözəl duyan şairlərimizin şerlərinə müraciət etmişdir. Fikrət Qoca, Məmməd Araz, İslam Səfərli, Süleyman Rüstəm, Dilsuz Mustafayev və başqalarının sözlərinə 300-ə qədər mahnı bəstələmişdir. Bəstəkar mahnılarda şerin məzmununu müsiqi təranələrində açmağa nail olmuşdur.

Ramiz Mirişli yaradıcılığında səhnə janrlarına da yer vermişdir. 1983-cü ildə Şıxəli Qurbanov adına Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında tamaşaya qoyulmuş «Qaçırılmış qız» musiqili komediyası bəstəkarın ilk səhnə əsəridir. İkinci bir səhnə əsəri İsi Məlikzadənin «Gəl qohum olaq» əsərinə yazılmış musiqili komediyasıdır. Ramiz Mirişli respublikanın müxtəlif teatrları ilə də

yaratıcılıq əlaqəni saxlayır. Məşədi Əzizbəyov adına Azərbaycan Dram Teatrında Seyfəddin Dağlının "Kölgələr sürünür», «Qarabağ əfsanəsi», Gənc Tamaşaçılar Teatrında Əkrəm Əylislinin «Mənim nəğməkar bibim», İsi Məlikzadənin «Sağlıq olsun», İ.Coşğunun «Ana laylası», «Kiçik təpə» tamaşalarına, Cəlil Məmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında Hüseyn Cavidin «Ana», «Azər», Nazim Hikmətin «Bayramın birinci günü», Manaf Süleymanlının «Dəyirman», Kəmalə Ağayevanın «Mənim tanrım gözəllikdir, sevgidir» kimi bir çox tamaşalara musiqini Ramiz Mirişli yazmışdır.

Arif Məlikov, Şövkət Ələkbərova, Ramiz Mirişli

Ramiz Mirişli Niyazi, Arif Məlikov və Şirin Məlikova ilə

Bəstəkarın kino musiqisi sahəsindəki uğurlu yaradıcılığı diqqəti cəlb edir. O, bütün yaradıcılığı boyu bir çox kinofilmlərə, sənədli filmlərə və cizgi filmlərinə musiqi yazmışdır. Cəfər Cabbarlı adına «Azərbaycan film» kino-studiyasında çəkilmiş rejissor A.Babayevin «Alma, almaya bənzər», T.Tağızadənin «Evdə kişi var», E.Qasımovun «Köhnə dərə», Ş. Ələkbərovun «Səhrasız gecə», oğlu Nazim Mirişli ilə birlikdə «Qəzəlxan» filmləri üçün yazdığı musiqilər buna parlaq misal ola bilər.

Ramiz Mirişli indi də əzmlə öz yaradıcılığını davam etdirir. O, öz bilik və bacarığını Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında təhsil alan gənc musiqiçilərə öyrədir. Onun tərtib etdiyi «Kamança məktəbi» dərsliyindən musiqi məktəblərində istifadə olunur. Beləliklə, bəstəkarın yaratdığı hər bir əsər musiqisevərlər tərəfindən rəğbətlə qarşılanır.

Qeyd etdiyimiz kimi 1978-ci ilin sentyabr ayında ulu öndərimizin göstərişi ilə Naxçıvanda Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Naxçıvan Bölməsi yaradılmışdır. Görkəmli bəstəkar Ramiz Mirişli təşkilatın sədri, Məmməd Ələkbərov isə məsul katib

təyin olunmuşdular. Ramiz Mirişli 1978-ci ildən 1998-ci ilədək bu təşkilata rəhbərlik etmişdir. O, bu gün də Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatı ilə yaxından əlaqə saxlayır, onlara lazımı məsləhətlər verir.

*Naxçıvan MR-nın əməkdar incəsənət xadimi,
bəstəkar Məmməd Ələkbərov*

Bəstəkar Məmməd Ələkbərov Naxçıvan Muxtar Respublikasının musiqi incəsənətinin formalaşmasına, tərəqqisinə çalışan və onun təşəkkülündə böyük rol oynayan yüksək səviyyəli ziyalılardan biri idi.

1950-ci illərdən başlayaraq Məmməd Ələkbərov dəfələrlə Bakıda, Moskvada musiqi festivallarında xor və orkestr kollektivlərinə dirijorluq edərək çıxış etmişdir. O, 1958-ci ildə Naxçıvanda yaranmış «Araz» Dövlət Mahnı və Rəqs ansamblının bədii rəhbəri və direktoru kimi də uzun müddət fəaliyyət göstərmişdir. Məmməd Ələkbərov həm bəstəkarlıqla, həm də pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş, 1975-ci ildən başlayaraq yeganə musiqi məktəbi olan «Şəhər musiqi» məktəbində dərs demiş, Dövlət Mahnı və Rəqs

ansamblında ilk dəfə xalq çalğı alətləri orkestrini yaratmış, Xalq Yaradıcılığı Evində işləmiş, xalq mahnıları və «Yallı» rəqslərini toplayıb nota yazmışdır. O, bir bəstəkar kimi də müxtəlif sahələrdə çalışmışdır. Məmməd Ələkbərov dram tamaşalarına musiqi, rəqs və xor süitaları, mahnı və romanslar, müxtəlif instrumental pyeslər və s. əsərlər bəstələmişdir.

Məmməd Ələkbərovun yazdığı əsərlər öz xüsusiyyətlərinə görə müxtəlif istiqamətlərə ayrılırlar. Burada yerli-vokal qrupu, Azərbaycan professional musiqi qrupu, ümumavropa klassik musiqi xarakterli və o dövrə xas olan kütləvi sovet mahnı janrları var.

Birinci qrup onun yaradıcılığında geniş yer tutur. Burada Naxçıvan xalq musiqisinə xas olan intonasiyalar - motivlər, ladlar aydın duyulur. Əsas mövzu isə yallı mövzudur. Bəstəkar yallını Naxçıvan musiqisinin «emblemi» adlandırır. Yallı zəngin xəzinədir. Naxçıvan yallılarından bütün yerli bəstəkarlar, musiqisevərlər geniş istifadə etmişlər. Məhz elə bunun nəticəsi idi ki, Məmməd Ələkbərov hələ 1960-cı illərdə Naxçıvan yallılarını ilk dəfə qələmə alaraq nota salıb, Azərbaycan xalq yaradıcılığı evinə təqdim etmişdir. Bu mövzu altında bəstəkar «Şəhur eskizləri» adlı üç hissəli suitasını, Zahid Xəlilin sözlərinə «Hacıleylək» mahnısını yazmışdır.

Məmməd Ələkbərovun əsərlərində aşiq motivi də özünə-məxsus yer tutur. Misal olaraq, S.Vurğunun sözlərinə «Dilican dərəsi», «Demə yarın vəfası yoxdur» və başqa mahnıları göstərmək olar.

Bəstəkar Naxçıvan xalq mahnılarının intonasiyalarından da geniş istifadə etmişdir. Kəmalə Ağayevanın sözlərinə yazılmış «Qaytardı yurduna övladın səni», İslam Səfərlinin sözlərinə «Batabat yaylağı» mahnıları buna parlaq misaldır.

Məmməd Ələkbərovun yaradıcılığında Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərinin yazı tərzini geniş yer tutur. Məsələn, bəstəkar Ü.Hacıbəylinin musiqi qəzəllərinə oxşar iki romans – Hüseyn Cavidin sözlərinə «Aləmi sevda nə imiş», Səməd Vurğunun sözlərinə «Sevdası var» romanslarını yazmışdır.

Qara Qarayevin musiqisinə bənzər əsərlərinə isə bəstəkarın şah əsəri olan «Məhsəti» dramına yazılmış musiqilərin bəzi parçalarını aid etmək olar. «Şah sarayında qızların rəqsi», «Tərgülün mahnısı» nömrələrini misal göstərə bilərik.

Kütləvi sovet mahnı janrı da bəstəkarın yaradıcılığında az yer tutmamışdır. Burada dostluq-qardaşlıq mahnıları – Hüseyn Razinin sözlərinə «Ufa-Naxçıvan», Nikolayevanın sözlərinə «Dom v Kaluqe», Elmira Qasımovanın sözlərinə «Tiflis haqqında mahnı» və başqaları var.

Bunlarla yanaşı mühüm hadisələrə, əmək qəhrəmanlarına həsr olunmuş Elman Həbibin sözlərinə «Baykal-Amur», Əliyar Yusiflinin sözlərinə «Yurdumun şöhrəti», İlyas Tapdığın sözlərinə «Sovet ordusu», Səməd Vurğunun sözlərinə «Bu dünyaya sülh gərəkdir» kimi mahnıları yazmışdır.

Məmməd Ələkbərovun yaradıcılığında vətən mövzusu, Naxçıvana həsr olunmuş mahnılar əsas yer tutur. Elxan Əliyevin sözlərinə yazılmış «Doğma Naxçıvan», Əliheydər Qəhrəmanovun sözlərinə yazılmış «Araz» mahnıları buna parlaq misaldır.

Bəstəkar yaradıcılıq fəaliyyətinin ilk günlərindən Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram teatrına bağlanmış, ömrünün sonuna qədər teatrda tamaşaya qoyulan bir çox əsərlərə musiqi bəstələmişdir. Onun dram əsərləri sırasında müxtəlif mövzulu əsərlərə rast gəlmək olur. Bunlardan İ.Əfəndiyevin «Atayevlər ailəsi», M.Təhmasibin «Bahar» (1952), A.Muxtarovun «Ailə namusu» (1953), Qoqolun «Evlənmə» (1954), R.Taqorun «Qanqa qızı» (1955), S.Əliyevin

«İki oğul anası» (1957), Karaqın Besin «Kərpic adam» (1962), K.Ağayevanın «Məhsəti» (1964), N.Hikmətin «Kor padşah» (1964), H.Fətullayevin «Vüqarlı gözəl» (1969), H. Razinin «Haray səsi» (1976), Ə.Əylislinin «Quşu uçan budaqlar» (1980) və başqa pyeslərə yazdığı musiqini nümunə göstərə bilərik. Buradan görüldüyü kimi bəstəkar Azərbaycan yazıçıları ilə yanaşı, dünya xalqlarının yazıçı və dramaturqlarının əsərlərinə də müraciət etmişdir.

Uzun illər bəstəkar teatrın bədii şürasının yeganə musiqiçi üzvü olmuşdur. O, teatr tamaşalarının musiqi tərtibi ilə məşğul olaraq teatrdə musiqi kollektivinin inkişafı sahəsində çox işlər görmüşdür. Tamaşaların musiqisi canlı müşayət olunduğundan bəstəkar ansambla dirijorluq edir, eyni zamanda ansambla yeni alətlər – skripka, violonçel əlavə edərək, ansamblın səslənməsini zənginləşdirmişdir.

Məmməd Ələkbərovun yaradıcılığında ayrı-ayrı alətlər və müxtəlif heyətli orkestrlər üçün yazılmış əsərlər də var. Maraqlı faktdır ki, o, alətlərdən əlinə ilk dəfə kamança aldığı üçün skripkada da çala bilirdi. Bəstəkar skripka üçün ayrı-ayrı pyeslər, kamera orkestri üçün bir sıra əsərlər yazmışdır.

Məmməd Ələkbərov xalq çalğı alətləri orkestri üçün yazılmış əsərlərə qaboy, fleytanı əlavə edərək, qarışıq instrumental heyət yaradırdı. Ayrı-ayrı alətlər üçün əsərlər sırasında «İki tar üçün pyes», qaboy və fleyta üçün minitürlər, skripka üçün rəqslər var. Bundan başqa bəstəkar Ü.Hacıbəylinin «Özbək rəqsi» adlı əsərini, Norveç bəstəkarı E.Qriqin «Per Qünt» süitasını orkestrləşdirmişdir.

Məmməd Ələkbərovun yaradıcılığının qiymətli səhifələrindən birini də onun musiqi haqqında yazdığı məqalələri təşkil edir. Bəstəkar bütün yaradıcılığı boyu müxtəlif səpkili məqalələr yazmış, bir sıra musiqi məclislərində məruzələrlə çıxış etmişdir. Burada da

janr və mövzu müxtəlifliyi diqqəti cəlb edir. Məsələn: bəstəkarlar haqqında (Üzeyir Hacıbəyli, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Müslüm Maqomayev, Frederix Şopen, Volfanq Amadey Motsart); ayrı-ayrı ifaçılar haqqında (Rəşid Behbudov, Qurban Primov, görkəmli dirijor, bəstəkar Napravnik, mahir skripkaçı David Oystax); musiqi sənətinin problemləri haqqında (simfonik musiqi, xalq musiqisi, qədim alətlər, estetik tərbiyə haqqında, ideoloji tərbiyə problemləri, uşaqlara musiqi haqqında) yazılara rast gəlinir.

Bunlarla yanaşı bəstəkar folklor musiqisini toplamaq üçün kəndlərə, rayonlara gedərək, Naxçıvan MR-nın 40 illik yubileyi ərəfəsində «Naxçıvan şəhərinin xalq mahnıları» məcmuəsini yaradır. Buraya 1920-30-cu illərdə şəhərin məşhur olan folklor nümunələri daxil edilmişdir.

1964-cü ildə Məmməd Ələkbərovun mahnılarının ilk valı buraxılır. Moskvada «Melodiya» səs yazma firması tərəfindən lentə alınmış bu valda Naxçıvanın istedadlı müğənnisi Elbrus Mehdiyevin ifasında «Araz» və «Doğma Naxçıvan» mahnıları səsləndirilir.

1972-ci də ikinci val buraxılır. Buraya Cəfər Cabbarlı, Nəbi Xəzri, Kəmalə Ağayevanın sözlərinə Şövkət Ələkbərova, İlhamə Quliyevanın ifasında bəstəkarın «Görüş», «Ulduzlar», «Tərgülün mahnısı», «Biz birlikdə» mahnıları daxil edilmişdir.

Məmməd müəllim 1978-ci ildə Naxçıvanda yaranmış Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Naxçıvan Bölməsinin ilk məsul katibi kimi də uzun müddət fəaliyyət göstərmişdir. Radio və televiziya mərkəzində ilk dəfə klassik musiqi və «Mozalan» musiqili – satirik jurnalı haqqında veriliş aparmışdır. O, bir müddət orta ixtisas musiqi məktəbində və Yusif Məmmədəliyev adına Pedaqoji İnstitutunda da dərslər vermişdir.

Məmməd Ələkbərov Muxtar Respublikanın mədəni həyatında göstərdiyi səmərəli əməyinə görə Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına, bir sıra dövlət mükafatlarına layiq görülmüşdür.

Bəstəkar Məmməd Məmmədov

Bəstəkar Məmməd Məmmədov da Naxçıvan musiqi həyatında mühüm rol oynamış bir musiqiçidir. Onun fəaliyyəti əsasən uşaq və gənclər yaradıcılığı ilə bağlı olmuşdur. O, uzun illər Naxçıvanda kütləvi musiqi tədbirlərinin keçirilməsində yaxından iştirak etmişdir. Onun yüksək təşkilatçılıq qabiliyyəti nəticəsində böyük həvəslə bir sıra uşaq müəssisələrində iş aparmış, Naxçıvanda truba və akkardeon siniflərinin açılmasının, vokal ansamblarının, xor kollektivlərinin yaradılmasının təşəbbüskarı olmuşdur.

Məmməd Məmmədovun yaradıcılıq irsi çox zəngindir. Bəstəkarın istər iri həcmli əsərləri, istərsə də kiçik pyesləri melodik dili, harmoniyası ilə fərqlənir. Bu əsərləri dinləyən və təhlil edən hər bir musiqişünas Məmməd Məmmədovun özünəməxsus yaradıcılıq üsluba malik olmasını hiss edə bilər. Onun tamaşalara yazdığı

musiqi dərini, psixoloji və fəlsəfi məzmununu, süitaları forma zənginliyi, kamera instrumental əsərlərini, mahnı və romansları melodikliyi və ritmik xüsusiyyəti ilə diqqəti cəlb edir.¹

O, Cəlil Məmmədqluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrının kollektivi ilə gənc yaşlarından başlayaraq daim yaradıcılıq əlaqəsi saxlamışdır. Bu teatr üçün 30-dan artıq müxtəlif janrlarda yazılmış tamaşalara musiqi bəstələmişdir. Bəstəkar uzun müddət teatrın musiqi hissə rəhbəri vəzifəsində işləmişdir. O, Mirzə Fətəli Axundovun «Lənkaran xanının vəziri», Hüseyn Cavidin «Səyavuş», Bəxtiyar Vahabzadənin «Ədalət», Lope de Veqanın «Sevilya ulduzu», Andrey Qlobanın «Dağılmış piyalə», K.Qoldoninin «Mehmanxana sahibəsi», Hüseyn Razinin «Arxalı dağlar», Əliyər Yusiflinin «Vicdan əzabı», Əşrəf Qəmbərovun «İlan yuvasında fırtına», Həmid Arzulunun «İnam» və digər pyeslərə musiqi bəstələmişdir. Bu tamaşaların musiqiləri sonralar konsert salonlarında ifa edilərək, dinləyicilərin böyük rəğbətini qazanmışdır.

Bəstəkarın yazdığı bir çox mahnılar, o cümlədən Hüseyn Razinin sözlərinə «Gənclik mahnısı», Müzəffər Nəsirlinin sözlərinə «Dostluq mahnısı», «Azərbaycanım», «Ana vətən», Kəmalə Ağayevanın sözlərinə «Olaydım mən», «Nəğmə çalır ürəyim» mahnıları 1980-ci ildə nəşr olunmuş «Naxçıvan təranələri» adlı not məcmüəsinə daxil edilmişdir.

Məmməd Məmmədov kamera-instrumental musiqinin bir çox janrlarında da əsərlər yaratmışdır. Nəfəsli alətlər orkestri üçün marşlar, pyeslər, fortepiano üçün «Kiçik prelüdiyalar», klarnet və fortepiano üçün «Miniaturələr», «Qaytağ», truba və fortepiano üçün

¹ Nazim Quliyev «Bəstəkar Məmməd Məmmədov». Bakı, 1998, s. 21

«Lirik rəqs», «Vals», xor üçün əsərlər, səs və fortepiano üçün mahnı romanslar buna parlaq misal ola bilər.

Məmməd Məmmədov musiqi mədəniyyətimizi mətbuat səhifələrində, radio və televiziya vasitələri ilə daima işıqlandırmış, məqalələri, çıxışları ilə həmişə musiqiçilərimizi yaradıcılıqla məşğul olmağa çağırmışdır.

*Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi,
bəstəkar Rəşid Məmmədov*

Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar, pedaqoq Rəşid Rza oğlu Məmmədov Naxçıvan Muxtar Respublikasında tanınmış ictimai xadim və bəstəkar kimi şöhrət qazanmışdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, 1980-ci ildən başlayaraq onun bəstəkarlıq sənəti geniş vüsət almışdır. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Naxçıvan Təşkilatının ən fəal üzvlərindən biri olan Rəşid Məmmədov musiqinin müxtəlif janrlarına müraciət edərək mahnılar, marşlar, miniatürlər, süitalar, bir çox dram tamaşalarına musiqi

yazmışdır. Bu əsərlər istər musiqi forması, istər məzmunu Rəşid müəllimin özünəməxsus yaradıcılığından danışır. Bəstəkarın partituralarındakı sadə, yadda qalan melodiylar, maraqlı faktura, zəngin orkestrləşdirmə, ritmik quruluş onun professionallığından xəbər verir.

Bəstəkarlar Rəşid Məmmədov və Şəmsəddin Qasımov

İri həcmli əsərlərlə yanaşı mahnı janrı bəstəkarın yaradıcılığının əsasını təşkil edir. Onun Hüseyn Razinin sözlərinə yazdığı «Doğma Naxçıvan», «Yağış yağır», Əliyar Yusiflinin sözlərinə «Ürək pıçıldayır», Kərim Quliyevin sözlərinə «Küsmə ay qız», «Baxma oğlan» mahnıları «Naxçıvan təranələri» adlı not məcmüsinə daxil edilmişdir. Şair, dramaturq Həmid Arzulunun

sözlərinə bəstələdiyi «Sənsən xilaskar» mahnısı dünya şöhrətli siyasətçi, ulu öndərimiz Heydər Əliyevə həsr olunmuşdur. Əsərin partiturasına diqqət yetirdikdə mahnının melodik dili ilə yanaşı, harmonik dili, gözəl orkestrləşdirməsi, musiqi ilə mətnin vəhdəti musiqişünasları onun haqqında dəyərli fikirlər söyləməyə sövq edir.¹

Əgər bəstəkar fortepiano üçün yazdığı miniatürlərdə lirikaya üstünlük verirsə, tar üçün yazdığı pyeslərdə alətin texniki imkarlarını yüksək sənətkar ustalığı ilə təqdim etməyə nail olur. Xalq çalğı alətləri orkestri üçün yazdığı əsərlər isə gözəl orkestrləşdirməsi ilə diqqəti cəlb edir. Orkestr alətlərinə dərinləndən bələd olduğundan onun orkestr üçün yazdığı istər iri, istərsə də kiçik həcmli əsərlərin orkestrləşdirilməsi rəvan, səlist professional keyfiyyət etibarilə diqqəti cəlb edir.

Hüseyn Cavid poeziyası bəstəkarı daim düşündürmüşdür. Heç də təsadüf deyildir ki, Rəşid Məmmədov bəstəkar dostu Məmməd Məmmədovla birlikdə şair dramaturqun «Səyavuş» mənzum dramına musiqi bəstələmiş və bir sıra gözəl, lirik şerlərinə yadda qalan melodiya yazmışdır. Cavid fəlsəfəsi, Cavid dramaturgiyası Rəşid Məmmədov musiqisində ustalıqla açıqlanmışdır.

Bəstəkar Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrı ilə sıx yaradıcılıq əlaqəsi saxlayaraq, bu teatr üçün 25-dən artıq tamaşaya musiqi bəstələmiş və musiqi tərtibatı vermişdir. Cəfər Cabbarlının «Nəsrəddin şah», «Od gəlini», Hüseyn Razinin «Odlu diyar», Kəmalə Ağayevanın «İsmət», Məhərrəm Əlizadənin «İki könül bir olsa», Ramiz Rövşənin «Dərs», Firudin Aşurovun «Qanlı çinar», Həsən Fətullayevin «Alınmaz qala», Həmid

¹ Nazim Quliyev «Naxçıvan musiqi mədəniyyəti tarixindən». Bakı, Elm. 1999, s.108

Arzulunun «İtilənən xəncərlər» və bir çox başqa tamaşalar üçün yazdığı musiqi vasitəsilə bəstəkar əsərlərin ümumi mövzusunun fəlsəfi, psixoloji mənasının açılmasına kömək etmiş, obrazların xüsusiyyətlərinə, xarakterinə uyğun musiqi nümunələri yaratmışdır.

Əminik ki, özü həyatda olmasa da onun yazdığı musiqi əsərləri həmişə ifaçılarımızın repertuarını zənginləşdirəcək.

Yaradıcılıqları Naxçıvan teatrı ilə sıx bağlı olan musiqiçilər sırasında Səfər Rəcəbli və Vahid Axundovun da adları var.

Səfər Rəcəbli, görkəmli tarzən və pedaqoq

Səfər Rəcəbli görkəmli tarzən və pedaqoq idi. Naxçıvanda Səfər müəllim kimi tanınırdı. Naxçıvandakı Pionrelər evində dərs verən Səfər Rəcəblinin Naxçıvan mədəniyyəti üçün xidmətləri böyükdür. 1950-ci illər Naxçıvan Ptoenlər evi kiçik konservatoriyayı xatırladırdı. Orada gözəl abu-hava, sözlü-nəğməli ovqat yaradan Səfər müəllim çoxlu musiqiçilər nəslini yetişdirmişdir. Musiqi folklorumuzun dərin və təkrarsız bilicisi idi. Eyni zamanda gözəl melodik dilə malik olan, Naxçıvan teatrında musiqi rəhbəri işlədiyi dövrdə Ə. Haqverdiyevin «Pəri cadu», N.Vəzirovun «Adı var, özü yox», «Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük» tamaşaları üçün

yaddaqalan, əsas məzmunlu obrazları açmağa kömək edən, maraqlı musiqi təritibatları verən istedadlı sənətkar sadə rəqslər və mahnıların da müəllifi idi. Belə ki, o, «Segah rəngi», «Səfəri rəqsi», «Dostluq», «Müəllim», «Cənnət Ordubad», «A dostlar», «Baxçanızda gül varmı» və bir çox məşhur mahnılar yazmışdır. Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar artisti fəxri adına layiq görülmüşdür.¹

Vahid Axundov, bəstəkar-tarzən

Muxtar Respublikanın tanınmış musiqiçilərindən biri də Vahid Axundovdur. Onun bəstəkarlıq qabiliyyəti sanki ifaçılıq və pedaqoji fəaliyyətini tamamlayır. O, tarın müşayiəti ilə öz mahnılarını daha təbii, məlahətlə ifa edirdi. Onun «O Naxçıvandır», «Ordubad», «Ay qız» adlı mahnıları «Naxçıvan təranələri» adlı not məcmülərində öz əksini tapmışdır.

¹ __əlil Vəzirov, Calə Əliyeva (Qulamova). «Sözlü nəğməli Naxçıvan». Bakı, Sabah, 2003, s. 17

Tarzan Əkrəm Məmmədov

Naxçıvanın görkəmli ifaçılarından biri də ustad tarzən Əkrəm Məmmədovdur. O, instrumental və mahnı janrlarında gözəl melodik dilə malik əsərlər yaratmışdır. Bilavasitə mahnı və rəqs ansamblı üçün «Naxçıvan» süitəsi, «Naxçıvan təranələri» məcmüəsinə daxil edilmiş «Tarla qızı», «Bayram axşamı» və bir sıra digər mahnıların yanı sıra, Həmid Arzulunun «Əlincə qalası» tamaşasına yazdığı gözəl, axıcı musiqi təranələri, tar və fortepiano üçün pyeslər bu illərin yaradıcılıq məhsuludur.

Əkrəm Məmmədovu bir ifaçı kimi dinləyicilərə sevdiren əsas amil sənətdə axtarışları, yeni-yeni məziyyətləri, ifaçılıq sahəsində qeyri-adi tapıntıları və nəticədə onun çalğısının bədii ifa üsullarının yüksək səviyyədə dinləyicilərə çatdırılması ilə səciyyələnir. Məhz

bu xüsusiyyətlərə görə də görkəmli tarzənin repertuarı daim maraqlı məzmunu və dolğunluğu ilə diqqəti cəlb edir.

Qeyd edək ki, ifaçılıq Əkrəm Məmmədovun yeganə fəaliyyət istiqaməti deyil. Solo ifaçı olmaqla yanaşı o, ansambl rəhbəri və müəllim kimi fəaliyyət göstərir. Məhz bu səbəbdən də Əkrəm Məmmədov müxtəlif təşkilatlarda müəllim, orkestr və ya ansambl rəhbəri kimi çalışaraq mədəni-kütləvi tədbirlərdə yaxından iştirak edir. Məsələn, 60-cı illərin sonlarında onun səyi ilə Naxçıvanda öz quruluşuna, alətlər seçiminə və tembrinə görə maraq doğuran «Əlvan çiçəklər» adlı yeni ansambl yaranır. «Əlvan çiçəklər» mahnı və rəqs ansamblının bədii rəhbəri kimi Əkrəm Məmmədov müxtəlif tədbirlərdə böyük uğurla musiqili-bədii kompozisiyalar yaradır.

Gülər Quliyeva, Gülnaz Məmmədova, Əkrəm Məmmədov, 1986-cı il

Əkrəm Məmmədov yorulmadan öz fəalyyəti bu gün də əzmlə davam etdirir.

İstedadlı bəstəkar Elxan Muradov «Babək qızları», «Yolunu gözlədim», «Qarabuğdayı qız», «Ürəyim mənim», «Səndən dönən deyiləm», «Kaş» və digər lirik mahnıların müəllifidir. Naxçıvan Dövlət Musiqidi Dram Teatrı ilə də yaradıcılıq əlaqəsi saxlayaraq Cəfər Cabbarlının «Solğun çiçəklər», O.Bokayevin «Yetkinlər», C.Əfruzun «Qanqın böyük dalğası», Y.Yakovlevin «Oğlum Volodya» tamaşalarına diqqəti cəlb edən musiqi lövhələri bəstələmişdir.

Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını tar ixtisası üzrə bitirməsinə baxmayaraq, istedadlı ifaçı Azər Abbasov həm fortepianoda xalq mahnı və rəqslərinin mahir ifaçısı kimi, həm də bir sıra maraqlı musiqi əsərlərinin müəllifi kimi tanınmışdır. Bəxtiyar Vahabzadənin sözlərinə yazdığı «Dodaqda göz» mahnısı, fortepiano üçün «Etüd», «Marş», kiçik pyeslər, xalq çalğı alətləri kvarteti üçün «Süita», xalq mahnı və rəqslərinin fortepiano üçün işləmələri müəllifin məhsuldar yaradıcılığının bəhrəsidir.

Gənc bəstəkar Nizami Məmmədovun bu illər yazdığı klarnet və fortepiano üçün «Skertso», «Adajio» pyesləri, «Arzuladığım qız», «Naxçıvanım» və i.a. mahnıları musiqisevərlər tərəfindən rəğbətlə qarşılanan əsərlərdəndir. Bu dövrdə Səyavuş Əlizadənin «Xətrinə dəydi» (sözləri E.Əliyevindir), Vidadi Heydərovun «Komsomol» (sözdəri A.Seyidovundur), «Vətən» (sözləri C.Novruzundur), Həlimə Məhərrəmovanın «Səni unuda bilmirəm» (sözləri D. Məhərrəmovundur), Sadiqə Qulubəyovanın «Niyə gəlmirsən» (sözləri A.Qulubəyovanındır) mahnıları, Vidadi Heydərovun fortepiano üçün yazdığı «Prelüdiya», «Elegiya», «Uşaq pyesi» müəlliflərin ilk yaradıcılıq nümunələri kimi diqqəti cəlb edəndir.

İstedadlı pianoçu Yusif Məmmədov təhsilini SSRİ xalq artisti, məşhur bəstəkar Arif Məlikovun sinfində başlamış, sonra isə ixtisasını dəyişərək tarix-nəzəriyyə şöbəsində oxumuşdur. O, bir sıra prelüdiyaların, instrumental pyeslərin, lirik mahnıların müəllifidir.

Naxçıvan musiqi həyatında bəstəkarlıq sənətinin inkişafı dirijorluq sənətinin inkişafına da mühüm təsir göstərmişdir. Belə ki, bəstəkarlar Məmməd Məmmədov, Məmməd Ələkbərov, Rəşid Məmmədov, Nazim Quliyev, Səidə Məmmədova, Əkrəm Məmmədov, Kamal Əhmədov öz əsərlərinə geniş konsert salonlarında dirijorluq edərək həm bəstəkar, həm də dirijor kimi tanınmışlar.

Səidə Məmmədova, Naxçıvan MR-nın əməkdar incəsənət xadimi,

Azərbaycan Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi

Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi Səidə Məmmədovanın da Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin inkişafında öz payı var.

Onun zəngin sənət aləmində mənimsədiyi nəzəri biliyini, əldə etdiyi bacarığını musiqi mədəniyyətinin inkişafı prosesinə tətbiq etməsi yaradıcılığının nəzərə qarpan əsas cəhətlərindəndir.

Səidə xanım uzun illərdir ki, Muxtar Respublikanın mədəni həyatında yaxından iştirak edir. Belə ki, o, Naxçıvanda ilk xor kollektivinin əsasını qoymuş, Naxçıvan MR Xor Cəmiyyətinin sədri kimi bu sənətin inkişafına xeyli əmək sərf etmişdir. Səidə Məmmədova respublikada keçirilən əksər mədəni-kütləvi tədbirlərdə və bayram konsertlərində çıxış etmiş, çalışdığı musiqi, mədəni-maarif müəssisələrinin, ayrı-ayrı musiqi kollektivlərinin hər birində rəğbət qazanmışdır.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, XX əsrin əvvəllərində professional musiqi incəsənətinin ənənəvi formaları ilə yanaşı, musiqi ifaçılığında yeni formalar, o cümlədən, xor ifaçılığı yaradıcılığı başlayır. Bu baxımdan Naxçıvanda Səidə Məmmədova fəaliyyətinin əhəmiyyəti əvəzsizdir.

1975-ci ildə Naxçıvanda Üzeyir Hacıbəyli adına orta ixtisas musiqi məktəbi yaradılır. Səidə Məmmədova 1975-ci ildən 1983-cü ilədək bu məktəbin ilk direktoru işləmiş, sonrakı illərdən 1994-cü ilədək bu məktəbdə müəllim kimi fəaliyyət göstərmiş, 1994-cü ildən isə Naxçıvan Dövlət Universitetində yaranmış «İfaçılıq» kafedrasının müdiridir.

O, pedaqoji fəaliyyətlə yanaşı yaradıcılıqla da məşğul olur. Səidə Məmmədova əsasən mahnı janrında müvəffəqiyyət qazanaraq, bir çox lirik, könül oxşayan mahnılar yaradır. Onun Naxçıvanın tanınmış şairlərindən M.Nəsirlinin, Ə.Yusiflinin, H.Razinin, K.Ağayevanın, E.Qasımovanın, Ə.Vəliyevin sözlərinə bəstələdiyi «Ürəyimdə hər gün», «Ağırdır», «Ayrılıq», «Könlümdəsən həmişə», «Görüş», «O kaman səsi» mahnıları – «Naxçıvan təranələri» not məcmüəsinə daxil edilmişdir. Onun

repertuarından «Ürəyimdə hər gün», «Doğma Naxçıvan» mahnıları bu dövrdə də konsert salonlarında ən çox səslənən mahnılardan hesab edilir.

*Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi,
Azərbaycan Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi Səidə
Məmmədova və sənətşünaslıq namizədi, musiqişünas Jalə
Qulamova*

Hal-hazırda gözəl pedaqoq, həssas qəlblı insan, ictimai xadim kimi fəaliyyətini davam etdirən Səidə Məmmədova Naxçıvan Dövlət Universitetində yaranan «Opera studiyası»na da rəhbərlik edir. Onun səhnəyə qoyduğu Üzeyir Hacıbəylinin məşhur «Arşın mal alan» operettası bu gün də tələbələrin ifasında sevə-sevə təfsir olunur.

Bu dövrdə dirijor Rəfayıl Kərimovun, Məhin Orucovanın fəaliyyətləri də diqqət mərkəzində olmuşdur.

Qeyd edək ki, Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin inkişafı, məhsuldar dövründə qazanılan nailiyyətlər, mətbuatda, radio dalğalarında, televiziya verilişlərində işıqdandırılmışdır. Bu səciyyəli verilişlərdə ifaçıların, bəstəkarların, dirijorların həyat və yaradıcılıqları, Muxtar Respublikada keçirilən musiqi festivalları, müsabiqələr Naxçıvan musiqi mədəniyyəti haqqında tarixi materiallar öz əksini tapır və musiqisəvərlərin diqqətini cəlb edir.

Musiqişünas Səyavuş Əlizadənin «Naxçıvan yallıları» elmi-tədqiqat işinin Muxtar Respublikanın musiqi həyatında ilk elmi əsər kimi diqqəti cəlb etməsi, Məmməd Ələkbərovun «Naxçıvan el mahnıları» toplusunun işıq üzü görməsi və hazırda bir sıra musiqiçilərin elmi-tədqiqat işləri üzərində çalışmaları Naxçıvan musiqi mədəniyyətində musiqişünaslığın inkişafından danışmağa imkan verir.

*Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi,
bəstəkar Nazim Quliyev*

Professional bəstəkarlıq təhsili almış bəstəkarlarımız sırasında Nazim Quliyevin də rolu diqqətəlayiqdir.

İlk musiqi təhsilini Naxçıvan şəhər 1 saylı uşaq musiqi məktəbinin tar sinfində alan Nazim hələ məktəbdə oxuduğu illərdən özünün kiçik həcmli əsərlərini – orkestr üçün «Lirik rəqs», «Qaytağ», B.Vahabzadənin sözlərinə «Gör kimi sevdin», E.Əliyevin sözlərinə «Naxçıvan» mahnılarını yazır. 1972-ci ildə Asəf Zeynallı adına orta ixtisas musiqi məktəbinin, 1983-cü ildə Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının (indiki Bakı Musiqi Akademiyası) xalq çalğı alətləri şöbəsində təhsilini başa vuran gənc musiqiçi, eyni zamanda bəstəkarlıq sinfində də təhsil alır. Onun bu illərdə yazdığı fortepiano üçün «6 miniatür», «9 prelüd», «Vapiasiyalar», xalq çalğı alətləri orkestri üçün «Nəqşi-cahan» süitəsi, B.Vahabzadənin sözlərinə «Səninlə», M.Arazın sözlərinə «Dağlar küsüb» romanslarını, M.P.Vaqifin sözlərinə «Adını demərəm». Aşıq Ələsgərin sözlərinə «Çeşmə başında», A.Qasimovun sözlərinə «Ordubad» kimi mahnıları onun əsərləri arasında ilk nümunələr sırasındadır.

Yaradıcılıqla yanaşı Nazim Quliyevin Muxtar Respublikanın musiqi həyatında da xidmətləri böyükdür.

1974-78-ci illərdə Naxçıvan Televiziyası və Radio Verilişləri Komitəsində musiqi redaktoru işləyən gənc bəstəkar televiziya bədii özfəaliyyət kollektivlərinin müsabiqələrini təşkil edir, mavi ekranda, radio dalğalarında, «Şərq qapısı» qəzetində Naxçıvan musiqi həyatının inkişafını əks etdirən verilişlərlə, məqalələrlə çıxış edir. 1983-88-ci illərdə təyinatla Naxçıvan orta ixtisas musiqi məktəbində müəllim işləyir, 1986-cı ildə yeni yaradılmış Naxçıvan Xalq Konservatoriyasının rektoru, 1988-98-ci illərdə Naxçıvan Dövlət Universitetində «Musiqi» kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışır. Onun müraciətinə əsasən bu gün də öz fəaliyyətlərini inamla davam

etdirən Naxçıvan şəhər 1 saylı uşaq musiqi məktəbinə Məmməd Məmmədovun, 3 saylı musiqi məktəbinə isə Səfər Rəcəblinin adları verilir.

1994-cü ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Naxçıvan Təşkilatına məsul katib təyin olunan Nazim Quliyevin bu qurumun fəaliyyətində xidmətləri danılmazdır. Məhz bu illərdə o, özünün daha maraqlı əsərlərini yazır. Kamera orkestri üçün «Cavidi düşünərkən», «Naxçıvan eskizləri», «Xatirə pyesləri», qarışıq xor və xalq çalğı alətləri orkestri üçün «Naxçıvan» kantatası, xor və fortepiano üçün «Naxçıvan axşamları» və bir sıpa mahnı və romanslarını buna misal gətirmək olar. Sonra o, Bakıya köçərək Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının direktor müavini, Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik orkestrinin direktoru, Azərbaycan Milli Konservatoriyasının nəzdində Respublika İncəsənət Gimnaziyasında direktor vəzifələrində çalışmışdır. Hal-hazırda Azərbaycan Milli Konservatoriyasında və İncəsənət Gimnaziyasında pedaqoji fəaliyyətini davam etdirir. 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına layiq görülüb.

Nazim Quliyevin 2008-ci ildə yazdığı iri həcmli «İlham və Fərizə» operası onun yaradıcılığında xüsusi yer tutur. İki hissədən ibarət olan operanın librettosu da bəstəkarla məxsusdur. Operadan Fərizənin ariozosu 2009-cu il 12-17 noyabr tarixlərində Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 75 illik yubileyilə əlaqədar keçirilən «Musiqi fevstivalı»nda səslənərək Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti Gülnaz İsmayılovanın ifasında maraqla qarşılandı.

(soldan) Xalq artisti, dirijor Ağaverdi Paşayev, Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin bədii rəhbəri və baş dirijoru Rauf Abdullayev, dünya şöhrətli violonçel ifaçısı M.Rastropoviç, Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Nazim Quliyev

*Nazim Quliyevin simfonik orkestrin ifasında
«Nəqşi-cahan» konserti. 7 mart, 2003-cü il*

*(soldan) bəstəkar Nazim Quliyev, Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan
Dövlət Simfonik Orkestrinin dirijoru Rauf Abdullayev,
Azərbaycan bəstəkarlar İttifaqınının katibi Ramiz Zöhrabov,
bəstəkar Tofiq Bakıxanov*

Nazim Quliyev bu gün də pedaqoji və yaradıcılıq fəaliyyətini əzmlə davam etdirir, yeni-yeni uğurlar qazanır. O, «Azərbaycan xalq musiqisində çoxsəslilik», tar üçün «Qamma və arpeciolar» elmi-nəzəri kitablarının, «Bəstəkar Məmməd Məmmədov», «Saçlar ağarmasın neyləsin», «Naxçıvan musiqi mədəniyyəti tarixindən» adlı 3 monoqrafiyanın, yüzdən artıq elmi-publisistik məqalələrin, 2 metodik tövsiyyənin müəllifidir. Eyni zamanda son illərdə yazdığı əsərlərdən görkəmli kamança ifaçısı Ədalət Vəzirova həsr etdiyi «Ədalətsiz kaman» poemasının, «6 portret» süitasının, Mikayıl Müşfiqin xatirəsinə həsr etdiyi tar və fortepiano üçün «Səni kim

unudar» pyesinin, f-no üçün sonatinalarının və s. adlarını çəkə bilərik.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, 1994-cü ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Naxçıvanda səyyar plenumu keçirilmiş və Naxçıvan Təşkilatının hesabat seçki yığıncağında Ramiz Mirişli – sədr, Nazim Quliyev və Əqidə Ələkbərova – müavinlər, Vasif Allahverdiyev – məsul katib vəzifələrinə təyin edilmişlər. Səyyar plenumda Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri görkəmli bəstəkar Tofiq Quliyev, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının katibi, musiqişünas Ramiz Zöhrabov, bəstəkar Ramiz Mirişli, müğənni Yaşar Səfərov iştirak etmişlər. Bu görkəmli sənətkarların Naxçıvan səfəri, eləcə də onların Naxçıvan bəstəkarlarının əsərləri haqqında söylədikləri xoş sözlər, dəyərli fikirlər gənc bəstəkarları yeni-yeni əsərlər yaratmağa ilhamlandırmışdır.

AZƏRBAYCAN
BƏSTƏKARLAR İTTİFAQI

37000 Bakı, M. Məntəşev, 1-6
E-mail: rauf@ELMA.azərbaycan.su

Tel.: 91-00-75

№ _____

«06» yanvar 1998 il

Ə M P № 2

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı tərəfi

05.01.1998-ci il

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Baş Naziri N.İ. Xan-Bəbəyovun 4/409 saylı 30.XII-1997-ci il tarixdə təqdimatına əsasən əmr edirəm:

1. Bəstəkar Guliyev Nazim Pəna oğlu Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı Naxçıvan Muxtar Respublikasının Təşkilatının Sədri tə'ziminə ədhlən.

2. Muxiqanovs Əliyeva Sevdə Abbasqulu qızın məsul katib vəzifəsinə tə'ziminə ədhlən.

3. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı Naxçıvan Muxtar Respublikasının Təşkilatının Sədri Guliyev Nazim Pəna oğluna tapşırılsın ki, minikə-otokolorefiçin statustə vətəndaş tə'ziminə ədhlən və Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatı üçün bəna əzriyyəsi /konserտ salonu ilə/ bağtımada Naxçıvan Muxtar Respublikasının Baş Nazirinin tərifimədə vəsətət gəldirsin.

T.Ə. GULİYEV

1998-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Vasif Talıbov Naxçıvanın yaradıcı ziyalıları ilə görüşdə yaradıcı təşkilatların fəaliyyətlərini ciddi müzakirə etmişdir. Bu görüşün nəticəsində Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı Naxçıvan Təşkilatının hesabat-seçki yığıncağı keçirilmiş, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri Tofiq Quliyevin əmrinə əsasən Nazim Paşa oğlu Quliyev – sədr, Sevdə Abbasqulu qızı Əliyeva – məsul katib vəzifələrinə təyin edilmişlər.

Sonrakı illərdə Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin inkişafında mühüm xidmətləri olan bəstəkarlar Məmməd Məmmədov və Rəşid Məmmədov haqqında kitablar nəşr edilmiş, Məmməd Məmmədov haqqında sənədli film çəkilməmişdir. Bu filmin ərsəyə gəlməsində bəstəkar Nazim Quliyev və rejissor Əsgər Əsgərovun böyük xidmətləri olmuşdur.

XX əsrin görkəmli bəstəkarı Qara Qarayevin 80 illik yub-ileyi Naxçıvan televiziyasında, mətbuatda geniş işıqlandırılmış, həmin ilin may ayında Türkiyə Respublikasının Ərzurum şəhərində keçirilən fəlsəfə konqresində «Naxçıvan aşiq yaradıcılığının fəlsəfi mahiyyəti» mövzusunda Nazim Quliyev məruzə etmişdir. Naxçıvan Muxtar Respublikasının 75 illik yubileyi ilə əlaqədar olaraq Nazim Quliyevin «Naxçıvan» kantatası (sözləri Elxan Əliyevindir) Azərbaycan Dövlət Xor Kapellasının, «Cavidi düşünərkən» əsəri Qara Qarayev adına Azərbaycan Dövlət Kamera orkestrinin, tar ilə simfonik orkestr üçün «Nəqşi-cahan» konserti Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radiosunun simfonik orkestrinin repertuarlarına daxil edilmişdir.

Azərbaycan professional kollektivlərinin, professional musiqiçilərinin Naxçıvanda qastrol səfərləri şəhər və rayonların musiqi həyatının zənginləşməsində böyük rol oynamışdır. Müxtəlif illərdə dahi bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəylinin, görkəmli sənətkarlar Bülbülün, Xan Şuşinskinin, Tofiq Quliyevin rəhbərlik etdiyi estrada orkestrinin. SSRİ Xalq artisti Niyazinin rəhbərliyi ilə Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin, SSRİ xalq artisti Rəşid Behbudovun rəhbərlik etdiyi Azərbaycan Dövlət Mahni Teatrının, Səid Rüstəmov adına Azərbaycan Dövlət Xalq Çalğı Alətləri Orkestrinin, SSRİ və Azərbaycan SSR-nin xalq artistləri Zeynəb Xanlarovanın, Lütfiyar İmanovun, Fərhad Bədəlbəylinin və

bir çox məşhur müğənni və musiqiçilərin Naxçıvandakı konsertləri Muxtar Respublikanın musiqi tarixinin parlaq səhifələrindəndir.

Dövlətimiz Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə bir çox musiqiçiləri müxtəlif illərdə fəxri adlarla, fəxri fərmanlarla təltif etmişdir. Belə ki, bəstəkar Ramiz Mirişli Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, bəstəkar Nəriman Məmmədov - Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, dirijor Səidə Məmmədova - Azərbaycan Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi, tarzən Məmməd Məmmədov, akkardeon ifaçısı Yusif Əliyev – Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar müəllimi, bəstəkar Məmməd Ələkbərov – Naxçıvan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Rəşid Məmmədov, tarzən Əkrəm Məmmədov – Naxçıvan Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi, xənəndə Qurban Qasimov – Naxçıvan Respublikasının əməkdar artisti, xənəndə Abdulla Babayev Azərbaycan Respublikasının xalq artisti fəxri adlarına layiq görülmüşlər.

2000-ci ildə isə Nazim Quliyevin Bakıya köçməsi ilə əlaqədar Naxçıvan Təşkilatının rəhbərliyi Şəmsəddin Qasimova həvalə edilmişdir.

Азербайжан Бәстәкарлар Иттифағы

үзрә

Ә М Р № 06

05.05.2000-чи ил

Нахчыван МР Бәш Назир Ә.Бахшижевни 4/207 сәјли 29 апрел 2000-чи ил тарихли тәдқиқатна әвәсән әмр едирәм:

1. Бәстәкар Шәмсәддин Мустафа оглу Гасимов Азербайжан Бәстәкарлар Иттифағынын Нахчыван МР Тәшкилатынын Сәдри вәзифәсинә тә"јин едилсин.
2. Бәстәкар Кемал Рустәм оглу Әһмәдов / мө"ул кәтиб вәзифәсинә тә"јин едилсин.
3. Азербайжан Бәстәкарлар Иттифағы Нахчыван Мухтар Республикасы Тәшкилатынын сәдри Назим Пана оглу Гулијев Бәш вәхәринә кәчдју үчүн Тәшкилатын сәдри вәзифәсиндән азад едилсин.
4. Азербайжан Бәстәкарлар Иттифағы Нахчыван МР-ны Бәстәкарлар Тәшкилатынын мө"ул кәтиби Әлијев Сәвдә Абостуху гәмәш Бакијә кәчдју үчүн Тәшкилатын мө"ул кәтиби вәзифәсиндән азад едилсин.
5. Азербайжан Бәстәкарлар Иттифағы Нахчыван МР-ын Тәшкилатынын Сәдри Ш.М.Гасимовә тәшвирылсин ил, мәннәгчы-стенографистна вәзифәсинә ихтисәсчы тә"јин едилсин.

Азербайжан Бәстәкарлар Иттифағы
Сәдрә Нәј"әтинин Биринчи Кәтиби

В.Ә.А.МР000203

Bu gün Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatına böyük qayğı göstərilir, bəstəkar və musiqişünasların yaradıcılığının inkişafı üçün lazımı şərait yaradılır. Bu qayğının və Naxçıvan Muxtar Respublikasında ümummillli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulan möhtəşəm vəzifələrin layiqincə yerinə yetirilməsinin nəticəsidir ki, 1998-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublika Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbovun yaradıcı ziyalılarla görüşündən sonra Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı Naxçıvan Təşkilatının fəaliyyətində ciddi dönüş yarandı və 2000-ci ilin may ayından yeni tələb və tapşırıqlarla fəaliyyətə başlayan Naxçıvan Muxtar Respublikasının

Bəstəkarlar Təşkilatı artıq 10 ildir ki, müntəzəm olaraq Muxtar Respublikanın ictimai – mədəni həyatında yaxından iştirak edir, musiqi mədəniyyətimizin zənginləşməsi və inkişafı yolunda geniş fəaliyyət göstərir.

Bəstəkarlar Təşkilatının məqsədi xalqın mənəvi zənginləşməsinə xidmət göstərən Azərbaycan musiqi mədəniyyətini inkişaf etdirməkdən, musiqi irsinin qeydinə qalmaqdan, Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərini ölkəmizdə və onun hüdudlarından kənar da təbliğ etməkdən ibarətdir. Bunun üçün Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatı öz fəaliyyətində Azərbaycan və eləcə də Naxçıvan diyarının musiqi sənətinin yaradıcılıq çoxcəhətliliyini, milli musiqi klassikasının və dünya musiqi mədəniyyətinin ən yaxşı ənənələrinin qorunub saxlanması və yeniləşdirilməsi prinsiplərini əsas kimi qəbul etmişdir. Bu məqsədlə təşkilat üzvləri ayrı-ayrılıqda öz öhdəsinə düşən vəzifələri dərindən dərk edərək, musiqi mədəniyyətimizin inkişafı naminə öz yaradıcılıq potensiallarını daha da artırmışlar. Üç bəstəkar və dörd musiqişünası öz ətrafında birləşdirən təşkilat fəaliyyətinin 10 ili müddətində muxtar respublika rəhbərliyinin qayğısı və köməkliyi ilə 2001-ci, 2005-ci və 2007-ci illərdə Naxçıvan bəstəkarlarının müxtəlif janrlarda yazdıqları əsərlərindən ibarət üç hesabat konserti keçirmişdir. Konsertlərdə Naxçıvan bəstəkarlarının yazdıqları yeni əsərlər musiqisevərlərin dərin marağına səbəb olmuşdur.

Qeyd etdiyimiz kimi 2001-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatının birinci hesabat konsertinin uğurlu çıxışından sonra 2005-ci il aprelin 16-17-də Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Səyyar Plenumu keçirilmişdir. Plenum bütövlükdə Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının işinə həsr olunmuşdur. Onun işində iştirak etmək üçün Bakıdan Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının katibi, əməkdar injəsənət xadimi,

sənətsünaslıq doktoru, professor Ramiz Zöhrabov, respublikanın xalq artisti, professor Tofiq Bakıxanov, respublikanın xalq artisti Nəriman Məmmədov və Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının məsul katibi, sənətsünaslıq namizədi Lalə Hüseynova Naxçıvana ezam edilmişlər. Nümayəndə heyəti Naxçıvanın bir sıra mədəniyyət ojaqlarında, o jümlədən Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasında, Dövlət Xalça Muzeyində, Hüseyn Javidin ev muzeyində və Möminə Xatun məqbərəsində olmuş, habelə Naxçıvan Dövlət Universitetində tələbələrin hazırladığı Üzeyir Hacıbəylinin «Arşın mal alan» operettasından fraqmentlərə baxmışlar. Universitetin rektoru, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü İsa Həbibbəyli qonaqları Universitet şəhərjyi və yenicə istifadəyə verilmiş, texnikanın son nailiyyətləri ilə təjhiz edilmiş elektron kitabxana ilə tanış etmişdir.

(soldan) Bəstəkarlr Nəriman Məmmədov, Tofiq Bakıxanov, Bəstəkarlar İttifaqının katibi Ramiz Zöhrabov, Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının sədri Şəmsəddin Qasimov, Azərbaycan

***Bəstəkarlar İttifaqının məsul katibi Lalə Hüseynova, Naxçıvan MR
Baş Nazirinin müavini Təranə Quliyeva.***

Aprelin 16-da Jəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında Plenumun açılışı olmuşdur. Tədbiri giriş sözü ilə Təşkilatın Sədri Şəmsəddin Qasimov açaraq bildirdi ki, bu gün Naxçıvan bəstəkarlıq məktəbinin yetirmələri özlərinin müxtəlif janrlarda yazdıqları yeni əsərləri ilə Sizlərin qarşısında çıxış edəcək, növbəti yaradıcılıq hesabatı verəcəkdir. Sonra o, əsərləri səsləndiriləcək müəlliflərin yaradıcılığı haqda geniş məlumat verdi. Eyni zamanda bütün bu uğurların əldə edilməsində Ali Məclisin Sədri Vasif Talıbovun da böyük diqqət və qayğısının danılmaz olduğunu qeyd etdi.

Hesabat konsertində bəstəkar Rəşid Məmmədovun Elçin Nağıyevin ifasında Elman Həbibin sözlərinə yazdığı «Sən əbədiliksən», Həmid Arzulunun sözlərinə «Xoşbəxt ol ay qız» və «Qurban gedər eşqimiz» mahnıları; Kamal Əhmədovun xalq çalğı alətləri orkestri üçün «Rekviyem», fortepiano üçün «Prelüdlər», «Lirik rəqs», solist Azər Cəfərovun ifasında Həsən Valehin sözlərinə «Qoşa çinar» mahnısı və Mübariz Əsgərovun ifasında Elbəyi Maqşudovun sözlərinə «Vətəndir» romansı; Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, musiqişünas Əqidə Ələkbərovanın yazdığı Naxçıvan Dövlət Universitetinin xor kollektivinin ifasında Vəli Qaraxanın sözlərinə «Vətənim gülşən» mahnısı; Şəmsəddin Qasimovun Naxçıvan Dövlət Universitetinin və Qızlar Litseyinin xor kollektivi və solist Azər Cəfərovun ifasında Həmid Arzulunun sözlərinə «Sən həmişə bizimləsən» elegiyası, Qəribə Hüseynovanın ifasında Rövşən Hüseynovun sözlərinə «Zərifə həkim» mahnısı, İlyas Fərəməzoğlunun sözlərinə «Naxçıvan lövhələri» vokal süitəsi, Naxçıvan Qızlar Litseyinin xoru və rəqs kollektivinin ifasında «Naxçıvan», Naxçıvan Dövlət Universitetinin və Qızlar Litseyinin

xor kollektivinin və solist Elçin Nağıyevin ifasında Ələkbər Qasımovun sözlərinə «Xalqımın İlhamı» mahnı-marşı; Yaşar Xəlilovun «Odlu torpaq» 4 hissəli xoreoqrafik süita, tar və xalq çalğı alətləri orkestri üçün «Konsert»indən ikinci və üçüncü hissələr (tarda ifa edir Beynəlxalq müsabiqələr luareatı Zeynalabdin Babayev), müəllifin öz ifasında fortepiano üçün «Prelüdiya» səsləndi. Beləliklə, Naxçıvan bəstəkarlarının son üç ildə yazdığı əsərlərlə tanışlıq tamaşaçıların zövqünü oxşadı.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatının 2007-ci ilin aprel ayında keçirilmiş növbəti - üçüncü hesabat konsertində də Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının birinci katibi, əməkdar incəsənət xadimi, sənətşünaslıq doktoru, professor Ramiz Zöhrabov, məsul katib sənətşünaslıq namizədi Lalə Hüseynova iştirak etmiş, konsertdə ifa olunan əsərlərin müzakirəsini keçirmiş, məsləhət və təkliflərini, tövsiyələrini söyləmişlər.

Ramiz Zöhrabov və Şəmsəddin Qasimov

Tədbiri giriş sözü ilə açan Şəmsəddin Qasimovdan sonra Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının birinci katibi Ramiz Zöhrabov çıxış edərək Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının bugünkü vəziyyətinin qənaətbəxş olduğunu, ikinci hesabat konsertinin yüksək səviyyədə olmasını, bu günkü konsertdən də çox şey gözlədiklərini, eyni zamanda həmişə olduğu kimi Naxçıvan Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibovun bəstəkarlara göstərdiyi böyük diqqət və qayğının şahidi olduqlarını qeyd etdi.

Sonra o, Bəstəkarlar Təşkilatına yeni qəbul olunan 3 nəfərə – Yeganə Əsədovaya, Bənövşə Rzayevaya və Günay Məmmədovaya üzvlük kitabçasını təqdim etdi. Ardınca bəstəkarların – Şəmsəddin Qasimovun, Kamal Əhmədovun, Yaşar Xəlilovun, Günay Məmmədovanın əsərlərindən ibarət konsert proqramı dinlənildi.

Naxçıvan MR Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibov, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının katibi Ramiz Zöhrabov Naxçıvan Muxtar

*Respublika Bəstəkarlar Təşkilatının üçüncü hesabat
konsertində*

*Naxçıvan musiqi Kollecinin birləşmiş xorunun üçüncü
hesabat konsertindən çıxışı*

Naxçıvan MR Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov Naxçıvan Bəstəkarlar təşkilatının III konfransının nümayəndələri ilə birlikdə.

Qeyd edək ki, Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Bakıda keçirdiyi plenumlardakı çıxışları və Muxtar Respublikamızda ərsəyə gələn mədəni-kütləvi tədbirlərdəki iştirakı təşkilatın fəaliyyətinin genişlənməsini əks etdirir.

2007-ci ilin iyun ayında Bakıda keçirilən Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının VIII qurultayında bəstəkar və musiqişünaslarımız bu qurultayda tam heyətdə iştirak etmiş, Naxçıvan bəstəkarlarının əsərləri qurultayın konsert proqramına daxil edilərək səsləndirilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatı öz potensialını genişləndirərək Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsi, Yazıçılar Birliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Dövlət Filarmoniyası, Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrı, Dövlət Kukla və Uşaq teatrları ilə də sıx yaradıcılıq

əlaqələri saxlamışdır. Bu müddət ərzində bir çox yerli şairlərin sözlərinə Naxçıvan bəstəkarları tərəfindən mahnılar bəstələnmiş və bu mahnılar vaxtaşırı Naxçıvan televiziyası və radiosu ilə səsləndirilmişdir.

Qeyd etdiyimiz kimi, Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının təşəbbüsü ilə tez-tez bir çox görkəmli sənətkarların yaradıcılıq gecələri keçirilir.

Belə tədbirlərdən biri Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının rəhbərliyinin Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Vasif Talıbova müraciətinə əsasən, xalq artisti, professor Tofiq Bakıxanovun 75 illik yubileyi 2006-cı il may ayının 19-20-də Naxçıvanda yüksək dövlət tədbiri səviyyəsində qeyd olundu.

(soldan) Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının sədri Şəmsəddin Qasimov, bəstəkar Nəriman Məmmədov, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının məsul

*katibi Lalə Hüseynova, bəstəkar Tofiq Bakıxanov, Azərbaycan
Bəstəkarlar İttifaqının katibi Ramiz Zöhrabov, Naxçıvan MR
Mədəniyyət və Turizm
naziri Sarvan İbrahimov ümummilli lider Heydər Əliyevin
Naxçıvan
şəhərindəki büstü qarşısında*

Gənclik mərkəzində keçirilən və dövlət rəsmilərinin, geniş ictimaiyyətin iştirak etdiyi bu tədbirdə çıxış edən Ali Məclisin sədri cənab Vasif Talıbov görkəmli bəstəkarın böyük həyat yolu, musiqimizi zənginləşdirən irsi barədə ətraflı söz açdı.

O, bəstəkar üçün çox zəruri sayılan, bilavasitə Tofiq Bakıxanovun yaradıcılıq üslubunu səciyyələndirən bir keyfiyyəti xüsusi vurğuladı: «Elə bəstəkarlar var ki, mahnı janrından yuxarı qalxa, elələri də var ki, klassik janrlardan aşağı, yəni mahnı janrına enə bilmirlər. Tofiq Bakıxanov üçün belə problem yoxdur. O, musiqinin bütün janrlarında yazıb-yaratmışdır».

*Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının
Sədri Firəngiz xanım Əlizadə İttifaqın kollektivi ilə birlikdə*

Naxçıvan MR Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibov və Azərbaycan

Bəstəkarlar İttifaqının katibi Ramiz Zöhrab

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının katibi, əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq doktoru, professor Ramiz Zöhrabovun konsertdə ön sözündən sonra Tofiq Bakıxanovun ümummilli lider Heydər Əliyevə həsr olunmuş «Həmişə bizimiləsen» simfonik poeması lent yazısında səsləndirdi və bu əzəmətli musiqi çox uğurlu şəkildə Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətini işıqlandıran kinoxronika kadrları ilə müşayiət olundu.

Ümumiyyətlə, konsertdə Tofiq Bakıxanovun çoxsaxəli yaradıcılığı kifayət qədər geniş əhatə olunmuşdu. Bəstəkarın məşhur «Xəzər balladası» baletindən «Neft fəvvarəsi rəqsi», «Şərqi poeması» baletindən isə «Qızların rəqsi»ni orijinal bir ifada - qarmonda Zakir Mirzəyevin və pianoda Arzu Səfərovanın, habelə tarda Sahib Paşazadənin, nağarada Məmmədli Babayevin ifasında səsləndi. Bundan başqa Zakir Mirzəyev görkəmli tarzən Əşməd Bakıxanova həsr olunmuş «Xatirə» konsertinin ikinci və üçüncü hissələrini özünəməxsus təfsirdə ifa etdi.

Tofiq Bakıxanovun irsində çox geniş və mühüm yer tutan konsert janrının bir nümunəsini – Üzeyir Hacıbəyliyə həsr olunmuş «Azərbaycan» simfoniyasını ustad tarzən, xalq artisti Ramiz Quliyev həmişə olduğu kimi alovlu bir ilhamla, emosional coşğunluqla musiqisevərlərə çatdırdı. Nəhayət, Tofiq Bakıxanovun proqramda geniş əks olunmuş mahnı nümunələrini istedadlı müğənnilər Nuriyyə Hüseynova və Cavid Hüseyn yüksək şövqlə ifa etdilər. İki saatdan artıq davam edən və hər ifadan sonra sürəkli alqışlarla qarşılanan konsertdəki auditoriyanın məhz ciddi musiqiyə, əsl sənətə olan

böyük marağının və həssas münasibətinin parlaq təcəssümünə çevrildi.¹

2008-ci ilin iyul ayının 29-da isə Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının 30 illik yubileyi də təntənə ilə qeyd olundu. Bu möhtəşəm tədbirdə iştirak etmək üçün Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri, Azərbaysan Respublikasının xalq artisti, Şöhrət ordenli, professor, «Yunesko»nun xətti ilə «Dünyanın artisti» fəxri adına layiq görülmüş Firəngiz xanım Əlizadə, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının katibi, sənətsünaslıq doktoru, professor Ramiz Zöhrabov, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının məsul katibi, sənətsünaslıq namizədi Lalə xanım Hüseynova, Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, kino-rejissor – Cahangir Zeynallı da dəvət olunmuşdular.

Tədbiri giriş sözü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Bəstəkarlar Təşkilatının sədri Şəmsəddin Qasimov açaraq, təşkilatın yaranması, bu 30 ildə onun keçdiyi yolu səciyyələndirdi. O, eyni zamanda Naxçıvan rəhbərliyi tərəfindən təşkilata böyük diqqət və qayğı göstərildiyini, bəstəkarların musiqi yaradıcılığının inkişafı üçün hərtərəfli şərait yaradıldığını bildirdi.

Öz ürək sözlərini və təbriklərini çatdırmaq üçün Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri Firəngiz xanım Əlizadə səhnəyə dəvət olundu. O, yubiley münasibətilə musiqiçiləri təbrik etdi, eyni zamanda Naxçıvanda gedən böyük quruculuq işlərindən, hər sahəyə olan diqqət və qayğıdan, eləcə də Bəstəkarlar Təşkilatına və onun üzvlərinə olan isti münasibətdən danışdı. Firəngiz xanım həmçinin qeyd etdi ki, «bizim Azərbaycanın bir çox bölgələrində təşkilatlarımız fəaliyyət göstərir. Lakin Naxçıvan Təşkilatı ən fəal,

¹ «Naxçıvan təəssüratları: Bəstəkar Tofiq Bakıxanovun yubileyindən qeydlər». Musiqi dünyası curnalı, №3-4/2006.s.20

öndə gedən təşkilatlarımızdandır. Biz həmişə Naxçıvan musiqiçilərini çox böyük məhəbbətlə qarşılamışıq və onların əsərlinə, musiqişünaslarının isə yazdıqları kitablara böyük diqqət yetirmişik». Sonra Firəngiz Əlizadə Şəmsəddin Qasımova müstəqil Azərbaycanın Bəstəkarlar İttifaqının yeni üzvlük kitabçasını təqdim etdi.

əstə-
karlar Təşkilatının 30 illik yubileyinə həsr olunmuş böyük konsert keçirildi. Bu konsertdə Naxçıvan regionu bəstəkarlarının müxtəlif janrlı seçmə əsərləri uğurla səsləndirildi və tamaşaçıların zövqünü oxşadı.

Konsertdə Üzeyir Hacıbəylinin «Koroğlu» operasından uvertura, müxtəlif səciyyəli mahnı və digər musiqi nümunələri səsləndirildi. Bəstəkarlardan Ramiz Mirişlinin, Rəşid Məmmədovun, Əkrəm Məmmədovun, Şəmsəddin Qasimovun, Kamal Əhmədovun, Yaşar Xəlilovun, Günay Məmmədovanın yazdıqları əsərlər Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının xalq çalğı alətləri və kamera orkestrinin müşaiyətilə solistlər tərəfindən ifa edildi.

İfaçılar müəlliflərin duyğu və düşüncələrini, hiss və həyəcanlarını musiqinin təkrarsız, ecazkar gücü ilə dinləyicilərə çatdırdılar. Muxtar Respublikanın əməkdar artistləri Mübariz Əsgərovun, Gülyanaq Fərzəliyevanın, Filarmoniyanın solisti, Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar artisti Tural Nəcəfovun, solistlərdən Qəribə Həsənovanın, Azər Cəfərovun, Elçin Nağıyevin ifa etdikləri «Naxçıvan təranələri», «Vətəndir», «Sən həmişə bizimləsən», «Haydi ər oğullar», «Zərifə həkim» mahnıları tamaşaçılar tərəfindən rəğbətlə qarşılandı. Ordubad rayon uşaq musiqi məktəbinin xor kollektivinin ifasında səslənən «Azərbaycanım»,

«Bizim ellər», «Heydər himni», xalq çalğı alətləri ifaçılarından Zeynalabdın Babayevin, Çingiz Babayevin, gənc pianoçu Ülvi Əhmədovun çaldıqları əsərlər, Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının «Araz» Dövlət Mahnı və Rəqs ansamblının ifa etdikləri «Naxçıvan» süütası tamaşaçılara xoş ovqat bəxş etdi

*İfa edir Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının xalq çalğı alətləri
orkestri.*

*Orkestrin bədii rəhbəri və dirijoru Azərbaycan Respublikasının
əməkdar
artisti Elman Əliyevdir*

Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının kamera və xalq çalğı alətləri orkestrinin çıxışı. Solist Mübariz Əsgərov. Dirijor Elman Əliyev

*Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, Naxçıvan Dövlət
Filarmoniyasının kamera orkestrinin bədii rəhbəri və dirijoru
Çingiz Axundov kamera
orkestrinə dirijorluq edərkən*

Skripkada ifa edir Cahangir Qurbanov

Solist Azər Cəfərov

Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar artisti Tural Nəcəfov

Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının kamera və xalq çalğı alətləri orkestrinin çıxışı. Soist Elçin Nağıyev, dirijor Çingiz Axundov

Naxçıvan Musiqi Kollecinin birləşmiş xoru. Dirijor Aynur Əhmədova

*Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının «Araz»
Dövlət Mahnı və Rəqs ansamblı*

Gənc pianoçu Ülvi Əhmədov

O da aydın oldu ki, ötən 30 il bəstəkarlar təşkilatı və onun üzvləri üçün əziz və unudulmazdır. Təşkilatın kollektivi 30 ildə əldə olunan uğurları bundan sonra da artıraraq ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin ideyalarının həyata keçirilməsi işində bütün qüvvə və bacarıqlarını sərf edəcəklər.

Beləliklə, Naxçıvan musiqi mədəniyyəti böyük tarixi inkişaf yolu keçərək, XX əsrin sonlarında artıq yüksək səviyyə əldə etmişdir. Yaradıcılıq nailiyyətləri ilə dolu olan bu illər, Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin parlaq, unudulmaz tarixi səhifələrindəndir.

***İfa edir Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının «Araz» Mahnı və Rəqs
Ansamblı. Bədii rəhbər Naxçıvan Muxtar Respublikasının
əməkdar artisti Zöhrab Axundov, baletmeystr Azərbaycan
Respublikasının əməkdar mədəniyyət
işçisi Tamerlan Bağırov***

Tarixi baxımdan şərəfli bir yol keçmiş Naxçıvan Muxtar Respublikasının Bəstəkarlar Təşkilatı və onların üzvləri bu gün də öz üzərlərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirir və musiqi mədəniyyətimizin inkişafı naminə var qüvvələrini əsirgəməyərək Azərbaycan musiqisinin zənginləşdirir, xalqımıza yeni-yeni töhfələr bəxş edirlər.

II FƏSİL

*NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI
BƏSTƏKARLAR TƏŞKİLATININ ÜZVLƏRİNİN
YARADICILIĞINA
BİR BAXIŞ*

Naxçıvan Muxtar Respublika Bəstəkarlar Təşkilatı bir çox bəstəkar və musiqişünasların sənətinin püxtələşməsində və təkmilləşməsində mühüm rol oynamışdır. Hal-hazırda Bakı şəhərində yaşayıb-yaradan bəstəkarlardan Nazim Quliyev, Vasif Allahverdiyev, musiqişünaslardan Sevda Əliyeva, Güllü İsmayılova, Jalə Qulamova (Əliyeva), Türkiyə Cümhuriyyətinin Qars şəhərində pedaqoji fəaliyyətini davam etdirən musiqişünas alim Əqidə Ələkbərova Naxçıvan Muxtar Respublika Bəstəkarlar Təşkilatının yetirməsidirlər. Bu gün Naxçıvan Muxtar Respublika Bəstəkarlar Təşkilatında fəaliyyət göstərən 7 üzv öz yaradıcılıq imkanlarından istifadə edirlər. Təşkilatda fəaliyyət göstərən bu üzvlərinin yaradıcılıq yoluna nəzər salaq.

ŞƏMSƏDDİN QASIMOV

Doğma Azərbaycanımızın musiqi mədəniyyəti, onun ifaçılıq və bəstəkarlıq sənəti çox qədim və zəngindir. Əlbəttə ki, musiqi mədəniyyətimizin öyrənilməsi tariximizlə sıx bağlıdır. İndiki

dövrdə məhz musiqi tariximizin açılmayan, qaranlıq qalan səhifələrini açmaq olduqca zəruridir.

Naxçıvanın musiqi tarixi, musiqiçiləri haqqında aparılan tədqiqatlar da bu baxımdan əhəmiyyətlidir.

Naxçıvan MR-nın əməkdar incəsənət xadimi Şəmsəddin Qasimovun Respublikanın musiqi mədəni həyatında özünəməxsus yeri vardır.

Şəmsəddin Mustafa oğlu Qasimov 1955-ci ildə Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Uşaqlıqdan musiqiyə böyük həvəs göstərən Şəmsəddin ilk musiqi təhsilini Naxçıvan şəhərində 1 saylı uşaq musiqi məktəbinin tar sinfində almış, 1971-75-ci illərdə isə Asəf Zeynallı adına Bakı orta ixtisas musiqi məktəbində təhsilini davam etdirmiş və bu məktəbi müvəffəqiyyətlə bitirmişdir. Sonra istedadlı tarzən Naxçıvana qayıtmış, uşaq musiqi məktəbində müəllim kimi fəaliyyətə başlamışdır. Şəmsəddin Qasimov istedadlı uşaqların tar aləminin sirlərinə yiyələnməsində xüsusi səy

göstərmişdir. Belə ki, o, həssas musiqi duyumu, musiqi qavrayışı ilə bərabər çox böyük həvəslə tarda çalmağın, xüsusilə muğam ifaçılığının sirlərini sevimli şagirdlərinə indi də xüsusi ilhamla aşılayır.

Ətraf aləmə, oxuyub-öyrənməyə, sənətə olan böyük maraq onu 1980-ci ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət Universitetinə gətirmişdir. O, uğurla imtahanlarını verib mədəni-maarif fakultəsinə daxil olur. 1985-ci ildə universitetin mədəni-maarif fakultəsini bitirməklə özfəaliyyət teatr kollektivinin rəhbəri ixtisasına yiyələnir.

O, 1981-ci ildə Nehrəm və Cavidabad kəndlərində musiqi məktəblərinin açılmasına nail olmuş və bu məktəblərin direktoru vəzifəsində çalışmışdır. Sonralar o, Naxçıvanın 1 və 2 saylı uşaq musiqi məktəblərində əvvəl müəllim, sonra isə dərs hissə müdiri işləmişdir.

Tarzən olmaqla yanaşı Şəmsəddin Qasimov 1970-ci illərdə həm də bəstəkar kimi fəaliyyətə başlayır. O, bəstəkar kimi yaradıcılıq prosesində əlinə qələm aldığı vaxtdan insanların bədii estetik zövqünü oxşayan mahnı janrına xüsusi diqqət yetirir.

Ümumiyyətlə, mahnı sözün həqiqi mənasında tez qavranılması baxımından və bədii-estetik təsir gücünə görə xalq arasında ən çox sevilən janrdır. Heç təsadüfi deyildir ki, böyük bəstəkarımız Fikrət Əmirov «Musiqi tərbiyə vasitəsidir» adlı məqaləsində mahnı janrı haqqında belə bir fikir söyləyir: «Xalqın ən çox sevdiyi, oxuduğu, həmişə eşitməyə ehtiyas duyduğu kütləvi musiqi janrlarından biri, bəlkə də birincisi mahnıdır. Mahnı adı məişət məsələlərindən tutmuş, ta yüksək humanist, beynəlmiləl, bəşəri fikirlərə qədər çox geniş bir sahəni əhatə edə bilən ən demokratik, ən operativ janrdır. Mahnı qanadlı quş kimidir».

Şəmsəddin Qasimov da Azərbaycan xalq musiqisinin ana xəttini təşkil edən saysız-hesabsız mahnı nümunələrinin melodiya və

mətn əsası ilə daha yaxından tanış olmuş, bu kimi amilləri öz yaradıcılıq istiqaməti üçün əsas meyar götürmüşdür. Məhz bütün bunların nəticəsidir ki, bəstəkarın qələmindən olduqca şirin, tərəvətli mahnı melodiyaları ərsəyə gəlmişdir.

Əsasən kütləvi mahnı janrında çalışan Şəmsəddin Qasimov mərhum şair İbrahim Orucovun sözlərinə 20-ə qədər, müxtəlif şairlərin və şəxsən özünün sözlərinə 30-dan artıq mahnının müəlifidir.

M.Araz, B.Vahabzadə, H.Arif, İ.Orucov, A.Yadigar, M.Qasımzadə, Z.Vedili, A.Mirzəyev, R.Hüseynov, İ.Fərəməzoğlu, Ə.Qasimov, L.Əsgərzadə, F.Seyidov və başqa şairlərin sözlərinə yazılmış mahnılarda bəstəkar doğma Vətəni, onun füsunkar gözəlliklərini, əməksevər insanları vəsf etməklə yanaşı, öz yaradıcılığında lirik məhəbbət mövzusunda mahnılara da geniş yer vermişdir.

İbrahim Orucovun sözlərinə bəstələdiyi «Gözlə məni», «Sevmək necə olur bəs», Abasqulu Mirzəyevin sözlərinə «Dedin: məhəbbət hanı», Muxtar Qasımzadənin sözlərinə «Bilə-bilə». Asim Yadigarın sözlərinə «Unut bu sevdanı» və «Unutsam dözəcəkmə?», öz sözlərinə «Mən anlamadım», «Sənin sevgin, mənim sevgim», «Getmə», «Darıxmışam sənin üçün» və s. kimi lirik mahnılarında sözlə musiqinin sıx vəhdəti, melodiyalarında xoş tərəvət, ürəyayatımlılıq dənəyicidə ən xoş duyğular oyadır.

Şəmsəddin Qasimov son illərdə günün nəbzini tutan mövzulara müraciət edərək, gənclərə mənəvi dayaq olan, onlara cəsarət aşılayan və qələbəyə ruhlandırان vətənpərvərlik səciyyəli mahnılar bəstələmişdir. Ələkbər Qasimovun sözlərinə «Müstəqil Respublikam», Rövşən Hüseynovun sözlərinə «Müstəqillik nəğməsi», İlyas Fərəməzoğlunun sözlərinə «Azərbaycan gəncləri», Zaur

Vedilinin sözlərinə «Azərbaycan» kimi mahnılar məhz bu qəbildəndir.

Eyni zamanda bəstəkar xalqımızın başına gələn «20 yanvar» müsibətinin, nahaqdan tökülmüş qanın ağrı-acıların əks sədəsi kimi Azərbaycanın milli qəhrəmanları İbrahim Məmmədova həsr olunmuş «Altı bacı», Yusif Mirzəyevə həsr edilmiş «Yusifim», polis mayoru Məhərrəm Seyidova həsr olunmuş «Məhərrəm», Sədərəyin ən kiçik şəhidləri Malik və Elvin qardaşları haqqında «Malikim, Elvinin mənim», İbrahim Orucovun sözlərinə «Sədərəkli», «Mənim Azərbaycanım», «Marş irəli», Mir Fazil Seyidovun sözlərinə «Mən əsgərəm» kimi mahnılar yazmışdır. Bu mahnılar vətənpərvər bir insan olaq Şəmsəddin Qasimovun öz vətəni, onun şəhidlik zirvəsinə ucalmış oğullarını vəsf edən özünəməxsus musiqi nümunələridir.

Bəstəkar romans janrını da unutmamışdır. Bu janrda Nizami Gəncəvinin sözlərinə yazdığı «Ay üzli nigarım kimə mehman olacaqsan», «Dəyişməyə» bəstəkarın maraqlı və uğurlu romanslarından hesab oluna bilər.

Şəmsəddin Qasimovun ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin və Azərbaycanın görkəmli alimi, tibb elmləri doktoru, akademik Zərifə Əziz qızı Əliyevanın anadan olmasının 80-illik yubileyi ilə bağlı Lütfiyyə Əsgərzadənin sözlərinə «Ər oğlu ər, Heydərimiz», Rövşən Hüseynovun sözlərinə yazdığı «Zərifə həkim» mahnıları da geniş yayılmışdır.

Bəstəkarın mahnıları bu gün də tanınmış müğənnilərin, o cümlədən Ağadadaş Ağayevin, Kəmalə Rəhimlinin, Elxan Şirinovun və başqalarının ifasında musiqisəvərlər tərəfindən rəğbətlə qarşılır.

***Bəstəkar Şəmsəddin Qasimov filarmoniyanın solisti
Qəribə Həsənova ilə hesabat konsertinə yeni mahnı hazırlayarkən***

Şəmsəddin Qasimov kamera-instrumental janrında da öz bacarığını nümayiş etdirmişdir. Aydın musiqi dili, ifadə vasitələri baxımından diqqəti cəlb edən bu əsərlər əlvan intonasiyalarla bəzədilmişdir. Bəstəkarın instrumental əsərləri sırasına onun fortopiano üçün 2 pyesini («Fikirli» və «Xatirə»), skripka və fortopiano üçün pyesini aid etmək olar. Onun instrumental əsərləri içərisində kamera orkestri üçün yazdığı 3 hissəli «Naxçıvan lövhələri» süitəsi xüsusi yer tutur. Bu orkestrləşdirilmiş əsərin lad əsası, melodik dili diqqəti cəlb edir.

***Bəstəkarlar Şəmsəddin Qasimov istedadlı tarzən
Zeynalabdin Babayevlə birlikdə***

Şəmsəddin Qasimov xor üçün də bir sıra iri həcmli əsərlər yazmışdır. Onun Naxçıvanlı şair Hüseyn Razinin sözlərinə yazdığı, görkəmli yazıçı, dramaturq Cəlil Məmmədquluzadəyə həsr etdiyi «Mirzə Cəlil» kantatası böyük estetik-emosional təsiri ilə seçilir.

Daim yaradıcılıq axtarışında olan bəstəkar səhnə əsərlərinin taleyi, onların musiqi tərtibatı məsələsini də bir problem kimi qarşıya qoyur və bu sahədə səmərəli fəaliyyət göstərir. Hələ 1970-ci illərdə Naxçıvanda fəaliyyət göstərən «Gənclik» xalq teatrında o, Q.Fiqeyrodonun «Ezop», Ə.Haqverdiyevin «Bəxtsiz cavan», H.Cavidin «Ana», B.Vahabzadənin «Yollara iz düşür», S.Axundovun «Məhəbbət nişanəsi» və s. kimi onlarla tamaşaya orjinal musiqi bəstələmişdir.

Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrı ilə sıx yaradıcılıq əlaqələri saxlayan Şəmsəddin Qasimov bu illər ərzində Rəsul Rzanın «Bir gün də insan ömrüdür» (rejissor Vəli Babayev), Mirzə Fətəli Axundovun «Hacı Qara» (rejissor Tofiq Seyidov), Anarın «Sizi

deyib gəlmişəm» (rejissor Kamran Quliyev), Hüseyn Cavidin «Topal Teymur» (rejissor Kamran Quliyev), Mərkəz Quliyevin «Qarğanın iflası» (rejissor Ələkbər Qasimov), Həmid Arzulunun «Ərsizlər və arsızlar» (rejissor Kamran Quliyev) və s. tamaşalara yazdığı musiqi hadisələrin məzmununu və dinamikliyini açıqlayır, ümumilikdə ssenarinin tamaşaçılar tərəfindən emosional şəkildə qavranılmasına zəmin yaradır.

Məlumdur ki, incəsənətin ən qədim növlərindən biri də kukla teatrıdır. Azərbaycanda da bu teatrın böyük tarixi vardır. Əslində kukla teatrının ənənəvi, milli forması Azərbaycan xalqı içərisində də ən çox yayılmış tamaşa növlərindən biri sayılır.

Adət-ənənəyə görə Kukla Teatrında bir neçə kukla oynadan aktyor və musiqiçi iştirak edir. Burada saz, kaman, təbil, qoşa nağara və s. kimi Azərbaycan alətlərindən istifadə olunur. Bir sözlə kukla teatrının bütün növləri özündə musiqili səhnə hərəkətlərinin sintezini əks etdirir. Bəstəkar Şəmsəddin Qasimovun 1984-cü ildə Azərbaycan Nazirlər Sovetinin qərarı ilə yaradılmış Naxçıvan Dövlət Kukla teatrındaki fəaliyyəti xüsusilə təqdirə layiqdir. Belə ki, teatrın repertuarında özünə möhkəm yer tutan Kəmalə Ağayevanın «Məlik Məmməd» və «Sirli sözlər», Səməd Canbaxışın «Cik-cik xanım», Aybəniz Ağayevanın «Tənbəl Əhməd», Vüsal Rzayevin «Cəsus dovşan», və s. kimi kukla tamaşalarına, məktəblilərin zövqünü oxşayan onlarla əsərlərə musiqi yazmışdır.

Şəmsəddin müəllim fəal bəstəkarlıq işi ilə bərabər pedaqoji, ictimai fəaliyyətini Naxçıvan Dövlət Universitetinin «İncəsənət» fakültəsində davam etdirir. Onun yaradıcı, pedaqoji ictimai fəaliyyətinə nəzər saldıqda, Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin inkişafı üçün çoxsəmərəli işlər gördüyünün şahidi oluruq.

**Şamsəddin Qasımov Naxçıvan Dövlət Universitetinin
müəllim kollektivi ilə birlikdə**

Şamsəddin Qasımov Naxçıvan Dövlət Universitetinin

Konservatoriya binasında müəllim kollektivi ilə birlikdə

Onu da deyək ki, Muxtar Respublikada keçirilən mədəni-kütləvi tədbirlərdə Şəmsəddinin mahnıları məktəblilərin, vokal qrupların və müğənnilərin ifasında tez-tez səslənir və onların ən yaxşısı kollektivlərin repertuarına daxil edilir.

Artıq 10 ildir ki, fəal musiqi ictimai xadim, bəstəkar Şəmsəddin Qasımov Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Naxçıvan Muxtar Respublika Təşkilatının sədridir.

O, bu gün də bəstəkarlıq sahəsində həvəslə yazıb-yaradır, musiqi mədəniyyətimizin xəzinəsinə yeni töhələr bəxş edir, musiqiçi kadrlar hazırlayır.

KAMAL ƏHMƏDOV

Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin inkişafında özünəməxsus xidmətləri olan professional bəstəkarlardan biri də Kamal Əhmədovdur. Onun musiqi əsərləri çoxcəhətli və məhsuldardır. Müstəqil yaradıcılıq yoluna qədəm qoyandan sonra onun yaradıcılığı müxtəlif mərhələlərdən keçərək inkişaf etmişdir. Kamal Əhmədovun həyat və yaradıcılıq yoluna diqqət yetirək.

Kamal Rüstəm oğlu Əhmədov 1948-ci ildə Azərbaycanın qədim diyarı olan Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. İlk musiqi təhsilini Naxçıvan şəhər 1 saylı uşaq musiqi məktəbinin tar sinfində, orta musiqi təhsilini isə Bakı şəhər Asəf Zeynallı adına Musiqi Texnikumunda almışdır. Həssas musiqi duyumu, fəal musiqi qavrayışı elə ilk anlardan özünü büruzə verən Kamal Əhmədov 1973-cü ildə Asəf Zeynallı adına Musiqi Texnikumunun xalq çalğı alətləri şöbəsinin tar sinfini bitirərək, işləmək üçün təyinatına əsasən Ordubad şəhərinin musiqi məktəbinə gedir. Bəstəkar tezliklə Ordubad şəhərinin mədəni həyatının inkişafında yaxından iştirak etməyə başlayır. O, ilk növbədə musiqi məktəbində xalq çalğı alətləri orkestri yaradır. Ordubadda ilk xalq çalğı alətləri orkestri sayılan bu kollektivlə Kamal müəllim müntəzəm surətdə məşqlər keçirir və az bir müddətə geniş konsert proqramı hazırlayaraq dəfələrlə bir çox konsert salonlarında, eləcə də Naxçıvan televiziyasında mütəmadi çıxışlar edir.

Elə bu illərdə də Kamal Əhmədovda bəstəkarlıq sənətinə maraq yaranmışdır. Xalq çalğı alətləri orkestri üçün işləmələr və mahnılar onun yaradıcılığının ilk nümunələridir.

Öyrənib-öyrətmək həvəsi gənc Kamalı Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına gətirir. İki il Ordubadda, bir il Naxçıvan musiqi məktəbində işlədikdən sonra 1976-cı ildə o, Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının xalq çalğı alətləri şöbəsinə daxil olur. Lakin bəstəkarlığa olan böyük həvəsi onu üç il sonra yenidən təhsil almağa sövq edir. O, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq şöbəsinə uğurla imtahan verir və bu ixtisas üzrə təhsilini davam etdirməyə nail olur. Respublikamızın görkəmli bəstəkarı, xalq artisti, professor Xəyyam Mirzəzadənin sinfində bəstəkarlıq sənətinin sirlərini mənimsəyir, eyni zamanda dünya musiqi korifeylərinin klassik və müasir səpkili əsərlərini

xüsusi öyrənir. Hələ konservatoriyada təhsil alarkən Kamal Əhmədovun bir neçə maraqlı əsərləri yaranır. Belə ki, konservatoriyada keçirilən konsertlərdə onun bir sıra əsərlərinin ifası da musiqisevərlərin rəğbətini qazanır.

Diplom işi kimi Böyük Simfonik Orkestr üçün yazdığı «Cavid» simfonik poeması təhsil illərinin ən mükəmməl və uğurlu əsəri hesab oluna bilər. Əsər Azərbaycanın böyük şairi, dramaturqu Hüseyn Gavidə ithaf edilmişdir. Bəstəkar bu əsərdə orkestr alətlərinin tembr xüsusiyyətlərindən, musiqinin dramaturji inkişafından bacarıqla istifadə edərək polifonik səpkili əsas mövzunun müxtəlif kolorit və ritmik dəyişikliyə uğrayan inkişafı vasitəsilə nakam şairimizin ağır taleyini göstərməyə nail olmuşdur.

Müəllif xalq musiqisinin elementlərindən, muğam intonasiyalarından istifadə edərək əsərin simfonik dilini zənginləşdirmiş, milli koloritlə Avropa musiqi koloritinin sintezini yaratmışdır. Təsadüfi deyil ki, bu poema 1988-ci ildə Ukrayna Respublikasının xalq artisti Aleksey Fedoseyoviç Qulyaniskinin idarəsilə Kırım Dövlət Filarmoniyasının orkestri tərəfindən ifa edilmiş və orkestrin repertuarına salınmışdır.

Musiqişünas Sokolik «Sovetskiy Kırım» qəzetində əsərin uğurlu ifası və özünəməxsus maraqlı bəstəkar manerası haqqında müsbət resenziya yazmaqla bərabər, müəllifi böyük istedadla malik musiqiçi adlandırmışdır.

1985-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq şöbəsində təhsilini başa vuran Kamal Əhmədov bəstəkarlıq yaradıcılığı yolunda əzmlə çalışır. O, Naxçıvana gələrək, burada yeni yaranmış Dövlət Filarmoniyasının Xalq Çalğı Alətləri Orkestrinin bədii rəhbəri və baş dirijoru vəzifəsinə təyin olunur. Bu illərdən başlayaraq bəstəkar yaradıcılığını xalq çalğı alətləri orkestri

ilə bağlayır, orkestr üçün müxtəlif janrlı orijinal əsərlər yazır, orkestr üçün işləmələr yaradır.

***Krım Dövlət Simfonik Orekstrinin bədii rəhbəri və baş dirijor
Ukrayna xalq artisti Aleksey Qulyaniski və Kamal Əhmədov***

1985-ci ildən 1997-ci ilədək Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının xalq çalğı alətləri orkestrinin yaranmasında və formalaşmasında böyük zəhməti olan Kamal Əhmədovun idarəsilə bu orkestr Bakı, Sumqayıt şəhərlərində dafələrlə müvəffəqiyyətli konsertlər vermişdir. Xalq çalğı alətləri orkestrinə dərinədən bələd olan bəstəkar bir sıra orkestr əsərlərinin müəllifidir. Bu baxımdan «Cəngi», «Süita», «Naxçıvan eskizləri», «Rekviyem» kimi əsərləri öz orijinallığı ilə seçilir.

***Naxçıvan MR Bəstəkarlar Təşkilatının I konfransının üzvləri -
(soldan) bəstəkarlar Kamal Əhmədov, Rəşid Məmmədov
və Şəmsəddin Qasimov***

1990-cı ildə xalqımızın başına gələn 20 yanvar müsibəti, nahaqdan tökülən qanın, ağrı-acıların əks sədası kimi səslənən Azərbaycanın azadlığı uğrunda həlak olmuş şəhidlərə müəllifin həsr etdiyi «Rekviyem» xalq çalğı alətləri orkestrinin ifasında diqqəti cəlb etdi. Onu da xatırladaq ki, bu əsər dəfələrlə «Şəhidlər» simfoniyası adı altında televiziya və radio dalğalarında səsləndirilir.

Kamal Əhmədovun yaradıcılığı xalq çalğı alətləri orkestri üçün yazdığı əsərlərlə məhdudlaşmır. O, bir sıra vokal, instrumental və simfonik janrlara müraciət edərək maraqlı əsərlər yaratmışdır.

Bəstəkarın instrumental musiqi yaradıcılığında müxtəlif xarakterli pyeslər, rəqslər, prelüdlər, variasiyalar, sonatalar və s. xüsusi yer tutur. Bu istiqamətdə fortepiano üçün «Prelüd və fuqalar», «Variasiya», tar ilə fortepiano üçün «Sonata», truba aləti üçün «variasiyalar», simli alətlər ansambli üçün «kvartet» və s. əsərlər təsirli və orijinaldır. Həmin əsərləri dinləyən hər bir professional musiqiçi əlvan səciyyəli melodiyların təsiri ilə müxtəlif xarakterli hisslər və duyğular aləmini yaşayır.

(Soldan) pianoçu Svetlana Əhmədova, tarzən Sahib Paşazadə, bəstəkar Kamal Əhmədov, gənc pianoçu Ülvi Əhmədov

Kamal Əhmədov yaradıcılığında vokal musiqiyə, xalqın ürəyindən xəbər verən nəğmələrə, xor əsərlərinə də xüsusi yer ayırır. Onun qarışıq xor üçün «Fuqa» və bir-birini təkrar etməyən dəyərli

melodiyaya, məzmununa malik olan mahnılarında doğma Vətən, onun bənzərsiz təbiəti, xalqın həyatı tərənnüm olunur.

*Bəstəkar Kamal Əhmədov qardaşı oğlu,
gənc pianoçu Ülvi Əhmədovla*

Bəstəkar mahnı yaradıcılığında əsasən Naxçıvanlı şairlərin sözlərinə müraciət edir. Müzəffər Nəsirlinin sözlərinə «Qızlar bulağı», Həsən Valehin sözlərinə «Qoşa çinar», Yaqub Şirinoğlunun sözlərinə «Saçlarıma qar da yağdı», «Gözlərinə baxan zaman», Qəzənfər Maqsudovun sözlərinə «Zəfər mahnısı», «Anacan», Rövşən Əhmədin sözlərinə «Milli ordumuz», Tərifə Şükürqızının sözlərinə «Bənövşə», digər şairlərin sözlərinə «Unutdun məni», «Kaman səsi», «Bu yolu seçdim», «Keşmə» və s. maraqlı mahnılar

yazmışdır. Onu da əlavə edək ki, «Azadlıq türküsü», «Sevdam» mahnılarının sözləri bəstəkarın özünə məxsusdur.

***Bəstəkar Kamal Əhmədov və Şəmsəddin Qasimov
müğənni Y.Şafərova birlikdə***

Göründüyü kimi bəstəkar Kamal Əhmədov aktual, zamanla səsleşən mövzularda yazılmış şeirlərə müraciət edir, onları öz yaradıcılıq süzgəcindən keçirərək dinləyicilərin ixtiyarına verir.

Müxtəlif illərdə bəstələdiyi aşıq mahnılarının əsasında «Kapel-lalar», böyük simfonik orkestr və fortepiano üçün «Konsert», kamera orkestri üçün «Simfoniya» və s. nümunələr bəstəkarın diqqətəlayiq əsərlərindəndir.

Onu da deyək ki, Kamal Əhmədovun simfonik janrda yazılmış ən maraqlı əsəri olan «Simfoniya» musiqisevərlər tərəfindən böyük maraqla qarşılınmışdır. Kamera orkestri üçün yazdığı bu 3 hissəli simfoniya Türkiyənin istedadlı dirijoru Saim Aksilin rəhbərlik etdiyi Borusan Oda Orkestri tərəfindən səslənmiş və orkestrin daimi repertuarına salınmışdır.

Beləliklə, musiqinin bir çox janrlarında əsərlər yazan bəstəkar bütün bu illər ərzində onun özünəməxsus dəsti-xəttini püxtələşdirməyə nail olmuşdur.

Keçmiş SSRİ Bəstəkarlar İttifaqının üzvü olan Kamal Əhmədov hal-hazırda Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı Naxçıvan Muxtar Respublika Təşkilatının məsul katibidir. O, həmçinin Naxçıvan Dövlət Universitetinin İncəsənət fakültəsinin «Bəstəkarlıq» kafedrasına rəhbərlik edir, pedaqoji fəaliyyətini davam etdirir.

Kamal Əhmədov və Şəmsəddin Qasimov Naxçıvan Dövlət Universitetinin Konservatoriya binasının foyesində

Kamal Əhmədov Bakıda keçirilən qurultay, plenum, festival və başqa tədbirlərdə yeni-yeni əsərlərlə çıxış edir, musiqi xəzinəmizi zənginləşdirir.

YAŞAR XƏLİLOV

Musiqini dinləmək, onu daxilən hiss etmək, duymaq, öz fikirlərini bilavasitə musiqi dilinə çevirə bilmək istedadına malik olan insan çox xoşbəxtdir. Bu kimi nadir istedadla malik, çağdaş Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin istedadlı və çalışqan, orijinal yaradıcılıq üslubu olan bəstəkardan biri Yaşar Xəlilovdur.

Yaşar Xəlilov bir çox janrlarda qələmini sınımış, zövqləri oxşayan onlarla əsərlər yazmışdır. Onun əsərlərində aydın, özünəməxsus dəsti-xətti, melodik təsvir vasitələrindən çox böyük həssaslıqla faydalanmaq bacarığı parlaq şəkildə nəzərə çarpır.

Xəlilov Yaşar Südeyf oğlu 1956-cı ildə Ordubad şəhərində anadan olmuşdur. İlk musiqi təhsilini buradakı musiqi məktəbində almışdır. Xatırladaq ki, o vaxtlar Ordubadda bir musiqi məktəbi var idi. Gənc kadrlar bu məktəbdə yetişir, buradan pərvazlanıb böyük musiqi aləminə yol alırdılar.

O da məlumdur ki, insanın bir şəxsiyyət kimi formalaşmasında, istedad və qabiliyyətinin lazımı səviyyəyə yönəldilməsində mühitin, şəraitin çox böyük rolu var. Bu mənada Ordubad rayon uşaq musiqi məktəbinin müstəsna əhəmiyyəti var.

Onu deyək ki, sözü gedən məktəb 1965-ci ilin sentyabrından Naxçıvan şəhəri 1 saylı uşaq musiqi məktəbinin filialı kimi fəaliyyət göstərirdisə, 1966-cı ildən sərbəst fəaliyyət göstərməyə başlayır. Məktəbin ilk direktoru Həmid Qəniyev, ilk müəllimlərdən isə Rəsul Məmmədovun, Kamil Qəniyevin, Tofiq Tağıyevin, Əsəd Bayramovun adlarını çəkə bilərik.

Bu məktəbdə xalq çalğı alətləri, fortepiano, nəfəsli alətlər, simli alətlər, zərb alətləri və başqa şöbələr fəaliyyət göstərirdi. Yarandığı gündən Ordubad rayonunun uşaq musiqi məktəbində professional musiqinin yaradıcı abu-havası həmişə hakim olmuşdur. Bu məktəbin onlarla məzunu Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını (indiki Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasını), yüzlərlə məzunu isə orta ixtisas musiqi məktəbini bitirmişdir. Məktəbin instrumental muğam müəllimi tarzən Rəsul Məmmədov 1977-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi fəxri adına layiq görülmüşdür. Beləliklə, bu məktəb öz qoynunda istedadlı musiqiçilər bəsləməklə kifayətlənməmiş, onlara eyni zamanda müstəqil düşüncə tərzini, həyat hadisələrinə zamanın fəvqündən baxmaq bacarığını da aşılamaq iqtidarında olmuşdur.

Məhz bu musiqi mühiti Yaşar Xəlilovda musiqiyə böyük maraq oyatmışdır. O, musiqi məktəbində tar sinfində ixtisas üzrə Kamil Qəniyevdən, muğam üzrə isə Rəsul Məmmədovdan dərslər almışdır. Hər iki müəllimin öz sənətlərinə məsuliyyətlə yanaşmaları Yaşarda bu sənətə qarşı böyük maraq oyatmış və onun tarzən kimi formalaşmasında mühüm rol oynamışdır. Hələ musiqi məktəbində oxuyarkən xalq mahnılarına və muğamlara olan böyük həvəs onu gələcəkdə musiqi təhsilini davam etdirməyə sövq edir. Yaşar eyni zamanda orta məktəbdə də fəal oxuyur, əsasən ədəbiyyata böyük maraq göstərirdi. O, uşaqlıq illərindən şeirlər yazır, gələcəkdə şair

olmaq arzusu ilə yaşayırdı. Lakin musiqiyə getdikcə artan həvəsi bu arzunu tədricən üstələmiş və onu qəti qərara gəlməyə sövq etmişdir.

Beləliklə, 1972-ci ildə Yaşar Asəf Zeynallı adına Bakı şəhər Orta İxtisas Musiqi Məktəbinin tar sinfinə daxil olur. O, həvəslə tar çalmağın sirlərinə yiyələnir, öz üzərində çılğınlıqla çalışırdı. Vaxtilə musiqi təhsili alan və hazırda bü şərəfli sənətin müxtəlif sahələrində çalışan hər kəs yaxşı bilir ki, istedadın üzə çıxmasında orta ixtisas musiqi məktəblərinin, musiqi texnikumlarının əhəmiyyətli təsiri var. Bu mənada Asəf Zeynallı adına Bakı şəhər Orta İxtisas Musiqi Məktəbi də yarandığı vaxtdan neçə-neçə yeniyetmə gənc istedadı, o cümlədən Yaşar Xəlilova sözün əsl mənasında yaradıcılıq fərəhi bəxş etmiş, böyük sənətə gedən yolun əsas cığırılarını göstərmişdir.

Bu məktəbdə oxuduğu ilk aylardan Yaşarda dünyəvi musiqiyə sönməz maraq yaranır. O, tar üçün düşündüyü ilk musiqi fantaziyalarını nota almağa başlayır. Yaşar, çılğın və sönməz bir məhəbbətlə yazmaq-yaratmaq istəyirdi. Mirzə Fətəli Axundov adına kitabxana onun ən sevimli və saatlarla çalışdığı yer idi. O, həvəslə çalışır, müxtəlif dünya bəstəkarlarının əsərlərinin klavir və partituralarını araşdıraraq, eyni zamanda həmin əsərlərin ifalarına qulaq asırdı.

Yaşar Xəlilovun ən böyük çətinliyi onun fortepianoda ifaçı səviyyəsində çala bilməməsi idi. Nəyin bahasına olur-olsun bu musiqi alətində yaxşı çalmağı, öyrənməyi qarşısına məqsəd qoyan və tezliklə buna nail olan gənc bəstəkar nəhayət fortepiano üçün ilk əsərlərini yazmağa başlayır. Yaşar öz yazılarını ixtisas müəllimi A.B.Kabakova göstərir. A.B.Kabakov diqqətlə onun yazdıqlarını təhlil edir və Yaşarı bəstəkarlıq kursuna imtahan verməyə həvəsləndirir. Beləliklə, o, 1974-cü ildən etibarən bəstəkarlıq şöbəsində istedadlı bəstəkar L.M.Vaynşteynin sinfində oxumağa başlayır. 1975-ci ilin aprel ayında məktəbin tarixində ilk dəfə olaraq

tələbə bəstəkarların əsərlərindən ibarət konsert təşkil olunur. Yaşar bu konsertdə özünün 2 prelüdünü müvəffəqiyyətlə ifa edir və həmkarlarının alqışlarını qazanır. Sonralar o, bir sıra pyeslər, poema, skripka və forteptano üçün «Skertso» və forteptano üçün «Sonatina» yazır.

Musiqi mədəniyyətinə yiyələnmək və bu mədəniyyəti təbliğ etmək üçün daha geniş dünyagörüşə, zəruri nəzəri biliyə və təcrübi ifaçılıq qabiliyyətinə yiyələnmək lazım idi. Məhz bu anlama o, 1976-cı ildə müvəffəqiyyətlə imtahan verərək Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının (indiki Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası) bəstəkarlıq fakültəsinə daxil olur. O, böyük arzusuna çatır və Qara Qarayevin sinfində təhsil almağa başlayır. Orta ixtisas musiqi məktəbindən başlanan yol burada daha da təkmilləşir və buranın sənət abu-havası onun artıq tələbəklik illərində kamilləşməsinə, təkmilləşməsinə münbit şərait yaradır.

Konservatoriyada oxuduğu illərdə Yaşarın bir bəstəkar kimi formalaşmasında müəllimlərindən Qara Qarayevin, Fərəc Qarayevin, Boris İvanoviç Yermolayevin böyük xidmətləri olmuşdur. 1977-ci ilin payızında Alma-Atada keçirildən musiqi festivalında Yaşarın ifa etdiyi prelüdləri ona müvəffəqiyyət qazandırır.

1979-cu ildə Azərbaycan bəstəkarlarının növbəti Y qurultayında klarnet və forteptano üçün yazdığı «Sonata» ona böyük uğur gətirir. O vaxtlar SSRİ-də ən məşhur klarnetçalan sayılan L.Mixaylov bu əsəri öz repertuarına daxil edir. Əsər SSRİ musiqi fondu tərəfindən müqavilə əsasında alınır. «Sonata» sonralar bir neçə dəfə müxtəlif klarnetçalanlar tərəfindən uğurla ifa edilir.

1980-cı ildə «Soprano, skripka, violonçel və arfa üçün nokturn» əsəri Ümumittifaq müsabiqəsinin fərqlənmə diplomuna layiq görülür. Həmin əsər 28 noyabr 1980-cı ildə Moskva Dövlət

Konservatoriyasının məşhur kiçik zalında ifa edilir. «Muzikalğnaə ciznğ» jurnalında bu əsərə yüksək rəy verilmişdir. Həmin əsər 17 mart 1982-ci ildə SSRİ Bəstəkarlar İttifaqının zalında Moskva Dövlət Filarmoniyasının solistlərinin ifasında ikinci dəfə səsləndirilir.

Konservatoriyada təhsil aldığı illərdə Yaşar Xəlilov skripka və fortepiano üçün «Skertso», fortepiano üçün «Tema və variasiyalar», «Simli kvartet», kamera orkestri üçün «Partita-Re major» və diplom işi kimi simfonik orkestr üçün «I saylı simfoniya» kimi əsərlər yazmışdır.

1981-ci ildə Konservatoriyanı bitirdikdən sonra o, təyinatla Naxçıvana göndərilir və 1986-cı ilə qədər Üzeyir Hacıbəyli adına Naxçıvan orta ixtisas musiqi məktəbində müəllim işləyir. Bu illərdə müəllimliklə yanaşı bir sıra əsərlər, o cümlədən kamera orkestri üçün «Simfonietta», 1982-ci ildə Hüseyn Cavidin 100 illik yubileyi ərəfəsində cənazəsi vətənə gətirilərkən, onun sözlərinə bir sıra romanslar bəstələyir.

1985-ci ildə SSRİ Bəstəkarlar İttifaqının üzvlüyünə qəbul olunan Yaşar Xəlilov 1986-cı ildə Bakıya qayıdaraq bəstəkarlıq və müəllimlik fəaliyyətini davam etdirir. Bu illərdə yazdığı Üzeyir Hacıbəyliyə həsr etdiyi skripka və fortepiano üçün «Sonata», görkəmli fransız bəstəkarı Klod Debüssinin xatirəsinə həsr etdiyi skripka və fortepiano üçün «Sonata» ilə yanaşı, Yaşar simli kvartetini də yazır və bu əsərlər Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının plenumlarında böyük müvəffəqiyyətlə səsləndirilir.

1990-cı ildə Yaşar Xəlilovun bəstələdiyi «Ağlaram», «Ay qız» və S.Şirazinin sözlərinə yazdığı «Rübai» romansları bu sahədə gözəl örnəklərdir.

1990-cı ildə bəstəkar Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun təqaüdcüsü seçilir.

1991-ci ildə yazdığı tar və xalq çalğı alətləri orkestri üçün «Konsert»də xalq yaradıcılığından bəhrələnən bəstəkarın özünə-məxsus musiqi dili, üslubu, fərdi yaradıcılıq prinsipləri özünü parlaq şəkildə göstərir.

Ən ümdə cəhət odur ki, Yaşar Xəlilovun yaradıcılığı xalq musiqisi ilə dərindən bağlıdır. Onun əsərlərində millilik üstün yer tutur. Onun yazdığı bütün əsərlərində xalq musiqisinin, əsasən muğamların təsiri çox duyulur. Milli musiqi ənənələrinə sədaqət, xalq musiqi dilinin sadəliyindən, aydınlığından yüksək professionalılıqla bəhrələnmək qabiliyyəti Yaşar Xəlilovun musiqi üslubunda əsas səciyəvi cəhətlərdəndir.

Əlvan ritmlər, tərəvətli intonasiyalar, folklor əsaslanan melodik çalarlar bəstəkarın sənət palitrasında cazibədar bir ahəng yaradır.

Bəstəkar əsərlərində milli ruhu qoruyub saxlamaqla yanaşı, milli intonasiyaları da müasir musiqi ilə sintez edir, onların vəhdətini yaradır. Onun əsərlərində neoklassizm, ekspressionizm, impressionizm üslubuna tez-tez rast gəlmək olur və bəzi əsərlərdə K.Debüssi, İ.Stravinski, A.Skryabinin musiqi üslubuna yaxınlıq hiss olunur. Onu da qeyd edək ki, bəstəkarın əsərləri fakturasına görə də çox zəngindir, həm də mürəkkəbdir.

Onun hətta romanslarında da sadəlik yox, mürəkkəblik özünü bürüzə verir. Bu cəhət Yaşar Xəlilovun daha ciddi janrlarda musiqi bəstələməsindən irəli gəlir.

Bəstəkarın neoklassik üslubda yazılmış «D-dur partitası»-nın I hissəsində çahargah, II hissəsində segah, III hissəsində şur, IV hissəsində isə aşıq musiqisinin xarakter elementlərindən istifadə olunmuşdur.

Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, böyük yazıçı, dramaturq, publisist və ictimai xadim Cəlil Məmmədquluzadənin yaradıcılığı hər zaman sənət adamlarının, o cümlədən

bəstəkarlarımızın diqqət mərkəzində olmuş, onun əsərlərinə müxtəlif janrlı musiqi yazmışlar. Ədibin əsərlərinə Azərbaycan bəstəkarları çoxsaylı musiqi nümunələri həsr edərək, dram tamaşalarının repertuarlarını daha da zənginləşdirmişlər. Cəlil Məmmədqluzadənin anadan olmasının 140 illik yubileyilə əlaqədar Yaşar Xəlilovun myuzikl janrında yazdığı «Çay dəstgahı» adlı əsəri yubiley üçün layiqli töhvə olmuşdur.

Bəstəkar bu əsərdə real həyat prinsiplərini musiqi lövhələrində aydın təsvir edə bilmişdir. Burada 9 musiqi nömrəsi mövcuddur. Əsərin yazılmasında bəstəkar Azərbaycan xalq musiqi nümunələrindən də bəhrələnmişdir. Buradakı obrazlar əsərin ifası zamanı gözəl musiqi dili ilə dövrün ziddiyyətlərini ifşa edirlər.

Əsər 16 noyabr 2008-ci ildə ilk dəfə İran İslam Respublikasının Təbriz şəhərində keçirilən Kukla teatrlarının Beynəlxalq Festivalında oynanılmışdır. Onu da qeyd edək ki, bu festivalda İran və Tacikistan Kukla Teatrları ilə yanaşı Naxçıvan Kukla Teatrı da iştirak etmişdir. Kukla Teatrının əməkdaşları eyni zamanda dahi dramaturq Hüseyn Cavidin «Ana» pyesini də oynamışlar. Bu tamaşanın da musiqisi Yaşar Xəlilov tərəfindən yazılmışdır.

Muxtar Respublikada 2007-ci ilin oktyabr ayında dahi dramaturq Hüseyn Cavidin 125 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli zirvə tədbiri keçirilmişdir. Tədbirdə böyük dramaturqun yubileyinə layiqli töhvə olaraq «Səyavüş» əsərinin tamaşası göstərilmişdir. Beş pərdəli faciənin quruluşçu rejissoru Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrının direktoru, Azərbaycan Respublikasının xalq artisti Kamran Quliyev, musiqi tərtibatçısı isə Yaşar Xəlilov olmuşdur. Onu da qeyd edək ki, tamaşanın musiqisini əvvəldən axıra kimi Yaşar Xəlilov royalda özü müşayiət etmişdir.

Yaşar Xəlilovun Hüseyn Cavid irsinə müraciəti bununla bitmir. O, «Səyavüş» əsərinə yazdığı musiqi əsasında xalq çalğı

alətləri orkestri üçün süita, fortepiano və kamera orkestri üçün «2 pyes», Hüseyn və Ərtoğrul Cavidlərin xatirələrinə həsr etdiyi xalq çalğı alətləri orkestri üçün «Muğam dastanı», «Çoban türküsü», «Bizim ellər», «Gövərçinim» şeirlərinə mahnılar bəstələmişdir. Eyni zamanda «Çahargah», «Bayatı-Şiraz» etüdləri, «Məcnunun harayı» proqramlı pyesi, tar ilə fortepiano üçün «Sözsüz mahnı» (əsər ilk dəfə bəstəkar Tofiq Bakıxanovun yubiley konsertində ifa olunmuşdur), akapella xoru üçün «Bahar oldu», xor və fortepiano üçün «Laçın», Dmitriy Şostakoviçə həsr olunmuş «Payız səması». Qara Qarayevə həsr olunmuş «Dan ulduzu», Vaqif Mustafazadəyə həsr olunmuş «Həsrət» prelüdləri və s. əsərlərin də müəllifidir. Yaşar Xəlilov bir neçə il Ordubad Rayon Mədəniyyət Şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Hazırda isə Naxçıvan Musiqi Kollecinə pedaqoji fəaliyyət göstərir. O, 2009-cu ildə Naxçıvan MR-nın əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

Yaşar Xəlilov həmişə olduğu kimi bu gün də Naxçıvanın musiqi həyatında var qüvvəsi ilə çalışır. O, Naxçıvanda fəaliyyət göstərən orkestrlər və xor kollektivləri ilə sıx yaradıcılıq əlaqəsindədir. Onun yazdığı əsərlərdə vətənpərvərlik, vətənə bağlılıq ruhu çox güclüdür. Yaşarın ulu öndərimiz Heydər Əliyevin 85 illik yubileyinə həsr etdiyi «Rekviem», «Heydər himni», «Ordubad kapriçiosu», xor ilə fortepiano üçün yazdığı «Doğma yurdum Naxçıvanım» (sözləri Yaşar Xəlilova məxsusdur) adlı himn, skripka və fortepiano üçün «Möminə Xatun» pyesi, görkəmli akademik Yusif Məmmədəliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş xor və simli orkestr üçün «Qurtuluş çələngi», yenə Yusif Məmmədəliyevin xatirəsinə zərb alətləri və fortepiano üçün «Kapriçcio-Ordubad» və başqa əsərləri parlaq nümunə göstərmək olar.

Bəstəkarın fortepiano ilə simfonik orkestr üçün «b-moll konserti» onun yaradıcılığında özünəməxsus bir yer tutur. Belə ki, əsər Yaşar Xəlilovun bu sahədə ilk debütüdür.

Bildiyimiz kimi 2009-cu il noyabr ayının 12-dən 17-ə kimi Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 75 illik yubileyilə əlaqədar Bakıda möhtəşəm musiqi festivalı keçirildi. Bu festivalda Yaşar Xəlilovun Tar və Xalq Çalğı Alətləri Orkestri üçün Konserti səslandı. 1991-ci ildə yazdığı bu konsertdə xalq yaradıcılığından bəhrələnən bəstəkarın özünəməxsus musiqi üslubu, fərdi yaradıcılıq prinsipləri özünü parlaq şəkildə büruzə verir. 2008-ci ildə Yaşar Xəlilov həmin əsər üzərində yenidən işləyərək onu redaktə etmişdir. Əsər Beynəlxalq müsabiqələr laureatı tarzən Sahib Paşazadəyə həsr olunub və o, bu əsəri ilk dəfə ifa etdi. Üç hissədən ibarət olan konsertdə muğam intonasiyalarından geniş istifadə olunsa da, forma cəhətdən ənənəvi klassik konsert forması saxlanılıb. Belə ki, I hissə sonata, II hissə mürəkkəb üç hissəli, III hissə isə rondo formasındadır. İlk dəfə olaraq burada muğama aid bəzi səciyyəvi ştrixlər də nota alınıb. Bununla da ifaçıya improvizasiya etmək əvəzinə yalnız notda olanları çalmaq imkanı verilib. Beləliklə, biz onu deyə bilərik ki, milli musiqi ənənələrinə sədaqət, xalq musiqi dilinin sadəliyindən, aydınlığından yüksək professionallıqla bəhrələnmək məhz əsərin əsas səciyyəvi səhətlərindəndir.

Hazırda bəstəkar «Əshabü-kəf» baleti üzərində işləyir. Söz yox ki, bu əsər Yaşar Xəlilova yeni uğurlar gətirəcəkdir.

ƏQİDƏ ƏLƏKBƏROVA

Azərbaycan musiqişünaslıq elmi böyük və zəngin bir yol keçmişdir. Onun intibah dövrü orta əsrlərə təsadüf edərək meydana Səfiəddin Urməvi və Əbdülqadir Marağalı kimi alimlər çıxara bilmişdir. Bu elm xadimlərinin musiqi sərvətindən bəhrələnən dahi Üzeyir Hacıbəyli müasir musiqişünaslıq elminin yaradıcısı hesab olunur. Məhz bu səbəbdən milli bəstəkarlıq məktəbinin özülündə «elm» durur və musiqi mədəniyyətimizi gələcəyə aparanlar sırasında bəstəkarlığımızla yanaşı addımlayan musiqişünaslarımızın da böyük xidmətləri olub və olacaq.

Bu gün Azərbaycan musiqişünaslıq məktəbi aktiv fəaliyyət göstərir və artıq bu məktəbin istedadlı nümayəndələri müxtəlif ölkələrdə öz elmi əsərləri ilə tanınırlar.

Belə musiqişünaslarımızdan biri Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq namizədi, dosent, Naxçıvanın ilk qadın musiqişünası Əqidə Ələkbərovaadır.

Əqidə Ələkbərova 1956-cı ildə aprel ayının 25-də Naxçıvan şəhərində ziyalı ailəsində dünyaya göz açmışdır. Onun ata tərəfi Şərur rayonunun Şahtaxtı kəndində yaşayan Əkbərilər tayfasın-

dandır. Bu tayfada bir çox musiqiçilər yetişmişdir. Belə ki, əmisi Tağı Ələkbərov 1938-ci ildə Naxçıvanda açılan ilk musiqi məktəbinin direktoru olmuş, atası Məmməd Ələkbərov istedadlı musiqiçi, xeyirxah insan, görkəmli ictimai xadim və pedaqoq kimi bütün həyatını Naxçıvan Muxtar Respublikasının musiqi mədəniyyətinin yaranması və inkişafına həsr etmişdir. Əmisi oğlu Şulan Ələkbərov isə Azərbaycanın ilk professional musiqişünaslarından biri olmuşdur. Təsadüfi deyil ki, belə bir mühitdə böyüyən Əqidə xanım həyatını məhz musiqi ilə bağlamalı idi.

Əqidə Ələkbərova ilk musiqi təhsilini Naxçıvandakı 1 saylı uşaq musiqi məktəbində almış, 1971-ci ildə Asəf Zeynallı adına Bakı Orta İxtisas Musiqi Məktəbinin fortepiano sinfinə daxil olmuş, 1975-ci ildə həmin təhsil ocağını bitirərək, Naxçıvanda uşaq musiqi məktəbində müəllim kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır. Burada işlədiyi üç il müddətində şəhərin bir çox mədəni tədbirlərində fəal iştirak etmiş, lakin musiqi elminə, Naxçıvanın musiqi tarixinə olan böyük marağı onu Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının (indiki Bakı Musiqi Akademiyası) tarix-nəzəriyyə şöbəsinə gətirib çıxarmışdır. Əmisi oğlu Şulan Ələkbərovun yaradıcılıq yolunu davam etdirən Əqidə xanım 1983-cü ildə bir musiqişünas kimi konservatoriyanı bitirir.

O, elmi fəaliyyətinə təhsil aldığı illərdən başlanmış, dəfələrlə Tələbə Elmi Konfranslarında, Moskva, Qorki, Tibilisi şəhərlərində Ümumittifaq konfranslarda çıxış etmişdir.

Onun diplom işi Naxçıvan yallılarına həsr olunmuşdur. Yallı zəngin xəzinədir. Atası Məmməd Ələkbərov yallını Naxçıvan musiqisinin «emblemi» adlandırmışdır. Bu fəaliyyətinin nəticəsində Konservatoriyanı bitirərkən diplom işi ən yaxşı iş kimi qiymətləndirilərək Azərbaycan Təhsil Nazirliyinin göndərişi ilə o, Moskva Sənətsünaslıq Elmi-Tədqiqat İnstitutunun aspiranturasına

qəbul olunur və 1992-ci ildə aspiranturayı bitirir, 1994-cü ildə Bakı şəhərində namizədlik dissertasiyasını müdafiə edir və musiqi sənəti üzrə sənətsünaslıq namizədi elmi dərəcəsinə layiq görülür.

Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını (indiki Bakı Musiqi Akademiyası) bitirib Naxçıvana qayıdan Əqidə Ələkbərova Naxçıvan orta ixtisas musiqi məktəbində musiqi nəzəri fənnləri üzrə müəllim işləməyə başlayır.

Naxçıvan Musiqi Texnikumunun 20 illik yubileyi.

Aparıcı Ə.Ələkbərova. Oktyabr 1995-ci il

1983-1996-cı illərdə bu məktəbdə müəllim, şöbə müdiri, direktor vəzifələrində çalışan Əqidə xanım 1996-cı ildə Naxçıvan Dövlət Universitetində müəllim, 1997-ci ildə «Pedaqoqika» fakultəsində dekan müavini, 1998-ci ildə «İncəsənət» fakultəsində dekan, 2000-ci ildə «Musiqişünaslıq və metodika» kafedrasının müdiri kimi fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda Naxçıvan Dövlət Universitetində konservatoriya ixtisaslarının, Universitet Tələbə Teatr Studiyasının, musiqi kollektivləri və incəsənət növlərinə aid dərnəklərin açılmasında onun böyük əməyi olmuşdur.

Naxçıvan MR Bəstəkarlar Təşkilatının I konfransının nümayəndələri - (soldan) Rövşən Hüseynov, Xalubər Namazova, Əqidə Ələkbərova, Kamal Əhmədov, Şəmsəddin Qasımov

Dövrü mətbuatda çıxış edən bir çox məqalələrdə, o cümlədən «Bakinskiy raboçiy» qəzetinin 1 aprel 1999-cu il tarixli nömrəsində Svetlana Mirzoyevanın «Oni ne toropətsə domoy» adlı, 27 mart 1999-cu ildə Moskvda nəşr olunmuş Georgiy İvanoviç Smolenskinin «Blokadnaə konservatoriə» adlı məqalələrində Əqidə Ələkbərovanın Naxçıvan Dövlət Universitetdə gördüyü işlərdən, yüksək təşkilatçılıq qabiliyyətindən bəhs olunur.

(soldan) bəstəkar Kamal Əhmədov, sənətsünaslıq namizədi, musiqişünas

Əqidə Ələkbərova, bəstəkar Şəmsəddin Qasimov, sənətsünaslıq namizədi, musiqişünas Güllü İsmayılova Naxçıvan Dövlət Universitetinin

Konservatoriya binasının foyesində

Lakin daşdığı bütün vəzifələr onun istedadlı bir musiqişünas kimi fəaliyyətinə mane ola bilməyib. Əqidə Ələkbərova müntəzəm olaraq öz üzərində çalışmaqla elmi-pedaqoji fəaliyyətini artırır. O, 40-dan artıq elmi-publisistik məqalələrin, o cümlədən «Göçəri türk xalqlarının məişətində», «Yallının musiqi yozumu» («Elm və həyat» jurnalı, № 12, 1995); «Kitabi Dədə Qorqud musiqi yozumuna dair» («Elmi əsərlər» elmi məqalələr toplusu, Naxçıvan

Dövlət Universiteti»); «Ərtoğrul Cavid – Azərbaycanın elm xadimidir» («Elmi əsərlər» №4, Naxçıvan Dövlət Universiteti, 1999); «Yallı sənəti və onun Gəmiqaya rəsmləri ilə bağlılığı» («Qobustan» jurnalı, № 2, 1999); «Heydər Əliyevin Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafında rolu» («Elmi əsərlər», Naxçıvan Dövlət Universiteti, № 7, 2000); «Kərim Kərimov və Naxçıvan mühiti» («Fikir» jurnalı, Naxçıvan Dövlət Universiteti, № 7, 2002); «Musiqi türkalogiyası zəfər yürüşünü Naxçıvandan başladı» («Musiqi dünyası», № 4, 2003) və digər elmi məqalələrin, 3 kitabın, o cümlədən «Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin inkişaf mərhələləri» adlı elmi-metodik kitabın və s. müəllifidir.

Əqidə xanımın ən diqqətəlayiq işi isə 1992-ci ildə Kanadada Holandiyanın «Paradoks» firmasının köməyi ilə yazdırdığı «Heyvagülü» adlanan kompakt diskidir.

1992-ci il Naxçıvanın musiqi folklorunun ilk kompakt diskisi.

Mətnin müəllifi Ə.Ələkbərova

Bu diskdə dünya folklor festivallarının – Fransanın Şen-Şartye şəhərində tulumçalanların və Kanadanın Monreal şəhərinin 350 illiyənə həsr olunmuş festivalın iştirakçıları olan Naxçıvandan getmiş «Dədə Qorqud» adlı qrupun ifa etdiyi xalq musiqi

nümunələri yazılmışdır. Diskin içərisindəki kitabçada Naxçıvan ərazisi, onun mədəniyyəti haqqında ingilis dilində məlumat verilir. Həmişə ictimai işlərdə qabaqcıl olan Əqidə Ələkbərovanın xaricdə Azərbaycanın musiqi folklorunu nümayiş etdirən belə bir disk yazdırmağa nail olması əsl vətənpərvər səciyyə daşıyan xeyriyyəçilikdir.

*Əqidə Ələkbərova və Jalə Qulamova Naxçıvan Bəstəkarlar
Təşkilatının yığıncağında*

O, 1985-ci ildən Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvüdür. Əqidə xanım müxtəlif illərdə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının plenum və qurultaylarının iştirakçısı olmuş, 1980-ci ildə «Gənclər seksiyası» bölməsində dinləyici kimi, 1990-cı ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının qurultayında «Naxçıvan bəstəkarlıq məktəbi,

onun tarixi və inkişafı yolları» adlı məqaləsi ilə ətraflı çıxış etmişdir.

25 ilə yaxın Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvü olan sənətsünas həm də onlarla musiqi əsərinin müəllifidir. Böyük rus bəstəkarı Pyotr İliç Çaykovskinin belə bir maraqlı fikri vardır. O, demişdir: «Musiqişünas, yaxud musiqi nəzəriyyəçisi olmaq istəyən hər bir kəs gərək bəstəkarlıqla məşğul olub musiqi yazmaq yollarını, daha doğrusu yaradıcılıq texnologiyasını nəzəri deyil, öz iş təcrübəsində öyrənilib sınaqdan keçirsin». Bu baxımdan onun yazdığı fortopiano üçün pyeslər, teatr üçün yazdığı musiqilər və s. əsərlər diqqətəlayiqdir.

Əqidə Ələkbərova mahnı janrında da gözəl, yaddaqalan nümunələr yaratmışdır. Onun mahnıları çox istedadlı müğənnilərin repertuarını bəzəyir. Əqidə xanımın ilk mahnıları 1978-ci ildə «Naxçıvan təranələri» adlı məcmüədə nəşr olunmuşdur.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevə həsr etdiyi Vaqif Məmmədovun sözlərinə «100 il yaşa», «Hər daşında izin var sənin», Gülxar Əhmədovanın sözlərinə «Müstəqillik yollarında», Dədə Qorquda vəsf etdiyi Həsən Elseverin sözlərinə «Dədə Qorqud dastanı», Vaqif Məmmədovun sözlərinə «Dədə Qorqud boylarında», Novruz bayramına həsr edilmiş Bəxtiyar Vahabzadənin sözlərinə «Səməni» mahnıları; Vəli Qaraxanın sözlərinə «Ya Hüseyn, can Hüseyn» adlı dini-musiqili kompozisiyası da Əqidə xanıma məxsusdur.

Onun mahnı yaradıcılığında gələcəyə inam və etibar motivləri həmin əsərlərin estetik təsirini, emosionallığını daha da güvvətləndirir.

Bütün bunlarla yanaşı Əqidə Ələkbərova müxtəlif illərdə Naxçıvanda dövrü musiqi gecələri, görkəmli musiqiçilərlə görüşlər, silsilə televiziya verilişləri aparmış, o cümlədən 1991-ci ildən 1993-cü ilə qədər «Cəngi» hərbi-musiqili verilişin müəllifi olmuşdur.

Naxçıvan Dövlət Universitetində Lətif Hüseynzadənin 100 ilik yubiley tədbirində. (soldan) sənətsünaslıq namizədi Əqidə

Ələkbərova,

filoloji elmlər namizədi, Azərbaycan Respublikasının əməkdar müəllimi

Lətif Hüseynzadə, Naxçıvan Dövlət Universitetinin Rektoru, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, akademik İsa Həbibbəyli, sənətsünaslıq namizədi Jalə Qulamova

Daima yaradıcılıq axtarışlarında olan Əqidə Ələkbərova hazırda doktorluq dissertasiyası üzərində işləyir. Dissertasiya

Naxçıvan Muxtar Respublikasının mədəniyyəti və qonşu İran, Türkiyə dövlətləri ilə əlaqə problemlərinə həsr olunmuşdur.

Sənətinin 2000-ci ilin əvvəllərində ən maraqlı və perspektivli nailiyyəti – Amerikanın Açıq Səhmdar Cəmiyyət İnstitutunun Qrand layihəsi ilə yaratdığı – «Naxçıvan incəsənət mərkəzi»dir. Artıq bu mərkəz Əqidə xanımın fəaliyyətində «Heyvagülü» kompakt diskindən sonra Naxçıvanın incəsənətini dünya səviyyəsinə çıxarmaqda yeni bir addım idi. Belə ki, mərkəz sərgilər vasitəsilə Naxçıvanı Gürcüstanın paytaxtı Tibilisi şəhərində Beynəlxalq Festivalda təmsil etmiş və reklam bukletini ingilis dilində çap etdirmişdir.

Əqidə Ələkəbrova Muxtar Respublikanın mədəni həyatında göstərdiyi səmərəli əməyinə görə 1999-cu ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

Hal-hazırda sənətşünas Türkiyə Cümhuriyyətinin Qars şəhərində «Kafkaz Universiteti Dövlət Konservatoriyası»nda pedaqoji fəaliyyətini davam etdirir.

YEGANƏ ƏSƏDOVA

Fikrimi görkəmli pianoçu Anton Rubinşteynin sözlərilə başlamaq istəyirəm. O, demişdir: «Hər hansı başqa sənətlər kimi, musiqi sənəti də onunla məşğul olanlardan özlərinin bütün düşüncələrini, bütün duyğularını, bütün vaxtlarını bu sənətə qurban verməyi tələb edir». Üzeyir Hacıbəyli adına Naxçıvan Musiqi Texnikumunun (indiki Musiqi Kolleci) 35 illik inkişaf yolu pianoçuluq məktəbi sahəsində də böyük yaradıcılıq nailiyyətləri ilə əlamətdardır. Bu məktəbdə fortepiano şöbəst formalaşmış və inkişaf etmişdir. Haqqında söhbət açmaq istədiyimiz şəxs də Naxçıvan Musiqi Texnikumunun yetirməsi olan Yeganə Əsədovadır. O, yüksək pedaqoji tələbkərligi, iradəli təşkilatçılığı, vətənpərvərliyi və öz xalqının gələcəyinə inamı ilə seçilən bir pianoçudur. Yeganə Əsədova onun haqqında deyilənləri sözdə yox, öz işi, fəaliyyəti ilə həmişə doğruldub və doğrultmaqdadır. Bu baxımdan tərcümeyi-halı da bu deyilənlərə sübutdur.

Yeganə Həmzə qızı Əsədova 1963-cü il iyulun 9-da Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Musiqiyə böyük həvəsini görən valideynləri onu 1970-ci ildə Naxçıvan şəhər 1 saylı uşaq musiqi məktəbinin fortepiano sinfinə qoyurlar. 1978-ci ildə Yeganə Naxçıvan şəhəri Üzeyir Hacıbəyli adına orta ixtisas musiqi məktəbinin fortepiano şöbəsinə daxil olur, 1982-ci ildə oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirdikdən sonra o, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının (indiki Bakı Musiqi Akademiyasının) fortepiano ixtisası şöbəsinə daxil olur. Gənjlərin və yeniyetmələrin ideyamənəvi aləminin müəyyənləşməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edən musiqi tərbiyəsinin inkişafı ilk növbədə musiqi təhsili ilə bağlıdır. Musiqi təhsili prosesinin yüksək səviyyəyə çatmasında musiqi müsabiqələri, musiqi baxışlarının və sair tədbirlərin keçirilməsi çox mühüm əhəmiyyətə malikdir. Belə ki, şagirdlər arasında yaxşı mənada «rəqabət» hissinin aşılınması, əsl sənət yarışının təşkil edilməsi onların ifaçılıq səviyyəsinin yüksəlməsinə, daxilən zənginləşməsinə səbəb olaraq, onlara gələjəkdə öz ifaçılıq qabiliyyətlərini daha da artırmağa sövq edir. Konservatoriyada görkəmli musiqiçilərdən dərs alan və parlaq fortepiano ifaçılığı ilə fərqlənən Yeganə hələ tələbə ikən keçirilən Beynəlxalq Müsabiqələrdə dəfələrlə çıxış etmişdir.

1989-cu ildə Naxçıvana qayıdan Yeganə Əsədova Musiqi Texnikumunda pedaqoji fəaliyyətə başlayır. O, bu təhsil ocağında ifaçılıqla pedaqoji fəaliyyətini müvəffəqiyyətlə uyğunlaşdırmaq qabiliyyətini göstərə bilir. Heç təsadüfi deyil ki, çox keçmədən onu rəhbərliyə cəlb edirlər. Belə ki, 1997-ci ildən 2000-ci ilə qədər o, Texnikumda fortepiano şöbəsi üzrə Fənn Birləşmə Komissiyasının sədri, 2002-ci ildən 2005-ci ilə qədər isə texnikumun direktoru vəzifəsində çalışır.

Yeganə Əsədova Naxçıvan Musiqi Texnikumunun müəllim kollektivi ilə birlikdə. 2004-cü il.

Pedaqoji və ictimai fəaliyyətlə yanaşı Yeganə Əsədova elmi işlə də əsaslı məşğul olur. O, Bakı Musiqi Akademiyasının dissertantı kimi elmi fəaliyyətə başlayır və aktual səciyyəli dissertasiya mövzusu üzərində 4 il çalışır. Nəhayət, Yeganə Əsədova 2004-cü ildə Bakı Musiqi Akademiyasında maraqlı bir mövzunu uğurla müdafiə edir. «XX əsr Azərbaycan musiqişünaslığında xalq musiqisinin tədqiqi məsələləri» (tarixi aspekt) adlanan mövzu ilk dəfə tədqiq olunur və Yeganə Əsədova həm opponentlərin, həm də müdafiə şurasının müsbət rəylərini qazanır, sənətsünaslıq namizədi elmi dərəcəsinə layiq görülür. Hal-hazırda o, dissertasiya işini monoqrafiya kimi işləyir.

Naxçıvan muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibov texnikumda keçirilən musiqi günlərində, Sentyabr 2000-ci il

Naxçıvan Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibov Naxçıvan

musiqi Texnikumunun kollektivi ilə birlikdə

Texnikumda keçirilən tədbir, 2000-ci il

*Bakıda keçirilən IX Respublika müsabiqəsinin laureatları.
Naxçıvan Musiqi Texnikumunun direktoru Yeganə Əsədova
laureatlarla birlikdə. May, 2004.*

Bu gün Yeganə Əsədova Naxçıvan şəhər Mədəniyyət və Turizm Nazirliyində «Mədəniyyət və irs» şöbəsi üzrə aparıcı məsləhətçi vəzifəsində çalışır.

BƏNÖVŞƏ RZAYEVA

Azərbaycan xalqının sevimli aləti olan kamança neçə yüzilliklərdir ki, onun bədii zövqünü oxşayan və musiqiçilərimizin ifasında səslənən əhəmiyyətli musiqi alətidir. Ötüşən əsrlərdə kamança xalq musiqisinin əsas çalğı aləti olmuş, xüsusilə muğamat aləti kimi formalaşmış və inkişaf etmişdir. Hər bir azərbaycanlının nəzərində kamança tardan ayrılmaz olub, onunla birgədir. Yəni, kamança XX yüzillikdə sazəndə dəstəsinin çalğı aləti olmuş, indi də belədir.

Xalqımızın milli sərvəti olan kamança ifaçılığını daha da inkişaf etdirmək, bu alət üçün orijinal və maraqlı əsərlər yaratmaq bu gün bəstəkar və ifaçıların qarşısında duran mühüm vəzifələrdən biridir. Hazırda Naxçıvanda kamança ifaçılığı sənətinin tanınmış nümayəndələri arasında Bənövşə Rzayevanın öz yeri vardır.

Bənövşə Mirismayıl qızı Rzayeva 1962-ci ildə martın 15-də Bərdə şəhərində anadan olmuşdur. Sonralar ailəsi ilə Şahbuz rayonunun Kükü kəndinə köçərək orta məktəbi bu kənddə bitirmişdir. Hələ kiçik yaşlarından musiqiyə böyük həvəs göstərən Bənövşə 1976-cı ildə Şahbuz rayonunun 7 illik uşaq musiqi məktə-

binin kamança sinfinə daxil olmuş və təhsil illərində – 1979-cu ildə Azərbaycan Respublikası üzrə keçirilən «Bahar-79» müsabiqəsinin qalibi olmuşdur.

***Bənövşə Rzayeva Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının
III konfransının nümayəndəri ilə birlikdə***

Bənövşə Rzayeva 1979-cu ildə Naxçıvan orta ixtisas musiqi məktəbinin kamança şöbəsinə daxil olmuş və təhsil illərində - 1983-cü ildə Şuşa şəhərində keçirilən IV Respublika müsabiqəsinin laureatı adını qazanmışdır. 1983-cü ildə orta ixtisas musiqi məktəbini bitirən, həssas duyuma, musiqi ifaçılıq qabiliyyətinə malik olan bu qız böyük sənətin sirlərinə yiyələnmək və təhsilini davam etdirmək üçün Bakıya gedərək Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının (indiki Bakı Musiqi Akademiyası) xalq çalğı

alətləri şöbəsinin kamança ixtisasına qəbul olunur və 1988-ci ildə oranı bitirərək Naxçıvan Dövlət Universitetinin «Musiqi və təsviri incəsənət» fakültəsində müəllim kimi əmək fəaliyyətinə başlayır. Hazırda Universitetin dissertantı olan Bənövşə Rzayeva «Musiqi alətləri» kafedrasında baş müəllim kimi fəaliyyət göstərir.

2007-ci ildən Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvlüyünə qəbul edilən Bənövşə Naxçıvan Muxtar Respublika Bəstəkarlar Təşkilatının yaradıcı üzvlərindəndir.

*Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının katibi Ramiz Zöhrabov
Bənövşə Rzayevaya Bəstəkarlar İttifaqına üzvlük kitabçasını
təqdim edərəkən*

Musiqi mədəniyyətinə yiyələnmək və bu mədəniyyəti təbliğ etmək üçün geniş dünyagörüşə, zəruri biliyə və təcrübi ifaçılıq

qabiliyyətinə yiyələnmək lazım olduğunu dərk edən Bənövşə elmi iş götürərək Naxçıvan Dövlət Universitetinin dissertantı kimi vaxtaşırı dövrü mətbuatda məqalələrlə çıxış edir. Onun müxtəlif illərdə mətbuatda çap edilmiş «Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin yadigarı, Tulum» (Bakı, 1996), «Naxçıvanda zurna ifaçıları» (Bakı, 1998), «Tar ifaçıları» (Qeyrət nəşriyyatı, Naxçıvan 2000). «Naxçıvanda kamança xalq çalğı alətinin inkişafı tarixindən» (NDU-nin Elmi əsərləri, Naxçıvan-2004), «Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin tarixində maestro Niyazinin rolu» (Naxçıvan, 2005), «Naxçıvan Musiqi mədəniyyətinin inkişafında Hacıbəyovlar nəslinin xidmətləri» (Musiqi dünyası, Bakı, 2006), «Faydalı vəsait» («Musiqi dünyası», Bakı, 2007), «Çay dəstgahı əsərinin musiqi taleyi», («Musiqi dünyası», Bakı, 2009) və sair elmi məqalələri təsdiq edir ki, Bənövşə Rzayeva musiqi mədəniyyətimizin inkişafında uğurlu fəaliyyət göstərən istedadlı musiqiçilərimizdəndir.

O, bu gün də əzmlə çalışır, öz bilik və təcrübəsini tələbələrinə yorulmadan aşılayır.

GÜNAY MƏMMƏDOVA

Azərbaycan bəstəkarlıq sənətinin bu günkü mənzərəsi çoxşaxəli və rəngarəngdir. Bu məktəbin bütün nümayəndələri yaşından və xidmətlərindən asılı olmayaraq mədəniyyətimizin müasir durumu və gələcək taleyi ilə yaxından maraqlanır, həyatı əhəmiyyətli bədii vəzifələrin həllinə səy göstərirlər. Onların arasında öz dəsti-xətti ilə seçilən gənc musiqişünas Günay Məmmədova da var.

Günay Məmmədova 1980-ci ildə Naxçıvan şəhərində dünyaya göz açıb. 1995-ci ildə Naxçıvan Musiqi Texnikumunun nəzəriyyə şöbəsinə daxil olmuş, 1999-du ildə oranı müvəffəqiyyətlə bitirərək Naxçıvan Dövlət Universitetinin «İfaçılıq» fakültəsində musiqişünas üzrə təhsil almağa başlamış, 2003-cü ildə isə Azərbaycan Milli Konservatoriyasının magistratura pilləsinə musiqişünas ixtisası üzrə qəbul olunmuşdur.

O, hələ təhsil illərində Naxçıvanda bir çox ictimai işlərdə və dövlət tədbirlərində yaxından iştirak etmiş, keçirilən bütün Tələbə Elmi Cəmiyyətinin konfranslarında çıxış etmiş, müxtəlif dərəcəli diplomlara layiq görülmüşdür.

Günay Məmmədova Bəstəkar Nəriman Məmmədov və Naxçıvan Musiqi Texnikumunun direktoru Rza Abbasov ilə birlikdə Naxçıvan Musiqi Texnikumunun foyesində. 1995-ci il

Musiqişünaslıq üzrə təhsil alan gənc Günay öz qabiliyyətini bəstəkarlıq sahəsində də sınıamışdır. Bir çox mahnıların, instrumental əsərlərin müəllifidir. Onun mahnılarının bir çoxu tədbirlərdə səslənir. Məsələn, 2002-ci ilin 2 fevralında keçirilən tədbirdə «2001-ci ilin ən yaxşı gənc bəstəkarı» adına layiq görülmüşdür. Onu da qeyd edək ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə keçirilən mahnı müsabiqələrində onun mahnıları I, II dərəcəli diplomlarla təltif olunmuşdur.

Bir musiqişünas kimi isə onun publisist məqalələri vaxtaşırı mətbuatda çap edilir. Elmi iş üzərində də işləyən Günay hazırda Naxçıvan Dövlət Universitetinin «İfaçılıq» kafedrasında pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olur.

Naxçıvan Muxtar respublikasının Ali Məclisinin sədri Vasif Talbov Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatının üçüncü konfransının nümayəndələri ilə birlikdə. (Günay Məmmədova (sağdan birinci))

Biz inanırıq ki, Günay bu gənc yaşlarında hələ neçə-neçə gözəl musiqi əsərləri yaradacaq, öz musiqi peşəkarlığını daha da zənginləşdirəcəkdir.

Qədim və zəngin tarixə, mədəniyyətə və çoxəsrlik dövlətçilik ənənələrinə malik olan Naxçıvan diyarı, əzəli və əbədi Naxçıvan torpağı, qədim türk-oğuz yurdu, bəşər sivilizasiyasının beşiklərindən olub, Şərqi ticarət, sənətkarlıq, elm və mədəniyyət mərkəzlərindən biridir. Naxçıvan ərazisində aşkar edilən daş və metal dövrünün abidələri, Gəmiqayanın sərt qayalarında yazılan iki minə qədər müxtəlif quruluşlu təsvirlər, öz sənətkarlığı ilə seçilən boyalı qablar, yüksək qədim şəhərsalma mədəniyyətinin izləri bu yurdun ilkin sivilizasiya beşiklərindən olduğunu sübut edir.

Naxçıvan musiqi mədəniyyəti də böyük, geniş tarixi irkişaf yolu keçərək, XXI əsrdə zənginləşərək özünəməxsus yüksək səviyyə əldə etmişdir.

Bu gün Azərbaycan Respublikası özünün intibah dövrünü yaşayır desək yanılmazıq. Əgər milli dövlətin qurulan və formalaşan bir dövründə onun başçısı xalqın müğənnisini, balet ustasını, bəstəkarını qəbul edib onun problemləri ilə məşğul olursa, onlarla yubileylər keçirirsə, yeni incəsənət ocaqları açıdırsa, deməli həmin dövlətin sənət ustaları öz dövlət rəhbəri ilə fəxr etməlidir. Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev də Azərbaycan mədəniyyətinin sağlam, sivil, milli və dünyəvi gələcəyini istedadlı, savadlı gənlikdə görürdü. Xüsusi istedadı olan gənc musiqiçilərə dövlət qayğısı və himayəsi – onun bütün siyasi fəaliyyətinin əsas məqsədlərindən biri olmuşdur. Müstəqil Azərbaycanın gənc istedadlarının incəsənətdə qazandıqları yeni-yeni nailiyyətlər, onu bir dövlət başçısı və milli lider kimi sevindirir, fərəhləndirirdi. Sitat: «Azərbaycanda incəsənət sahəsində, musiqi sahəsində böyük şəxsiyyətlər – bəstəkarlar, ifaçılar, müğənnilər yetişib. Onların adları məşhurdur və bizim tariximizə yazılıb. Həyatdan gedənləri də bizim üçün əzizdir, bu gün

yaşayanlar da xalqımızın, cəmiyyətimizin hörməti və qayğısı ilə əhatə olunublar... Şübhəsiz ki, istedad qayğı istəyir. Qayğı olmayanda istedad bəzən özünə yol tapa bilmir, yaxud da ki, onun yolu çətin olur. İstedadı cəmiyyətə, xalqa göstərmək, ona istedadını inkişaf etdirmək üçün kömək etmək, istədəda yol açmaq lazımdır...».

Xalqımız dahi liderimiz Heydər Əliyevin ideyalarını əldə rəhbər tutaraq möhtərəm prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qalibiyyətə doğru gedir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatının 3 nəfər üzvünü fəxri ad və Prezident təqaüdünə layiq görməsi bəstəkarlarımızı döğmə Azərbaycanımızın gündən-günə gözəlləşən həyatına həsr edilmiş yeni-yeni əsərlər yazmağa ruhlandırır. Bu şərəfli yolda Naxçıvan Muxtar Respublikası bütün sahələrdə inamla irəliləyir. Naxçıvan Ali Məclisinin sədri hörmətli Vasif Talibovun Muxtar Respublikada həyatın bütün sahələrində olduğu kimi musiqi sənətinə, bu sahənin inkişafına, xüsusilə ifaçılıq sənəti ilə yanaşı, bəstəkar-musiqişünaslıq sənətinə də hər vəchlə kömək göstərir. Onun təşəbbüsü ilə ayrıca konservatoriya açılmış, onun nəzdində bir çox kafedralarla yanaşı bəstəkarlıq kafedrası da geniş fəaliyyət göstərir. Bütün bu diqqət və qayğı musiqiçiləri daha yaxşı işləməyə, böyük uğurlar qazanmağa sövq edir.

Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatı gənc və həvəskar bəstəkarlarla da müntəzəm əlaqə saxlayır, yaradıcılıq işlərində onlara qayğı və köməklik göstərir, yeni, istedadlı bəstəkar və musiqişünasların cəlb olunması hesabına öz sıralarını əzmlə genişləndirir.

Şərəfli və tarixi bir yol keçmiş Naxçıvana Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatı bu gün də öz üzərinə düşən ən çətin vəzifələri layiqincə yerinə yetirmək və musiqi mədəniyyətimizin inkişafı naminə var qüvvələrini sərf etməklə zəngin Azərbaycan

bəstəkarlıq məktəbinin yüksəlişi naminə yeni-yeni töhfələr yarıdılar.

Qarşımızda yalnız bir yol var: qədim tarixi köklərə, çoxəsrlik zəngin ənənələrə malik olan milli musiqi mədəniyyətimizi dünyaya tanımaq. 30 illik sənət yolu keçən, öz qoynunda onlarla istedadlı gəncə «yaşıl işıq» yandıran, milli musiqi incəsənətimizin təbliği sahəsində böyük xidmətlər göstərmiş, Naxçıvan mədəniyyətinin mənəvi inkişafında xüsusi yeri və layiqli xidmətləri olan Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının bu günkü bədii mənzərəsinə diqqət yetirəndə iftixar hissi keçirirsən. Öyünürsən ona görə ki, bu gün milli dəyərlərimiz, milli əxlaqi keyfiyyətlərimiz, soy kökümüz özümüzə qayıdıb. Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin belə bir müdrik sözü var: «Mədəniyyət qədər insanları bir-birinə heç nə bağlamır. Müvəffəqiyyət isə heç zaman öz-özünə gəlmir, müvəffəqiyyətlərə nail olmaq üçün böyük, düşünülmüş, ardıcıl və müntəzəm iş aparılmalıdır».

Bu gün 30 yaşlı sənət ocağı – Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatı bütün aydınlığı ilə göstərir ki, hələ onun işıqlı günləri qabaqdadır. Və yəqin ki, o işıq getdikcə daha da güclənəcək, musiqi selinə çevrilərək insanların qəlbində xoş duyğular oyadacaqdır.

Texniki redaktor: *Valeh Əsgərov*

**Kompüter yığımı
və dizayn:** *Aygün Hüseynova*

Operator: *Rüstəm Məmmədov*

Jalə Elman qızı Qulamova

Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatının
30 ildə keçdiyi yaradıcılıq yolu. Monoqrafiya.

Çapa imzalanıb 20.04.2010. Həcmi – 8,5 ç.v. Format A5. Tiraj –
200 nüsxə. «Mars-Print» nəşriyyat-poliqrafiya firmasında çap
olunub.